

Møte tirsdag den 25. november 2014 kl. 10

President: Ole Mic Thommessen

Dagsorden (nr. 18):

1. Innstilling fra finanskomiteen om nasjonalbudsjettet 2015 og forslaget til statsbudsjett for 2015 (Innst. 2 S (2014–2015), jf. Meld. St. 1 (2014–2015), Prop. 1 S (2014–2015) og Prop. 1 S Tillegg 1–3 (2014–2015))
2. Debatt om redegjørelsen om viktige EU- og EØS-saker av ministeren ved Statsministerens kontor for samordning av EØS-saker og forholdet til EU (Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 20. november 2014)
3. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Datatilsynets og Personvernemndas årsmeldinger for 2013 (Innst. 39 S (2014–2015), jf. Meld. St. 23 (2013–2014))
4. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om endringer i kommunelova m.m. (teieplikta til revisor m.m.) (Innst. 48 L (2014–2015), jf. Prop. 113 L (2013–2014))
5. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Rigmor Andersen Eide, Line Henriette Hjemdal, Hans Olav Syversen og Geir S. Toskedal om en miljøvennlig boligpolitikk (Innst. 54 S (2014–2015), jf. Dokument 8:72 S (2013–2014))
6. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om endringer i utlendingsloven (ny returterminologi) (Innst. 43 L (2014–2015), jf. Prop. 110 L (2013–2014))
7. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om endringer i utlendingsloven (utvidelse av fremstillingsfristen ved pågripelse m.m.) (Innst. 49 L (2014–2015), jf. Prop. 112 L (2013–2014))
8. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av ivaretagelse av veteraner fra internasjonale operasjoner (Innst. 42 S (2014–2015), jf. Dokument 3:9 (2013–2014))
9. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse om utnyttelse av infrastruktur til forskning i norske områder i Arktis (Innst. 41 S (2014–2015), jf. Dokument 3:13 (2013–2014))
10. Stortingets vedtak til lov om endringer i lov om merking av forbruksvarer mv. (forbrukermerkeloven) (Lovvedtak 2 (2014–2015), jf. Innst. 30 L (2014–2015) og Prop. 128 L (2013–2014))
11. Stortingets vedtak til lov om endringer i stortingsgodtgjørelsesloven (yrkesskade og tilbakebetaling)

(Lovvedtak 3 (2014–2015), jf. Innst. 19 L (2014–2015))

12. Stortingets vedtak til lov om endringer i plan- og bygningsloven (forenklinger mv. i plandelen) (Lovvedtak 4 (2014–2015), jf. Innst. 47 L (2014–2015) og Prop. 121 L (2013–2014))
13. Stortingets vedtak til lov om endringer i industrikonsepsjonsloven og vassdragsreguleringsloven (Lovvedtak 5 (2014–2015), jf. Innst. 46 L (2014–2015) og Prop. 4 L (2014–2015))
14. Referat

Presidenten: Representantene Gunvor *Eldegard*, Jan-Henrik *Fredriksen*, Tor André *Johnsen*, Jenny *Klinge*, Kenneth *Svendsen*, Anne Tingelstad *Wøien* og Bjørn *Lødemel*, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Statsråd Vidar *Helgesen* overbrakte 16 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Presidenten: Representanten Iselin Nybø vil fremsette et representantforslag.

Iselin Nybø (V) [10:03:24]: På vegne av stortingsrepresentantene Sveinung Rotevatn, André N. Skjelstad og meg selv vil jeg legge fram forslag om generell bevæpning av politiet.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Endring av ukeprogrammet

Presidenten: Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten med hjemmel i forretningsordenens § 35 tredje ledd foreslå at det oppsatte ukeprogrammet for inneværende uke endres slik at det oppsatte stortingsmøtet torsdag 27. november utgår.

– Ingen innvendinger har kommet mot presidentens forslag, og det anses da som vedtatt.

Videre vil presidenten opplyse om at møtet i dag fortsetter utover kl. 16.

Sak nr. 1 [10:04:13]

Innstilling fra finanskomiteen om nasjonalbudsjettet 2015 og forslaget til statsbudsjett for 2015 (Innst. 2 S (2014–2015), jf. Meld. St. 1 (2014–2015), Prop. 1 S (2014–2015) og Prop. 1 S Tillegg 1–3 (2014–2015))

Presidenten: Som alle vet, avga finanskomiteen foreliggende Innst. 2 S torsdag 20. november uten at det der fremkom noen flertallskonstellasjon for budsjettet 2015. Regjeringspartiene, Kristelig Folkeparti og Venstre fortsatte forhandlingene på overtid og kom frem til et forlik natt til fredag. Det er derfor nødvendig å sende saken tilbake til finanskomiteen, slik at det kan avgis en tilleggs-

innstilling der man kan få foretatt den nødvendige innarbeidelse av de budsjettekniske og politiske konsekvensene av forliket.

Presidenten vil på denne bakgrunn foreslå at Innst. 2 S for 2014–2015 sendes tilbake til finanskomiteen, slik at komiteen kan avgi en tilleggsinnstilling som sammen med den avgitte innstilling kan ligge til grunn for den videre behandling av budsjettet.

Samtidig vil presidenten foreslå at fristen for avgivelse av tilleggsinnstillingen settes til 28. november.

– Ingen innvendinger har kommet mot presidentens forslag, og dette anses enstemmig vedtatt.

Finansdebatten vil etter dette bli avholdt mandag 1. desember. Fagkomiteenes budsjettdebatter vil bli avholdt i henhold til den opprinnelige plan som går frem av terminlisten, med unntak for finanskomiteens innstillinger 3 S og 4 L, som flyttes fra 4. til 15. desember. Det blir også endring av tidspunkt for avgivelse av innstillinger for noen av komiteene, siden disse ikke kan avgis før etter at Stortinget har vedtatt rammene for neste års budsjett, altså 1. desember.

Sak n r. 2 [10:06:14]

Debatt om redegjørelsen om viktige EU- og EØS-saker av ministeren ved Statsministerens kontor for samordning av EØS-saker og forholdet til EU

(Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 20. november 2014)

Presidenten: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 1 time og 30 minutter, og at taletiden fordeles slik:

Arbeiderpartiet 30 minutter, Fremskrittspartiet 15 minutter, Høyre 25 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Venstre 5 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter og Miljøpartiet De Grønne 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Svein Roald Hansen (A) [10:07:43]: Jeg vil takke statsråden for en bred gjennomgang, som også favnet mer sikkerhetspolitiske, utenrikspolitiske og bredere handelspolitiske problemstillinger.

Statsråden tok utgangspunkt i den bølge av frigjøring som ble innledet ved Berlinmurens fall for 25 år siden, og uroen for at fortidens spøkelser er i ferd med å vende tilbake gjennom Russlands annektering av Krim og spill i krisen i Ukraina. Dette er bekymringsfullt. Derfor har også Norge støttet opp om sanksjonene EU-landene har vedtatt. Men vi skal samtidig ivareta norske interesser, slik andre land ivaretar sine.

Det tjener heller ikke mulighetene for en politisk løs-

ning om samarbeidskanaler som nå er bygd opp i nordområdene – folk-til-folk-samarbeid, samarbeid om en felles forvaltning av naturressurser og miljøarbeid – stanser opp. Tvert imot. Det kan være viktigere enn noen gang å bevare disse.

Ukraina skal ha rett til å velge sin vei, men vi kan ikke lukke øynene for at det er dyp splittelse i landet om hva som er den beste vei, og det er sterkt behov for å bekjempe korrupsjonskulturen og finne en vei som kan forene. Vi kan og bør bidra, sammen med våre europeiske naboer, men vi må søke en form som kan bidra til å bygge bro over indre motsetninger, ikke forsterke dem.

Russlands vilje til bruk av militære midler i konflikten har forsterket oppmerksomheten om forsvarsbudsjettene i NATO-landene. Jeg mener det er viktig nå at vi ikke overser de økonomiske utfordringene våre europeiske naboland fortsatt sliter med. Da vi debatterte Europa i vår, var det mye som tydet på at de fleste EU-landene var i ferd med få et fastere fundament for økonomien slik at den igjen kunne vokse. I dag er dette bildet mer usikkert, de økonomiske værvarslene dårligere. Det betyr at også de sosiale problemene i kjølvannet av finans- og gjeldskrisen vil vedvare.

Det er 24–25 millioner arbeidsledige og kjempehøy ungdomsledighet i mange land. Det skaper sosiale problemer, svekket tro på framtiden og en oppblomstring av nasjonalisme og rop om proteksjonisme. Vi ser politiske krefter i Ungarn, i Storbritannia, i Frankrike og ved valget til Europaparlamentet som vil vende fellesskapet ryggen. Vi trenger fellesskapsløsninger i Europa, ikke nasjonalisme.

Vi ser proteksjonistiske krefter i flere land. I Storbritannia fører selv landets statsminister an mot prinsippet om fri bevegelse av arbeidskraft. Hos vår EFTA-partner Sveits har en folkeavstemning krevd restriksjoner på arbeidsinnvandringen som vil innebære et brudd på EFTA-konvensjonen og landets avtaler med EU. Kommende søndag er det en ny folkeavstemning hvor forslaget er å begrense antall innvandrere til 16 000 i året. Selv utvandrede sveitsiske statsborgere skal nektes adgang om kvoten er fylt.

Disse perspektivene er en vel så stor framtidstrussel som den sikkerhetspolitiske knyttet til Ukraina og Russland – en trussel mot den sosiale stabiliteten i land som er hardest rammet, en trussel mot framtidstroen, en trussel mot troen på politikk og demokrati.

Den frie bevegelsen er en grunnleggende rett i det europeiske samarbeidet, slik det har vært i det nordiske siden midten av 1950-tallet. Det har tjent oss vel. Hvem skulle ellers fylt de 350 000 nye arbeidsplassene som ble skapt de siste 10–12 årene her i landet? Derfor er den største utfordringen våre europeiske naboland står overfor, fortsatt å få fastere økonomisk grunn under føttene, skape økonomisk vekst og nye arbeidsplasser. Dette er også sikkerhetspolitikk, sikkerhetspolitikk mot framtidspessimisme og vaksinasjon mot lettvinne løsninger.

Den utfordring som fri bevegelse av arbeidskraft i et indre marked med store forskjeller kan skape med sosial dumping, usunn konkurranse og kriminelt arbeidsliv, må løses gjennom samarbeid om regler og tiltak, ikke gjennom

å stenge grensene. Derfor må Norges stemme være tydelig på det som har vært bærebjelkene i vår arbeidslivsmo- dell: en sterk arbeidsmiljølovgivning, et godt organisert arbeidsliv, trepartssamarbeid – også mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet. Den kursendring regjeringen legger opp til her hjemme, er ikke noe forbilde for dem der ute.

Nå har også EU-domstolen slått fast at retten til fri bevegelse ikke er noen rett til det som er blitt kalt velferdsturisme. Den såkalte Dano-saken fra Tyskland, som statsråden refererte til, bør berolige selv den mest urolige FrP-er.

Det er mange programmer og planer i EU-systemet som skal gi ny vekst og flere jobber – Horizon 2020, Erasmus+, som vi fortsatt er med på. Heldigvis vil nå Stortinget sørge for at vi også blir med i Copernicus-programmet. En regjering som sier de vil forsterke europapolitikken og satse mer på forskning og utvikling, men ikke fant penger til å delta i dette, når de fant penger til 8–9 milliarder i skatteutt, kan i hvert fall ikke hevde at de lar handling følge ord.

Det er viktig at det nå er funnet en løsning på vår del- takelse i finanstilsynene. Det er viktig. Vår finansnæring kan ikke stå utenfor EØS-avtalen, og ingen kan være imot at den europeiske finansnæringen underlegges mer kontroll og strengere regler, etter hva vi har vært igjennom. For det er det dette handler om – bedre regulering av en næring som kan bringe land i kne og verdensøkonomien utfor stupet. Vi lærte det gjennom vår bankkrise på 1990-tallet. Europa har lært det nå.

Men det gjenstår flere utfordringer knyttet til andre by- råer, ACER og BEREC må også finne sin løsning. Det er viktige områder, hvor norsk næringsliv har store inter- esser. Den utfordring det skaper for EØS-avtalen at EU i økende grad legger myndighet til byråene, burde vi søke å finne en strukturell løsning på. Nå erfarer vi at ting tar tid, selv om den åpenbare løsningen ligger i dagen, som med finanstilsynene.

Det er også gledelig at køen av rettsakter som venter på å bli tatt inn i EØS-avtalen, er redusert, takket være at planteverndirektivet ble tatt inn. Når finanstilsynene er på plass, kommer en ytterligere reduksjon. Nye rutiner, også mellom de tre EFTA-landene, vil forhåpentligvis føre til en smidigere og raskere innlemmelse av nytt regelverk. Det er viktig for å sikre et indre marked med felles regler.

Fra parlamentarikerkomiteen søker vi å bidra med å ha det på dagsordenen i våre møter framover og også å inspi- rere kolleger i andre land som har en mer kronglete be- handling i parlamentet enn det vi har lagt opp til her hos oss. Men det gjenstår å få mer fart i implementeringene også i vårt eget land, når nytt regelverk er tatt inn i EØS- avtalen. Her har det også gått tregere i det siste, og her er det bare opp til oss selv.

Klima og energi er et sentralt samarbeidsområde i EU, som vi har sterke interesser i – et viktig område, både for å bekjempe klimautfordringene og for energisikker- heten i Europa. EU har satt sitt mål og sine ambisjo- ner når det gjelder fornybar energi og energieffektiviserin- ger. Etter hvert vil tiltakene for å nå målsettingene kunne føre til endringer i regelverket som også vil omfatte oss

gjennom EØS-avtalen. Men jeg vil understreke at når det gjelder de politiske målsettingene som EU har satt, kan disse ikke omfattes av EØS-avtalen. Vi må sette våre egne mål.

Statsråden redegjorde for de krevende forhandlinge- ne vi har med EU: våre bidrag for å bekjempe ulikhete- ne i Europa gjennom finansieringsmekanismene, artikkel 19-forhandlingene om landbruksvarer og forhandlingene om markedsadgang for fisk. Når statsråden sier at «vi har understreket overfor EU at videreføring av EØS-bidragene forutsetter tilfredsstillende løsninger for fisk», så har han lagt ambisjonene høyt. Det er bare å ønske lykke til og vente på et godt resultat. En regjering som har høye am- bisjoner, burde heller ikke ha problemer med å forsvare viktige norske landbruksinteresser i ostetollsaken.

Øyvind Halleraker (H) [10:16:47]: Først vil jeg takke statsråden for en grundig EØS-redegjørelse i forrige uke.

Statsråden åpnet med å trekke fram sikkerhetssituasjo- nen i Europa og beskriver sikkerhetssituasjonen som den avgjørende faktor for all positiv utvikling i vår del av verden.

Jeg har også lyst til å referere hva generalsekretær Stol- tenberg sa på NATO-møtet som nettopp ble avsluttet i Haag i går:

«Og uten sikkerhet blir det lite annet. Ingen sikker- het: ingen velstand, ingen frihet.»

Jeg vil derfor konsentrere meg om sikkerhetspolitikk i mitt innlegg. Andre temaer vil andre fra Høyre ta opp. Vi ser en situasjon med dyptgripende endringer og økt usta- bilitet og uforutsigbarhet i det sikkerhetspolitiske landska- pet. Russlands illegale og folkerettsstridige annektering av Krim utfordrer de euroatlantiske sikkerhetsstrukturene, og konsekvensene blir langsiktige. Uansett om konflikten løses, endrer ikke det det faktum at ett europeisk land har brukt militær makt mot et naboland for å hevde sine inter- esser. Europa og USA er mer samlet enn på lenge. Et sam- let NATO har iverksatt tiltak både for å vise solidaritet med allierte og for å gi en klar melding til Russland om at dette ikke er veien å gå. EU viser seg nå som en viktig aktør i utenriks- og sikkerhetspolitikken. EU har i tillegg til sin politiske tyngde økonomiske virkemidler og har iverksatt sanksjoner mot Russland. Norge har sluttet seg til disse tiltakene og følger opp vedtakene i NATO.

Vi er i en krisesituasjon hvor det er avgjørende at vi viser solidaritet med våre allierte og koordinerer oss med våre partnere i EU. Men Norge vil fortsatt opprettholde et fungerende bilateralt samarbeid med Russland for å sikre avspenning og positiv utvikling i nord. Begge land er tjent med å videreføre et pragmatisk samarbeid om felles ut- fordringer, særlig om ressursforvaltning, redningsbered- skap og grensek kontroll i Arktis.

Det er ikke bare sikkerhetssituasjonen i øst som gjør Norges samspill med EU viktig. Vi ser et voksende antall svake stater sør for Europa – fra Vest-Afrika via Midtøsten til Sentral-Asia – som fører med seg ustabilitet og væpne- de konflikter over landegrensene. Tett innpå Europas sørlige grense ser vi en særlig dramatisk utvikling. ISILs brutale framrykking i Irak og Syria forårsaker store lidelser, og de

har tatt territoriell kontroll over store deler av landene. De humanitære behovene er enorme. Det er helt nødvendig å få på plass en politisk løsning både i Irak og Syria. Den ekstreme terrororganisasjonen ISIL må bekjempes. Norge og flere EU-land deltar i koalisjonen mot ISIL, og jeg er glad for den brede støtten regjeringen har fått for dette i Stortinget, senest i dagens aviser.

Norge vil samarbeide med EU og EU-land om tiltak som naturlig hører hjemme der. Men NATO er og vil fortsatt være selve grunnpilaren i norsk sikkerhetspolitikk. Ukraina-krisen har vist hvordan EU og NATO bruker de virkemidler de har til rådighet innenfor sine respektive områder. Vi ser nå at Tyskland tar stadig større ansvar i NATO og har inntatt en klar lederrolle i EU. Storbritannia og Frankrike tar lederskap i den internasjonale koalisjonen av stater i bekjempelsen av ISIL i Irak, og Frankrike har en sterk tilstedeværelse i Afrika. Slike europeiske bidrag bidrar til den transatlantiske byrdefordelingen som er så viktig.

I det nye sikkerhetspolitiske landskapet er det viktig at vi styrker og videreutvikler våre europeiske og transatlantiske bånd. EUs betydning for europeisk sikkerhet og stabilitet har neppe vært mer betydningsfull enn den er nå. Både NATO og EU spiller en sentral rolle i arbeidet for å sikre fred, stabilitet og utvikling i Europa. Disse organisasjonene skal og bør utfylle hverandre. Norge bør bidra til at samarbeidet fungerer effektivt og godt. Derfor er jeg glad for at regjeringen fører en aktiv europapolitikk, bidrar til at multilaterale organisasjoner fungerer effektivt og dermed arbeider for konfliktløsning, politisk stabilitet og økonomisk utvikling i våre nærområder og naboregioner både i øst og vest.

Kristian Norheim (FrP) [10:22:04]: La meg begynne med å takke statsråd Helgesen for redegjørelsen om viktige EU- og EØS-saker i Stortinget sist uke. Det var en informativ, gjennomarbeidet og interessant redegjørelse, som også tydelig fremviser at regjeringen tar den aktive europapolitikken på alvor.

Jeg vil, som statsråden Helgesen gjorde i sin redegjørelse, starte med et lite tilbakeblikk. Berlinmurens fall er den aller viktigste hendelsen i Europa i nyere tid, og i år både markerer vi og feirer vi at det er 25 år siden vanlige folk, med store drømmer og frihet i blikket, gikk løs på denne groteske muren med hakker og spader for å knuse den.

Mye har forandret seg på disse 25 årene, og mye vil forandre seg også i årene fremover. Mange av oss hadde ekstremt høye forventninger og forhåpninger da muren falt og kommunismen kollapset i Øst-Europa med Sovjetunionens sammenbrudd. Mye har blitt innfridd, men mye gjenstår også. Ikke minst ble de forferdelige krigene på Balkan en påminnelse om at ting kunne snu seg fort, og at det alltid finnes dem som vil blåse liv i det som ulmer. I den senere tid har vi også sett at EU er i ferd med å finne sin rolle på den utenriks- og sikkerhetspolitiske arenaen. Det så vi ikke like tydelig under krigene på Balkan.

I år har vi fått enda en påminnelse om at ting ikke alltid er slik vi håper. Sovjetunionen er heldigvis historie, men utviklingen i Russland siden Sovjets kollaps er uro-

vekkende. Norge har historisk sett hatt svært gode relasjoner og godt samarbeid med vår store nabo i øst. Det er mitt håp at dette fortsetter også i fremtiden. Vi har mange viktige samarbeidspunkter, spesielt oppe i nord, som det er viktig at vi forsterker ytterligere i årene fremover. Men vi plikter å si ifra, ikke minst til gode naboer, når vi mener det går i gal retning, når internasjonale kjøreregler brytes, og når stabiliteten truer et kontinent. Russlands aggressive fremferd overfor Ukraina – et selvstendig land som selv må få bestemme sin vei for fremtiden – er både skuffende og kritikkverdigg. I tillegg har den nye situasjonen igjen ført til at sikkerhetspolitikken og spesielt også energipolitikken har kommet høyt opp på dagsordenen igjen.

Jeg er glad for at Norge så tydelig er en del av det internasjonale presset mot Russland i denne kritiske situasjonen. Samtidig vil jeg understreke viktigheten av å fortsette å arbeide etter linjen der en politisk løsning til slutt vil vinne frem.

Det er helt riktig som statsråden Helgesen påpeker: Europapolitikk er vel så mye innenrikspolitikk som utenrikspolitikk. På nær sagt alle politiske områder som vi jobber frem løsninger på her hjemme, vil en del av premisse-ene ligge i Europa. Selv om vi i Norge har fravalgt å delta fullt og helt i EU gjennom et fullverdig medlemskap, har vi valgt å knytte oss sterkt opp mot EU gjennom både EØS-avtalen og andre avtaler med EU. Dette gjør det etter min mening enda viktigere å være i forkant av de politiske avgjørelsene i Brussel og ha et aktivt engasjement for europapolitikken.

Folk sto ikke som sild i tønne foran valglokalene i Europa under det siste valget til Europaparlamentet. Knappt 43,1 pst. av de stemmeberettigede i EU-landene valgte å benytte seg av muligheten til å stemme inn sine representanter til det som er EUs eneste folkevalgte organ. Det var i Slovakia, som har knappe ti år bak seg som medlem, at folk var aller minst interessert i å stemme. Kun 13 pst. avga stemme.

Det er også trist og skuffende at ekstreme krefter igjen vinner frem på det europeiske kontinent. Det mest ekstreme eksempelet finner vi i Tyskland, der såpass mange tyske velgere mente at en nazist kunne ha noe å tilføre europapolitikken, at de rett og slett stemte Hitler-beundrer Udo Voigt inn i Europaparlamentet. I Frankrike gikk hver fjerde velger og stemte på det fremmedfiendtlige nasjonalistpartiet Front National. Tidligere partileder, nåværende partileders far, mente for kort tid siden at han hadde løsningen på hvordan asyltilstrømmingen til Europa kunne stoppes. Det fryktede ebolaviruset var hans løsning. Men fra en mann som fornektet holocaust, er det ingenting som overrasker lenger. I Ungarn vant også støvlene frem med det militante nasjonalistpartiet Jobbik som nest største parti. Også det ultranasjonalistiske Gyllent daggrø i Hellas gjorde et godt valg. Det nasjonalistiske Sverigedemokraterna i Sverige har nå for første gang fått innpass i Europaparlamentet etter at nesten hver tiende svenske velger stemte på dem.

Hva kan forklare at så mange av EUs borgere valgte som de gjorde? Jeg tror ikke det finnes en enkel forklaring her. Valget kan være en reaksjon mot landets egne

regjeringer, som jeg tror er gyldig både for Frankrike og Sverige – for Sverige ikke minst fordi de mangler en ordentlig innvandringsdebatt. Men det er uansett både farlig og feil å avfeie alt som kommer av kritikk mot prosjektet EU, som grunnløst.

Fra norsk side bør vi ønske velkommen fordomsfrie debatter om utviklingen av og i EU. Påstander om at EU har blitt for tung, for bred og for byråkratisk, er ikke tatt ut av løse lufta. Dersom «prosjektet» ikke fremover leverer på områder som sysselsetting, vekst og innovasjon, vil kritikken bare øke i styrke. Ikke minst vil det være helt nødvendig å møte kravet om forbedringer på innvandringsområdet fordomsfritt, og ikke bare med henvisning til pilaren om fri bevegelsesfrihet. Her hjemme påpekte Brochmannutvalget at dersom Norge skal opprettholde velferdsstaten, må nye samfunnsmedlemmer integreres og delta i arbeidslivet med majoritetsbefolkningen så langt det lar seg gjøre. EU-domstolen konkluderte nylig med at innvandrere som kun flytter for å motta sosialhjelp, ikke kan gjøre krav på økonomisk bistand til livsopphold i oppholdslandet. Pilaren om fri bevegelsesfrihet var aldri ment å rette seg inn mot dem som reiser rundt i Europa på jakt etter de høyeste sosiale ytelsene. Tvert imot bidrar slik trygdeshopping, eller velferdsturisme, til å undergrave hele systemet.

TTIP-forhandlingene mellom EU og USA vil, om de lykkes, medføre etableringen av verdens største frihandelsområde. Dette vil ha konsekvenser også for Norge, selv om vi ikke er medlem av EU. Her er det viktig at Norge følger nøye med på utviklingen, noe jeg også oppfatter at regjeringen gjør.

Selv om Europa er mer enn EU, er Europa også EU. Europa – som var så vakker og uimotståelig at den mektigste av alle guder, Zevs, skapte seg om til en okse og kidnappet og forførte henne – er nok fremdeles vakker, men har også pådratt seg en del mindre sjarmerende sider. Jeg gråter en tåre for Europa når jeg ser fremveksten av destruktive krefter. Men – igjen – det var en reaksjon på noe. EU har, som sagt, i manges øyne utviklet seg til å bli for altomfattende, for tung og uoversiktlig og har ikke evnet i god nok grad å bidra til gode nok løsninger på viktige politiske områder. Selv om Norge ikke er medlem av EU, er vi så nært knyttet opp til EU gjennom EØS-avtalen og andre avtaler at dette påvirker også oss. Det etterlatte inntrykk for mange er at det er for langt mellom Brussel og borger, og at en rekke avgjørelser tas over hodene på folk og tres ned over hodene på folk.

Man kan like eller ikke like EU. Det er ikke noen EU-debatt vi har her i salen i dag. Allikevel vil jeg påpeke at det er vanskelig ikke å se den tiltrekningskraften EU har hatt, og fortsatt har, på såkalte nye demokratier i Europa. Jeg tror på europeisk integrasjon, men det må skje på nasjonalstatenes premisser og i et mindre byråkratisk og mer gjennomsiktig format. I beste fall kan da skepsisen som vi har sett, få «prosjektet» EU tilbake – og det er vi nært påvirket av – få det tilbake på rett spor. I verste fall kan mørket senke seg ytterligere over Europa.

Knut Arild Hareide (KrF) [10:31:22]: Eg vil òg nytte høvet til å takke statsråd Helgesen for ei mykje

brei og informativ utgreiing om aktuelle saker i EU og EØS.

Når ein tenkjer på at det no er seks-sju år sidan me hadde ei finanskrisa som ramma både USA og EU veldig sterkt – det førte til høg arbeidsløysa både i EU og i USA – kan me altså konstatere at seks-sju år etter er arbeidsløysa i USA halvert, medan me framleis har store utfordringar knytte til økonomi og arbeidsløysa i EU, og spesielt i den sørlege delen av eurosona. Det vil seie at økonomien i EU på langt nær kan friskmeldast.

Når det gjeld EØS-avtalen, er det klare hovudintrykket at den fungerer veldig godt. Det er ikkje så mange saker som skaper dei veldig politiske kontroversane, og det er ein avtale som gir oss innpass i EUs indre marknad, som er svært viktig for norsk næringsliv. Eg synest òg den erfaringa me har med ein eigen statsråd som følgjer dette, har vore positiv. Me ser òg at når det gjeld talet på EØS-saker, rettsaker, som ikkje er ein del av avtalen, vil det alltid vere eit visst tal, medan i det siste møtet i EØS-rådet er talet blitt redusert med 30 pst.

Det er eitt område eg vil utfordre spesielt på, og det er det som statsråden òg tok opp i si utgreiing, som gjeld klima og miljø. EU har bestemt seg for å redusere klimagassane med 40 pst. innan 2030. Statsråd Helgesen sa i si utgreiing:

«Norge argumenterte for at EU burde velge ett ambisiøst mål for reduksjoner i klimagassutslipp. EU valgte flere mål.»

Eg synest det er interessant at EU her valde ei meir ambisiøs målsetjing og fleire mål. Det rådet som Noreg ga til EU, blei altså ikkje lytta til av EU sjølv. Det er eg glad for, for eg trur at den tilnærminga som EU valde, er riktig i eit klimaperspektiv, at me òg treng fleire mål. Ja, me treng eit overordna stort mål rundt klimagassutslippa, men me treng òg målsetjingar, kva me skal gjere innanfor m.a. det fornybare. Det kunne vore spennande å utfordre statsråden på om han har gjort seg nokre refleksjonar nettopp i etterkant av det rådet som regjeringa valde å gi, når ein da ser at EU valde ikkje å følgje det.

Det er ei sak som har vore spesielt oppe og debattert, og det er desse finanstillsyna og kva for inngripen det gir. Derfor har Justisdepartementets lovavdeling konkludert med at delar av desse finanstillsyna sin kompetanse til å gjere vedtak med direkte verknad overfor marknadsaktørar, passerer terskelen for det som er såkalla lite inngripande kompetanseoverføring.

Som me frå Kristeleg Folkeparti si side har sagt før, meiner me derfor det er heilt riktig å behandle dei etter Grunnlova § 115, som tilsvarende den tidlegare § 93. Det betyr altså at ei tilslutning vil krevje tre fjerdedels fleirtal. På dette området synest eg me bør lære av Danmark, som m.a. har hatt ei meir kritisk haldning til korleis ein bruker denne klausulen.

Det seier vel det meste når statsråden kommenterer forhandlingane mellom EFTA og EU om dei såkalla EØS-midlane med følgjande ord: «Avstanden mellom partene er fortsatt meget stor.» På ny ser me at EU forsøker å få EFTA-landa i EØS-samarbeidet til å betale større bidrag til dei økonomisk svakaste landa i EU. Betalingsviljen i

EUs økonomisk sterke land er avgrensa. Me har gjennom mange år sett eit kjent mønster, der EUs medlemsstatar gjerne vil ta imot tilskot av ulik art, men helst vil avgrense sine medlemsbidrag sjølve. Statsråden har vår fulle støtte når det gjeld å stå imot forsøk på å utvide den landkretsen i EU som norske EØS-midlar skal kunne gå til.

Liv Signe Navarsete (Sp) [10:36:42]: «Noe veldig galt kan skje med Norge», var åtvaringane som vart gitt frå ein av ja-sidas leiande politikarar sju dagar før det norske folket skulle røyste over eit norsk EU-medlemskap. Statsministeren den gongen gjekk endå lenger. Ho hadde ikkje høyrte om ei einaste bedrift som låg i startgropa med nye investeringsplanar, om det skulle verte nei i november. Spådommane om Noreg sin undergang var vesentleg overdrivne.

Den 22. mai 1995 kunne me m.a. lese over ei dobbelt-side i Dagens Næringsliv korleis ja-sidas dommedagsprofeti var gjorde til skamme:

«Alt har gått bedre i norsk økonomi siden Norge sa nei til EU 28. november ifjor. renten har falt, veksten har økt, budsjettunderskuddet er forduftet og investeringene skyter i været.»

Sitata eg las no, er ganske nøyaktig 20 år gamle, og det finst dei av oss som vil feire på fredag. I dag veit me korleis det gjekk. Det har ikkje skjedd noko veldig gale med Noreg. Kven i denne salen meiner at investeringane hadde vore høgare i Noreg i dag om me hadde vorte medlem av EU? Kven trur at arbeidsløysa hadde vorte lågare, eller at optimismen hadde vore større? Eit solid fleirtal av det norske folket er i dag glad for at det gjekk som det gjekk. Som medlem hadde me mista meir sjølvråderett, me ville ha vore underlagde endå fleire av EU sine lover, og sjansen er stor for at me òg hadde vore ikledd tvangstrøya euroen.

EU sin frie flyt av kapital har verken gitt fleire jobbar eller økonomisk vekst, snarare det motsette. EU sine krav til budsjett disiplin gjer at landa ikkje kan nytte offentlege midlar til å styrkje svake regionar. Euroen låser landa i ein håplaus situasjon. Hellas kan ikkje senke kursen på eigen valuta slik at greske bedrifter får selt fleire av varene sine. EU-landa er sjakk matt – verkemidla dei treng, kan ikkje brukast.

Dette er eit ubehageleg faktum som få EU-tilhengarar ynskjer å innrømme, og som òg var fråverande i statsråden si utgreiing. Ein kan ikkje ha ein økonomisk union utan også å ha ein politisk union. Når EU-landa har felles valuta og felles rente, vert det særst vanskeleg ikkje òg å ha felles budsjett. Difor pressar EU-eliten no stadig hardare om tettare samordning av statsbudsjetta. Som resultat mistar europearar flest påverknad over landet sitt, over lokalsamfunnet sitt og over egne liv. Difor ser me òg dessverre at ein får ei framveksande skeptisk haldning til EU som får uheldige utslag. At mange fleire er skeptiske, forstår eg veldig godt, men det får òg nokre utslag som me ikkje ynskjer.

Det norske folket sa nei til EU. Dei sa nei til at juristar og byråkratar i Brussel skulle få råderett over Noreg, men folket vart gitt noko anna; dei vart gitt EØS, utan at dei nokon gong vart spurde. EØS-avtala stikk djupt, òg på område som det vart lova ikkje ville verte påverka av ho.

Distriktpolitikken er angripen ved at t.d. den differensierete arbeidsgivaravgifta har forsvunne for ei rekkje bransjar. Vinmonopolet er svekt og har ikkje lenger importmonopol. Eigaravgrensinga Noreg hadde i finansnæringa, er pressa ut.

Eitt av dei viktigaste områda me ville bevare utanfor EU, var landbruket. Likevel vert norsk matproduksjon stadig utfordra, ikkje minst gjennom dei føreståande artikkel 19-forhandlingane. Det er nedfelt at desse forhandlingane skal føregå annakvart år, og då er det mildt sagt oppsiktsvekkjande at ansvarleg statsråd skaper eit bilete av at Noregs endring av ostetollen er bakgrunnen for at forhandlingane no kjem opp att, to år etter at førre forhandlingsrunde var avslutta. I år har me ein heilt ny situasjon. Medan den raud-grøne regjeringa var oppteken av å forsvare norsk produksjon og norske arbeidsplassar i primærnæring og industri, har me i dag ei regjering som lenge før forhandlingane startar, snakkar ned norske interesser i Brussel, og som lenge før forhandlingane startar, varslar at dei vil fjerne tollene på 114 landbruksprodukt. Det er mildt sagt ein dårleg forhandlingsstrategi dersom ein ynskjer å fremje norske interesser. Desse tollinjene kunne sjølvsagt vore brukte som forhandlingskort.

Det er regjeringa og statsråden si plikt å forsvare det som Stortinget sitt fleirtal har vedteke. Det er verken flaut eller feil å forsvare norske interesser. Men kanskje tener dette som eit godt døme på regjeringa si haldning, det er viktigare å sikre nøgde kommissærar i Brussel enn å stå opp for norske interesser, norske arbeidsplassar og Stortinget sine ynske.

Eg håpar statsråden i dag kan gjere greie for korleis ein offensivt vil forsvare norske interesser i artikkel 19-forhandlingane, som er føreståande.

Sveinung Rotevatn (V) [10:42:07]: Denne månaden markerer vi to jubileum. Den 9. november var det 25 år sidan Berlinmuren fall. Jernteppet smuldra opp, Tyskland blei foreint på ny, og Aust-Europa og Vest-Europa gjekk etter kvart saman inn i eit breitt felleseuropeisk samarbeid. Det er ei hending vi bør minnst med udelt glede.

Førstkomande helg er det eit anna jubileum, nemleg 20-årsjubileet for Noregs nei til medlemskap i EU. Kjenslene rundt den markeringa er nok atskillig meir delte. Skal ein tru meiningsmålingane, står folket sitt nei frå 1994 framleis ved lag. Samtidig viste ei måling i Bergens Tidende i helga at 71 pst. av nordmennene kjenner seg sterkt eller svært sterkt knytte til Europa – dette er opp frå 60 pst. i 2003 og 57 pst. i 1995.

Utgreiinga frå europaministeren reflekterer i stor grad dette. Noreg blir knytt stadig tettare til nabolanda sine, og gjennom mange prosessar på brei front er norske interesser i spel kvar einaste dag. Eksempelvis er Noreg djupt integrert i EU sitt forskningssamarbeid. Det er bra. Både norske forskarar og norske institusjonar bør vere aktive i å søkje midlar der. Frå Venstre si side er vi glade for at vi har fått med oss regjeringa på at vi også skal delta i Copernicus-samarbeidet framover.

På nokre område har regjeringa lykkast godt i europapolitikken. Etterslepet av rettsakter som skal inn i EØS-

avtalen, er på veg ned. Norske statsråder er tilsynelatende meir til stades på den europeiske arenaen enn kva tilfellet var før, og, ikkje minst, ein har funne ei god løysing på det vanskelege spørsmålet om finanstilsyn.

Eg vil også gje ros til europaministeren for det tydelege standpunktet regjeringa har teke i forholdet til Ungarn. Utviklinga i det landet går i feil retning. Både reforma av domstolsapparatet, kontrollen med pressa og, ikkje minst, behandlinga av nasjonale minoritetar undergrev effektivt Ungarn sin status som rettsstat og som liberalt demokrati.

Samtidig skulle eg kanskje ønskje at regjeringspartiet Høgre og – for den saka si skuld – Kristeleg Folkeparti kunne vore endå tøffare med det ungarske regjeringspartiet Fidesz, som er søsterpartiet deira, m.a. gjennom EPP-samarbeidet. EU kan vanskeleg stå og sjå på at statsministeren i eit medlemsland erklærer at han har som mål å skape eit illiberalt demokrati, med Kina og Russland som forbilde. Høgre og Kristeleg Folkeparti bør definitivt ikkje sjå på at eit av søsterpartia deira gjer det same.

At regjeringa forsøker å vere til stades i EU-prosessar før vedtaka er gjorde, er noko Venstre ser på som svært positivt. Så er vi nok ikkje alltid heilt einige med regjeringa i kva løysingar dei jobbar for. Venstre var eksempelvis sterkt ueinig med regjeringa i synet på EU sine framtidige klimamål. Heldigvis landa EU noko nærmare Venstre sitt syn enn regjeringa sitt syn. Ein skal framleis ha ein klimapolitikk med tydelege mål om både CO₂-reduksjon, energisparing og auke i fornybar kraft-produksjon. Så står det att å sjå kva mål regjeringa ønskjer for den heimlege klimapolitikken vår. I vår sa klimaminister Sundtoft at vi ikkje kunne vere noko mindre ambisiøse enn EU. Eg er spent på om det framleis står ved lag.

Det er tre pågåande prosessar som betyr mykje for Noreg: artikkel 19-forhandlingane, forhandlingar om Noreg sine EØS-bidrag og forhandlingar om tilgang for norsk fisk og sjømat. Venstre legg til grunn at regjeringa i alle desse prosessane jobbar for gode løysingar for Noreg, og forventar at dei held Europautvalet og Stortinget løpande oppdaterte om framdrifta.

Så er det nokre andre forhandlingar der vi ikkje sit rundt bordet, men som likevel er potensielt svært viktige for Noreg. Det er TTIP-forhandlingane mellom USA og EU. At to så viktige handelspartnarar for oss jobbar for å skape ein felles marknad der 50 pst. av det globale BNP vil inngå, er i utgangspunktet svært positivt. utfordringa for oss kjem sjølvsagt dersom vi ikkje klarer å bli ein del av den marknaden. Særleg norske fiskeriinteresser risikerer å bli sterkt skadelidande dersom den relative marknadstilgangen vår – og dermed konkurranseevna vår – blir svekte som følgje av ein handelsavtale.

Vi er glade for at EFTA-landa og EU no har etablert eit felles dialogforum der vi skal bli oppdaterte på det som skjer, og som er relevant for oss. Samtidig er det vanskeleg å sjå – på noverande tidspunkt – dei fulle konsekvensane av den framtidige handelsavtalen. Det einaste som er sikkert, er at norske bedrifter og eksportørar må ha god tilgang både til EU og til ein stor aktør som USA. Noko alternativ finst rett og slett ikkje. Europaministeren bør sjå på det som ei av sine aller viktigaste oppgåver framover å

følgje denne prosessen tett og vareta norske interesser i det som kan bli ein handelsavtale for historieboekene.

Bård Vegar Solhjell (SV) [10:47:34]: Eg hugsar Berlinmurens fall som ein stor augeblink som medførte fridom og etter kvart ein stor velferdsauke for mange menneske i Europa. Og eg – som ein del andre representantar her i salen – høyrer jo faktisk til den siste generasjonen som hugsar den kalde krigen som ungdomar, og vi er sikkert òg ein generasjon der dette har prega vårt politiske virke i stor grad.

Heldigvis medførte murens fall store forbetringar for mange menneske i Europa, men ideen om å bygge murar for å handtere ein konflikt døydde dessverre ikkje i det heile med Berlinmurens fall, for sidan den gongen har ein bygd murar på Vestbredden, i Vest-Afrika – av respektive Israel og Marokko – for å handtere konflikhtar som dei er ansvarlege for der. Om ikkje ein fysisk mur, så opplever vi nå bygging av ein mur rundt Europa – mot den utfordringa med flyktningar som Europa møter, og mot den auka migrasjonen som vi heilt sikkert kjem til å sjå enda meir av i åra og tiåra framover.

Vi kan ha lese både i norske og internasjonale media at ein slit med å motivere til innsats blant dei europeiske landa for å redde flyktningar frå å drukne i Middelhavet. Sterke bilde og reportasjar viser at mange menneske betalar menneskesmuglarar og set livet på spill ut på havet i altfor dårlege farkostar. Italia har gjennom redningsprosjektet Mare Nostrum, initiert etter Lampedusa-tragedien i 2013, redda over 150 000 menneske frå flyktningdøden. Rederiforbundet fortel at norske skip aleine har teke opp over 4 000 menneske i 2014. Nå er det Frontex og EU som har overteke grensekontrollen frå Italia, i eit langt mindre prosjekt. Eg etterlyser at Noreg saman med andre kan ta meir alvorleg tak i denne utfordringa, og gjere meir for å handtere ein enormt viktig situasjon med tragiske konsekvensar for mange menneske som vi veit tek seg ut på Middelhavet.

Dessverre opplever vi òg oppbygginga av andre murar, som heldigvis ikkje er fysiske, mellom aust og vest i Europa. Det er grunn til å fordømme dei russiske folkerettsbrota i Ukraina, og det er grunn til å frykte at det dei gjer i Aust-Ukraina, er ein del av ein strategi som dei har i Moldova og i Georgia, som går ut på å skape ein usikker del av ein stat rundt seg, som gjer det til ein usikker stat med uavklarte grensespørsmål og interne spørsmål rundt seg, akkurat som det er i Georgia og Moldova. Det er nødvendig med klarleik og ein tøff kritikk, men det er òg nødvendig dersom vi i Europa skal finne vår sikkerheit, at dette berre kan skje i samarbeid og fellesskap mellom aust og vest. Det må vi òg ha lært av 100 års historie.

Så vil eg gje ros til europaministeren for å snakke om Europas utfordringar når det gjeld sikkerheit, men òg økonomi, med det alvorlet det fortener, i si breie utgreiing. Det er jo ikkje ei mellombels krise, men ei varig sosial og økonomisk krise og arbeidsløyskrise EU står i. I si tid skulle den indre marknaden vere løysinga på massearbeidsløysa på 1980-talet. Sidan den gongen har arbeidsløysa i Europa vakse kraftig – nå ytterlegare med ein ny runde med den nye finanskrisa – og nå skal ein handelsavtale med USA,

som mange økonomar spår har marginal effekt, vere løysinga på det. Det er nødvendig å ta opp i sitt fulle alvor den varige massearbeidsløysa som nå har vakse fram i mange land i Europa, og som ser ut til å bite seg fast og vere ein risiko for heile det økonomiske og sosiale prosjektet som Europa – og vi – er ein del av.

Så synest eg det er eit problem med europapolitikken, slik han nå blir ført av regjeringa, at det synest å vere dei mest euroentusiastiske – langt meir entusiastiske enn store delar av folket – politikarane som driv europapolitikken i regjeringa og kanskje òg pregar debatten her i Stortinget, og at vi dermed blir mindre kritiske og står mindre opp for våre interesser og verdiar i viktige saker. Representanten Navarsete nemnde ostetollen, representantane Hareide og Rotevatn nemnde klimamåla, der vi etter mitt syn spilte ein veldig destruktiv rolle, og spørsmålet om den transatlantiske handelsavtalen er eit anna eksempel. Eg og andre representantar har teke opp spørsmålet om ein investorstat-mekanisme. Regjeringa har ikkje hatt noko syn på det, mens det i Europa er ein brei motstand – inkludert skepsis i regjeringane i Tyskland, Frankrike og Storbritannia.

Det er viktig at ein meir aktiv europapolitikk betyr å engasjere seg meir for våre verdiar og interesser og ikkje å forklare Europas interesser betre for norske veljarar og stortingsrepresentantar.

Statsråd Vidar Helgesen [10:52:59]: Det sikkerhetspolitiske bildet i Europa opptok mye tid i min redegjørelse. Det har opptatt mye av oppmerksomheten i debatten her så langt, og det er det gode grunner til – både fordi situasjonen er alvorlig, og fordi den har ført til betydelige endringer i EUs egen utenriks- og sikkerhetspolitiske dynamikk. Det er en viktig dimensjon for Norge.

Det er slik at hvis vi både skal håndtere de utfordringer og trusler vi ser, og langsiktig bygge dialog og innsats for en politisk løsning, da er det i Europa EU som har de viktigste verktøyene, for ingen ønsker en militær eskalering. Det er politiske og økonomiske virkemidler som må brukes.

EU og Europa står også i en økonomisk situasjon som kaller på mer vekstkraft og mer konkurransekraft. Alternativet er fortsatte dypere sosiale og politiske problemer. Alternativet er at Europa fortsatt svekkes i det globale bildet. Det er igjen også en sikkerhetspolitisk utfordring, og det er heller ikke bra for norske interesser. Den utfordringen må møtes med åpne grenser, med fortsatt vekt på fri bevegelse – ikke med proteksjonisme. Heller ikke Norge må møte denne utfordringen med proteksjonisme.

Det kreves tiltak på EU-nivå. Finanstilsynene er et eksempel på slike tiltak. Det kreves ansvarlig økonomisk politikk og gode reformer på nasjonalt nivå. Det kreves sterk satsing på forskning, utdanning og innovasjon. Det kreves nye vekstimpulser, slik man legger opp til i investeringspakken som er under utarbeidelse av kommisjonen, og ikke minst i den samarbeidsavtalen – frihandels- og investeringsavtalen – som er under forhandling mellom EU og USA. Alle disse tingene er viktig for å sikre et Europa som gir folk mulighet til utfoldelse, som både gir økonomisk dynamikk, sosial beskyttelse og politisk deltagelse,

og det er viktig for å sikre et Europa som spiller en rolle i verden.

Norge er i en helt annen økonomisk situasjon. Men også vår økonomi gjør det bedre når europeisk økonomi går bedre. Også vårt politiske samarbeid med EU har det bedre dersom europeisk politikk ikke preges av ytterliggående krefter. Det står store norske interesser på spill i det som nå skjer i Europa, og det står store norske interesser på spill i vårt samarbeid med EU. Mer enn 80 pst. av det vi selger, går til EU-markedet. Da er EØS-avtalen i seg selv en betydelig norsk interesse, og det å være mot EØS-avtalen er ikke å kjempe for norske interesser. To tredjedeler av norske investeringer går til EU-området. To tredjedeler av investeringene til Norge kommer fra EU-området. Da er ro, stabilitet og dynamikk i finansmarkedene veldig viktig. Da er tiltroen til det norske finansmarkedet veldig viktig, og da er også en finanstilløsløsning veldig viktig. Det å være imot den type løsninger er ikke å stå opp for norske interesser.

Vår aller største næring, petroleumsnæringen, berøres sterkt av EUs klima- og energirammeverk og av EUs energisikkerhetsstrategi. Da er det viktig å være på ballen. Denne regjeringen har i tre omganger levert skriftlige innspill til EU-prosessene, og vi har ligget i tett dialog både med Brussel og med hovedstedene for å stå opp for norske interesser. Vår nest største næring, fiskeri- og sjømatnæringen, kan møte betydelige utfordringer på grunn av TTIP-forhandlingene mellom EU og USA. Vi har vært veldig tidlig ute med å melde våre interesser og med å forsøke å få bedre mekanismer for konsultasjon både med USA og EU, fordi det står så store norske interesser på spill. Listen over norske interesser som må ivaretas – og som må ivaretas med tidlig innsats – er betydelig lengre, men jeg nøyer meg med disse eksemplene.

Det er også viktig å arbeide hardt for norske interesser i de tre parallelle forhandlingene som nå kommer i gang om EØS-midlene, om fisk og sjømat og om landbruksvarer. Vi vil samspille nært med Stortingets europautvalg i disse forhandlingsprosessene, og det er viktig for oss å se dette som en krevende nasjonal øvelse der alle forhandlinger dreier seg om å gi og ta. Her dreier det seg om å gi og ta på tre forhandlingsspor. Da er det viktig også å bygge tiltro til at Norge er en forhandlingspartner som man kan stole på. Da er det ikke en god start f.eks. å kutte bevilgninger fra inneværende avtaleperiode, slik Senterpartiet f.eks. har foreslått.

Presidenten: Det åpnes for replikkordskifte.

Svein Roald Hansen (A) [10:58:12]: Statsråd Helgesen har ikke bare regjeringens lengste tittel. Han må også ha regjeringens mest omfattende portefølje, hvis man skal følge denne redegjørelsen, for den sveiper vidt. I avslutningen løfter han det store globale perspektivet om hvilken konkurransesituasjon Norge befinner seg i. Blant de ting som han da sier er nødvendig for at vi skal kunne møte denne konkurransen – for jeg antar at vi ikke skal opp på Tyrkias arbeidsuke på 51 timer, jeg mistenker ham ikke for det – er en setning som jeg går ut fra at det

må ligge noen tanker bak, at «vi må gjennomføre omfattende strukturendringer». Kan vi få noen eksempler på de omfattende strukturendringer som statsråden mener vi må gjennomføre?

Statsråd Vidar Helgesen [10:59:11]: La meg først påpeke at om porteføljen er omfattende, så er det også slik at redegjørelsen om viktige EU- og EØS-spørsmål er regjeringens redegjørelse. Vi er opptatt av at Norge ikke bare skal være et godt samfunn i dag, og at vi ikke bare skal fatte beslutninger i dag som gir løsninger på kort sikt, men at vi samtidig må ruste Norge for fremtiden. Da har vi strukturutfordringer som ligger i omstillingen til det fornybare samfunn. Norge er en tungt petroleumsbasert økonomi. Vi vil være det i lang tid fremover, men vi må ta beslutninger i dag som har betydning om 20 og 30 år. Derfor må vi også være forberedt på strukturendringer. Det er en debatt som vi er nødt til å ta, selv om mye av oppmerksomheten dreier seg om neste års budsjett eller om valget om ett eller tre år.

Svein Roald Hansen (A) [11:00:14]: Jeg takker for svaret.

En annen setning på slutten av redegjørelsen er følgende: «Vi må satse på forskning og utvikling.» Er statsråden glad for at Kristelig Folkeparti og Venstre vant kampen om midler til Copernicus, som statsråden, og jeg regner med forskningsministeren, ikke vant innad i regjeringen?

Statsråd Vidar Helgesen [11:00:46]: Norge deltar på bred front i EUs programmer, og vi har økt vår innsats i økonomiske termer bl.a. gjennom innsatsen og deltakelsen i Horisont 2020. Vi er også fra regjeringens side meget tilfreds med budsjettavtalen i Stortinget. Det gjelder også avklaringen av Norges fortsatte deltakelse i Copernicus.

Knut Arild Hareide (KrF) [11:01:30]: Kristelig Folkeparti er òg eitt av dei partia som i vår primærpolitikk i europapolitikken seier eit tydeleg ja til EØS og eit nei til EU, og eg er veldig einig i dei orda som europaministeren kjem med. Det å kjempe imot EØS er ikkje å kjempe for Noregs interesser. Eg er òg veldig glad for dei tydelege føringane som ministeren gir på at no skal Noregs interesser fullt ut takast vare på, både i forhandlingar om EØS, fisk og landbruk.

Mitt spørsmål går på klimamåla. For her gav vi regjeringa eit tydeleg råd med til EU, men det rådet valde EU slett ikkje å høyre på. Har det vore noka evaluering av dei føringane som Noreg gav rundt klimamåla? Det er mitt spørsmål til EU-ministeren.

Statsråd Vidar Helgesen [11:02:28]: Det er riktig at EU nominelt kom til tre mål i klima- og energirammeverket, men det er også riktig at det er ett mål som står i en særstilling, og det er målet om utslippsreduksjoner. Det er det som skal være bindende på nasjonalt nivå. Målene for fornybar og målene for energieffektivisering er ikke bindende på landnivå. Og for oss var det det som var viktig.

Norge har en veldig høy fornybarandel. Den er vi stolt av. Vi satser fortsatt mye på fornybar, og vi er en betyde-

lig nasjon når det gjelder bidrag til europeisk fornybarsatsing. Men for Norge å skulle påføres bindende mål for ytterligere fornybarsatsing er ikke nødvendigvis det som vil gi best klimaeffekt. Det kunne være slik at vi ville blitt pålagt mål hvor vi måtte sette inn så store ressurser at disse ressursene kunne gitt større klimaeffekt på andre måter. Og det er denne nasjonale handlefriheten til å nå utslippsmålet gjennom nasjonale virkemidler som er det overordnede og viktigste, og det som vi syntes var viktig.

Liv Signe Navarsete (Sp) [11:03:44]: I si utgreiing sist torsdag refererte statsråden til ekteparet Moser, som er tildelt nobelprisen i medisin. Statsråden hevda at deira suksess begynte med EU-nettverk og EU-midlar. Då er det interessant å merke seg at nobelprisvinnarane har vore med på å sende eit brev til EU-kommisjonen som set spørsmålsteikn ved organisering av det europeiske hjerneprogrammet. Her har kritiske røystar argumentert med at måla framstår som urealistiske og administrasjonen altfor toppstyrt og autoritær.

Vellukka forskning føreset at kreativitet og idear må kome nedanfrå. Ser statsråden noko betenkeleg i at norsk forskning vert underlagt toppstyringa til EU?

Statsråd Vidar Helgesen [11:04:30]: La meg først presisere at jeg ikke sa at suksessen startet med EU-nettverk og EU-penger, men at det startet med to skarpe hoder, to skarpe hjerner; det er det aller viktigste.

Så er det all grunn til å lytte til disse to forskerne, og andre forskere, som peker på at det er for mye byråkrati og for mye toppstyring i EUs håndtering av forskningsmidlene.

Det er mange sider ved EU-samarbeidet som vi er kritisk til, og også som enkeltaktører i det norske samfunnet er kritisk til. Derfor er det også viktig at ikke bare regjeringen og myndighetene, men også ulike norske aktører jobber for forenklinger.

Èn forenkling som har skjedd i forskningssamarbeidet, er at det har blitt lettere for bedrifter å søke om midler i Horisont 2020 enn det var under forrige rammeprogram, men samtidig er det blitt mer krevende for en del forskningsinstitusjoner. Det er bl.a. en av grunnene til at vi har foreslått en ekstra bevilgning til stimuleringsmidler for deltakelse i Horisont 2020.

Sveinung Rotevatn (V) [11:05:51]: Av og til er det nødvendig å jobbe imot, eventuelt reservere seg imot, EU-reglar dersom dei angår vitale interesser. Venstre meinte t.d. at datalagringsdirektivet var eit sånt spørsmål.

Det vi derimot har problem med å forstå, er kvifor regjeringa tilsynelatande jobbar imot ei EU-forordning som skal gje letter i kapitalkrav for utlån til små og mellomstore bedrifter, den såkalla SMB-rabatten. Dette har Venstre teke opp med statsråden tidlegare, seinast i trontaledebatten. Då sa statsråd Helgesen følgjande:

«Når det gjelder spørsmålet om kapitalkrav, vil jeg få lov til å komme tilbake til det, fordi det er en komplisert sak, og vi har så langt kommunisert et syn som ikke nødvendigvis vil være siste kapittel i denne historien.»

Mitt spørsmål er om vi begynner å nærme oss siste kapittel i denne historia, og kva som eventuelt står i det kapitlet.

Statsråd Vidar Helgesen [11:06:45]: Jeg må få lov til å stå ved den forrige kommentaren. Dette er et spørsmål som ligger til finansministeren, og hvor det ikke har skjedd noen ny utvikling. Men jeg har også overfor representanten som tok det opp forrige gang, lovet å følge opp når nye beskjeder måtte komme.

Bård Vegar Solhjell (SV) [11:07:25]: Eg vil prøve å få høyre om regjeringa har eller har tenkt å skaffe seg eit standpunkt til ei av dei sakene som no vert debattert ganske breitt i Europa, nemleg den såkalla investor-stat-tvisteløysingsmekanismen i ein mogleg handelsavtale med USA. Lat meg forklare kva dette er: Det er snakk om at investorar skal kunne krevje erstatning av statar for vedtak, reguleringar og andre ting som dei meiner rammur dei. Det finst jo allereie i dag ein del handelsavtalar. Det endrar balansen kraftig mellom ein stat og eit selskap, men det spesielle her er at med det som ligg på bordet som forslag, vil dei rettane dei som bedrifter i EU får gjennom avtalen, vere større ein dei rettane dei har gjennom nasjonal lovgjeving. Ei bedrift i EU som er misnøgd, skal altså gjennom eit dotterselskap i USA kunne saksøkje EU og oppnå meir enn dei ville gjort gjennom dei reguleringsane som finst.

Det er som sagt sterk motstand mot dette i Europa, og mange land har engasjert seg. Har regjeringa tenkt å engasjere seg mot det?

Statsråd Vidar Helgesen [11:08:31]: La meg først holde meg på EU-nivået: Vi har tatt opp med EU-siden – senest i forrige uke, med EUs handelskommisær – at vi tror at mer åpenhet er en god ting, fordi det vil bidra til å avmystifisere, og det vil bidra til å skape mindre mytedannelse om hva som ligger i disse forhandlingene. Dette er et område hvor det har vært en del mytedannelse, men det er også et område hvor tiden vil vise hva som faktisk vil ligge.

Denne regjeringen er ikke imot investor-stat-tvisteløsninger. Vi har på nasjonal basis igangsatt et arbeid med utarbeidelse av et norsk mandat for forhandling av investeringsavtaler, og vi følger nøye med på hva EU og EUs medlemsstater gjør på dette området. Det er lagt opp til at vi skal lage et utkast til en ny modellavtale, som skal sendes på alminnelig høring, slik at alle får mulighet til å uttale seg.

Igjen: Vi har ikke betenkeligheter med prinsippet om slike avtaler. Det er utformingen av avtalen og hva som ligger i den, som må være avgjørende.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Marit Nybakk (A) [11:09:54]: Statsråden startet sin redegjørelse med å vise til det som skjedde i Berlin for 25 år siden. Den 9. november 1989 hamret de første østtyskerne seg gjennom den forhatte muren. I dag har vi kanskje glemt at det faktisk var to Tyskland, at vi hadde et så-

kalt jernteppe gjennom Europa, at vi hadde Sovjetunionen, vi hadde et Tsjekkoslovakia, et Jugoslavia, og det fantes ikke selvstendige baltiske stater. I dag er de tre frie baltiske statene medlemmer av NATO og av EU.

Etter 25 år med å bygge et nytt Europa ser vi i dag sikkerhetspolitiske utfordringer på vår dørstokk. Fra Ukraina til Syria og Irak, Somalia og Sahel-området ser vi urovekkende utviklingstrekk som får stadig større betydning også for oss i Norden og i Europa. Vi ser med forferdelse på ISILs barbariske og brutale framferd i Irak og Syria, og flyktningstrømmen fra Syria er den største siden annen verdenskrig.

Også Russlands folkerettslige handlinger – eller mangel på – er en påminning om at Europa ikke er immun mot sikkerhetspolitisk uro. For oss i Norge er det viktig at vi holder fast på vårt aktive samarbeid med Russland i nordområdene, samtidig som vi sier klart fra om brudd på folkeretten. Men forvaltningen av de arktiske områdene krever samarbeid mellom alle arktiske land. Det må vi også holde fast på.

Statsråden nevnte det norske samarbeidet med Tyskland og Polen. Det er et samarbeid som også parlamentarikerne i Nordisk råd forsterker. Jeg er også glad for det han sa om at regjeringen og Nordisk ministerråd ønsker å bruke det nordiske samarbeidet mer aktivt i europapolitikken. Nordisk råd har valgt å legge sin minisjesjon våren 2015 til Brussel og håper å styrke samarbeidet med Europaparlamentet.

Nordisk samarbeid er i økende grad en del av den europeiske integrasjonen. Nordisk samarbeid må derfor også være en del av europapolitikken politisk og strategisk. I det nordiske samarbeidet har vi vært opptatt av at den nordiske samarbeidsmodellen skal bli robust og bærekraftig. Det er derfor stadig flere land, også i Europa, ser på vår evne til å sikre arbeid, vekst og velferd. Vi står relativt støtt selv med den finanskrisen som vi har rundt oss. Som nordisk sosialdemokrat snakker jeg ofte med europeiske kolleger om hva som skal til for å få innovasjon og vekst i Europa, om at høyresidens sparepolitikk kanskje er kontraproduktiv, og at det i stedet må stimuleres til vekst, og at det må lages politiske programmer som tar sikte på dette.

Forsvarspolitikken er i dag kanskje det mest dynamiske samarbeidet i Norden. Det skjer innenfor rammene av og med respekt for de enkelte lands alliansepolitikk og utenrikspolitiske forankring. Både EU og NATO ser med interesse på NORDEFECO-samarbeidet. Det er også en tett kobling mellom NORDEFECO og den såkalte Northern Group, et uformelt forsvarssamarbeid mellom Norden, de baltiske land, Tyskland, Storbritannia, Nederland og Polen. Dette er ikke minst interessant i dagens sikkerhetspolitiske virkelighet, og kan være interessant å videreutvikle også som et ytterligere regionalt forsvarspolitisk og sikkerhetspolitisk samarbeid i det nordlige Europa.

Til slutt: Norden er en dynamisk region i Europa. Men uansett hvor viktige vi er, med vår modell for samfunnsutvikling, skal vi være klar over at EU også oppfatter andre regioner som viktige, slik Europa i dag ser ut. Det er kanskje også en viktig erkjennelse og noe vi skal ta konsekvensene av. Det skjer ikke minst saker sør i Europa. De

sørlige europeiske landene står overfor voldsomme utfordringer, som jeg nevnte. Også vi har et ansvar for å bidra til løsninger her.

Elin Rodum Agdestein (H) [11:15:06]: Jeg vil også takke statsråden for en svært god og grundig redegjørelse. Gjennom flere innlegg her i debatten i dag vil vi fra Høyre gå nærmere inn på viktige enkeltområder.

Norsk utenrikspolitikk begynner i Europa. Det gjør også stadig mer av norsk innenrikspolitikk. EU-regelverk har stor innflytelse på alle områder av norsk politikk og samfunnsliv, og EØS-medlemskapet er avgjørende for vår verdiskaping og for velferden. Debatten om utviklingen i EU og Norges rolle som EØS-medlem skjer i dag dessverre mot et bakteppe av økonomiske og sosiale utfordringer, manglende vekstkraft og høy ledighet. Det sikkerhetspolitiske bildet er det allerede gjort grundig rede for.

Norsk europapolitikk er inne på et helt nytt spor. Utviklingen i Europa det siste året viser at regjeringen har utvist en usedvanlig god timing gjennom å opprette en egen ministerpost for EU/EØS-saker. Siden har vi fått regjeringens europastrategi og etablering av et eget europautvalg internt i regjeringen for å koordinere saker på tvers av departementene.

Det er også grunn til å framheve de nye nasjonale retningslinjene for forvaltningens arbeid med EØS- og Schengen-saker, og at Norge gjennom EFTA har vedtatt nye prosedyrer for å sikre raskere behandling av EU-rettsakter, for blant målene for norsk europapolitikk er nettopp å bli raskere til å implementere EØS-regelverket i norsk rett, slik at vi kan sikre norsk næringsliv likeverdige rammevilkår sett i forhold til konkurrentene i EU. Vi er tidligere inne i prosesser, og vi påvirker utforming av EU-lovgiving før den vedtas. Regjeringen har sørget for at det nå er norsk deltakelse i ekspertgruppen som forbereder nye EU-regler.

En annen ny ordning er at norske statsråder møter regelmessig i EUs uformelle ministermøter for aktivt å ta initiativ til å fremme norske interesser. Vi sitter ikke lenger og venter på EU-beslutninger. Det er svært positivt at det samtidig på statsministernivå tas initiativ til en tettere nordisk koordinering av europasaker.

Hvordan få fart på Europa, var hovedtemaet i talen som den nye presidenten i EU-kommisjonen holdt for Europaparlamentet i september. Målet er å legge grunnlag for økonomisk vekst og å skape flere jobber, bl.a. gjennom en større investeringspakke. Programmene innen energi og klima, energisikkerhet, digitalisering på forskning, innovasjon og entreprenørskap er viktige satsinger for EU-kommisjonen. Norge deltar i en rekke av disse programmene gjennom EØS-avtalen, i 2014 med om lag 2,58 mrd. kr.

Hvordan EUs konkrete tiltak på viktige områder skal utformes gjennom et nytt arbeidsprogram, vil bli lagt fram for Europaparlamentet før jul. Det er tilfredsstillende å konstatere at Norge nå er i gang med å gi innspill i prosessen.

Ambisjonene i EU er store når det gjelder å lykkes med å framforhandle en frihandelsavtale med USA – TTIP. USA og EU står for halvparten av verdens BNP og 30 pst.

av verdenshandelen. De er våre to viktigste handelspartnere. 70 pst. av norsk vareimport og 86 pst. av vår eksport går til disse markedene. En frihandelsavtale som TTIP vil derfor få stor betydning for Norge og norsk næringsliv. Særlig for fiskeeksporten kan det slå alvorlig ut, i og med at vi så langt ikke har tollfrihet for fiskeeksport verken til EU eller USA. Samtidig kan en avtale også føre til økt vekst og kjøpekraft, noe som er gunstig for norsk økonomi. Da er det avgjørende å gjøre alt vi kan for å sikre norske bedrifter like gode vilkår i våre viktigste eksportmarkeder som det konkurrerende bedrifter i USA og EU vil få.

Kommentatorer i USA peker på at valgresultatet der nå vil kunne øke sannsynligheten for at TTIP-forhandlingene skyter fart. Det er positivt at EU legger vekt på åpenhet om forhandlingene. Forhandlingsmandatet er frigitt, og det er uttalt vilje til å gi økt innsyn i forhandlingsdokumenter, transparens knyttet til å bistå og til å ha tettere dialog med relevante aktører.

Regjeringen er i gang med å identifisere og utforme norske posisjoner for så å fremme dette overfor både USA og EU. I går ble det i tillegg klart at Norge blir med i det såkalte foregangsinitiativet, som er et samarbeid om forbedring av EUs indre marked på fire prioriterte områder.

Avslutningsvis: Det har vært time-out i forhandlingene med EU om størrelsen på EØS-bidraget. EU har tøffe krav om et forhøyet bidrag, som Norge ikke uten videre har kunnet akseptere. Det er grunn til å merke seg den norske posisjonen om at en videreføring av EØS-bidragene forutsetter tilfredsstillende løsninger for markedsadgang for fisk. Jeg vil benytte anledningen til å rose regjeringen for det proaktive arbeidet som gjøres når det gjelder pågående prosesser med EU.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [11:20:19]: La meg også starte med å takke europaministeren for en tydelig og god redegjørelse. Jeg er glad i ministre som er tydelige i sitt budskap, og som er overbevist om det man står for. Det er positivt, og der håper jeg flere andre ministre kan ta etter Helgesen.

Det er store utfordringer i Europa. Alle svarene ligger ikke i Brussel. Manglende økonomisk vekst skyldes flere forhold, og da må vi ikke lure oss selv. Fremveksten av ulike selvstendighetspartier eller uavhengighetspartier, eller hva vi skal kalle dem, er ikke kun en protest mot manglende arbeidsplasser, men også et signal om den fremmedgjøringen mange føler i sitt eget land.

Samarbeid i Europa er positivt. Arbeidskraft som krysser grenser, gir økonomisk vekst. Men samarbeid i Europa må ikke gå på bekostning av nasjonalstatenes demokrati. Det er heller ikke gitt at økonomisk vekst skal være den eneste måten man måler europeisk suksess på. Men økonomisk vekst har det blitt, og representanten Navarsete tar feil når hun påstår at det ikke har gitt økonomisk vekst i Europa de siste 20 årene – eller hvis vi går tilbake i tid. Det er skapt økonomisk vekst – det er ingen tvil om at det er skapt arbeidsplasser og økonomisk vekst. Men vi må også samtidig være ærlige og innrømme at vi vet jo ikke hvordan det ville ha vært uten EØS. Det er jo ikke sikkert at vi hadde vært helt isolert, og at ingen hadde vært interessert i vår olje og

gass eller de talentene vår kunnskapsskole eventuelt kunne produsere. Det vet vi ikke. Det vi vet er at samarbeid har gitt arbeidsplasser, samarbeid har gitt teknologiutvikling, samarbeid har gitt økonomisk vekst. Det er positivt.

Det finnes ingen europeisk folkebevegelse for en politisk union. Det vi vet, er imidlertid at økonomisk samarbeid skaper gjensidig avhengighet. Gjensidig avhengighet er positivt. Gjensidig avhengighet gir også fred. Når landene er avhengig av hverandre økonomisk, har de også mindre grunn til, eller mulighet til eller ønske om å skape konflikter landene imellom. Det er positivt.

Samtidig skal vi også være oppmerksom på at EU-samarbeid, EØS-samarbeid, er en rettsliggjøring av politikken. Det er ikke noen liten sak. Det er faktisk svært alvorlig at stadig flere ulike internasjonale organisasjoner tar over makt og myndighet fra nasjonale parlamenter. Innbyggerne i mange land føler frustrasjon over nettopp dette at selvstendigheten svekkes.

Ja, vi skal styrke våre økonomiske bånd med Europa. Det krever utveksling av arbeidskraft og at kapital har muligheten til å flyte over landegrensene. Det er også positivt at vi har utveksling innenfor forskning og utvikling. Men dette må skje i forståelse med innbyggerne. Ønsker innbyggerne å redusere tempoet på integrasjonen, så må politikerne lytte, ikke overprøve.

Valget til Europaparlamentet er, som enkelte har nevnt før meg, en hendelse flertallet av Europas innbyggere ikke har noe forhold til, selv om samarbeidet er for altomfattende, for tungt og byråkratisk, som min medrepresentant Kristian Norheim uttrykte det. Det er ikke uten grunn at partier av nasjonal karakter vokser frem. Det er ikke noe poeng å karakterisere partier som tydelig viser sin frustrasjon over utviklingen, det er et faktisk forhold at det skjer, og å fordømme dem er det lite poeng i.

En rettsakt kan vise seg å ha liten effekt, liten konsekvens for Norge. Men når du tar alle rettsaktene samlet, har det noe å si for den totale umyndiggjøringen av nasjonale parlamenter. Det er viktig. Det er ingen liten problemstilling. Det er faktisk svært alvorlig. Og som det er så populært å si, er det viktig at vi tar debatten, at vi tør å ta debatten. Nå tar vi debatten, og da er jeg så ærlig å si at jeg har et ambivalent forhold til EU-samarbeidet.

Kåre Simensen (A) [11:25:13]: Jeg vil takke statsråden for en god redegjørelse, som bekrefter at europapolitikk er så mye mer enn det som skjer i Brussel.

Statsråden har i sine tidligere redegjørelser til Stortinget vært tydelig på at den løpende europapolitikken må være et lagarbeid. Selv om vi er mange som vil være lagspillere, synes jeg det er frustrerende å registrere at vi som oftest blir henvist til tribunen når «Europalaget» tar beslutninger. Selv etter 20 år som EØS-medlem, synes jeg dessverre at EU betrakter oss mer som en supporterklubb enn som en medspiller på laget. Vi er nok mange i denne salen som finner en slik rolle noe frustrerende, men vi må leve med det.

Statsråden sa i juni i år at for å lykkes med å påvirke viktige beslutninger i EU, må Norge være tydeligere, tyngre og tidligere ute i europapolitiske spørsmål. Jeg antar at

slike utsagn baserer seg på hans egne og andres erfaringer om at veien fram til direkte å påvirke beslutninger i EU nok dessverre er mer kronglete enn vi liker. Forhandlingene om EØS-midler, fiske og landbruk viser at veien fortsatt er lang, til tross for gode ambisjoner.

Redegjørelsen beskriver at det foregår et stort arbeid med å ta inn ulike rettsakter i EØS-avtalen. Vi vet at noen av dem skaper forargelse, mens andre bidrar til glede – alt ut ifra hvilke øyne som ser. Mange opplever det kanskje som provoserende at EU betrakter oss som sinker på dette området. Men vi forsvarer oss med at i mange av rettsaktene er vi avhengige av at også andre gjør jobben.

Men uansett: Europapolitikk er i aller høyeste grad innenrikspolitikk på alle nivåer. I den forbindelse har mange store forventninger til at det blir framgang og en snarlig løsning når det gjelder EØS-midler, fisk og landbruk. Jeg vil gi min fulle støtte til regjeringen når de knytter videreføring av EØS-midlene til å sikre bedre markedstilgang for sjømatnæringen. Når også lederen av Kystfiskerlaget og EU-motstander Arne Pedersen fra Vadsø sier at det er en vei å gå, da er regjeringen på rett spor.

Klimautfordringene har sin selvsagte plass i redegjørelsen. Det som sies, er bra, men jeg må si at jeg ble overrasket – i likhet med mange andre – over at regjeringen valgte bort delttagelse i miljøovervåkningsprogrammet Copernicus i 2015. Heldigvis har regjeringen innsett at det var lite fornuftig, og da med god hjelp fra Kristelig Folkeparti og Venstre.

Flere har i innleggene så langt uttrykt bekymring for de ytterste høyrepartienes synlige plass i europeisk politikk. Jeg skal ikke gjenta det her, men jeg vil si at jeg stiller meg bak representanten Norheims synspunkter i den anledning.

Jeg synes statsråden med rette brukte mye tid på de sikkerhetspolitiske utfordringene som både vår verdensdel og den øvrige verden utsettes for. Syria-konflikten og ISILs vanvittige framferd, samt det som skjer i Ukraina, bekrefter at langt borte ikke finnes lenger, og at det som skjer langt borte, berører oss i vår hverdag i større grad enn vi liker. Fremmedkrigere kan her være et stikkord, og sanksjoner, hvor det svares med mottiltak og dertil lokal arbeidsledighet, kan være et annet.

Historien viser at den storpolitiske hverdagen kan endre seg fra en dag til en annen. Det skjedde i Berlin for 25 år siden, og det skjedde i Ukraina da Russland annekterte Krimhalvøya. Dagens Europa står overfor store sikkerhetspolitiske utfordringer, slik mange har uttalt fra talerstolen her i dag. Det viser nødvendigheten av å stå sammen når menneskers kamp for frihet eller et lands territoriale grenser blir utfordret. At Norge spiller på lag med EU, NATO og USA, er slik det må og skal være.

Vi ser at de sanksjonene som verdenssamfunnet svarer med mot Russland, virker, noe som det siste nummeret av bladet *The Economist* så tydelig viser, med et bilde på forsiden av den russiske bjørnen med blodspor etter seg, og med overskriften «Russlands skadede økonomi», med undertittel «og den faren det utgjør for resten av verden». I en kombinasjon av fallende oljepriser, den økende gjelden russiske bedrifter har overfor utenlandske banker, samt virkningene av sanksjonene, utgjør den negative økono-

miske utviklingen i Russland en stor utfordring, i tillegg til det som skjer på slagmarken i Øst-Ukraina. Og når vi vet at det er flere hundretusener av arbeidsplasser i ulike land i Europa som er avhengig av handel med Russland, er det i alles interesse å søke å få en diplomatisk løsning på denne konflikten – jo før jo heller, noe som igjen betyr at noen må snakke mer sammen.

Selv om samtalene mellom Tysklands utenriksminister Steinmeier og Putin i Moskva i forrige uke ikke bidro til optimisme i den nåværende situasjonen, kan vi ikke og må vi ikke gi opp håpet om en fredelig løsning i Ukraina. Det ansvaret hviler først og fremst på Vladimir Putins skuldre, men vi andre kan bidra.

Det høres kanskje naivt ut, men jeg tror at Norge, med sine gode erfaringer i samhandling med Russland i vår nordlige landsdel, kan være en døråpner for å skape en arena der en kan snakke sammen. Jeg oppfordrer derfor regjeringen til å ta dette initiativet, for vi trenger mer dialog og mer handling enn det regjeringen synliggjør i det offentlige rom. Det vil tjene Norge, det vil tjene en forutsigbar utvikling i nord, og det vil tjene verden og Europa.

Kenneth Svendsen hadde her overtatt presidentplassen.

Nikolai Astrup (H) [11:30:38]: Jeg vil gjerne takke statsråden for en bred og perspektivrik redegjørelse som tydelig viser at vi nå har en regjering med ambisjoner om å medvirke tidligere og tydeligere i viktige beslutningsprosesser i EU.

Statsråden peker på hvilke utfordringer det gir for Norge at EUs beslutningssystem er i endring, mens EØS-avtalen henger igjen i en struktur som ga mening da den ble innført, men som nå gjør det mer krevende for Norge å definere, avgrense og implementere ulike rettsakter.

En aktiv europapolitikk er en nødvendig forutsetning for å bidra til at norske interesser blir kjent og anerkjent. Ingen andre land taler Norges interesser i EU enn Norge selv. Samtidig må vår ambisjon ikke bare være å fremme det som er bra for Norge, vi må også bidra med våre perspektiver på hva som er bra for Europa. Det er ikke to helt uavhengige størrelser, og for å være interessant må vi være interessert, og da ikke bare i det som angår oss selv.

Representantene Solhjell og Navarsete ga begge uttrykk for at regjeringen ikke forsvare nasjonale interesser gjennom den aktive europapolitikken. Det er vel mer riktig å si at det er uenighet i denne sal om hva våre nasjonale interesser består i. Den forrige regjeringen syntes f.eks. å mene at logoen på jakkeslagene til dem som bærer brev under 50 gram, representerte en nasjonal interesse som gjorde det verdt å sette store deler av EØS-avtalen i spill. Andre igjen mener det kan være positivt med konkurranse på dette området.

Som statsråden sa i sitt innlegg, det å være imot EØS-avtalen er ikke å stå opp for norske interesser. Europa-utredningen er tydelig på at EØS-avtalen har tjent Norge meget godt, selv om den også påpeker de åpenbare svakhetene som ligger i at vi ikke sitter rundt bordet når viktige beslutninger fattes.

EU har høye ambisjoner i klima- og energipolitikken. Representanten Hareide ga uttrykk for at EU er mer ambisiøs enn Norge i klimapolitikken fordi Norges innspill var at EU burde ha et overordnet og ambisiøst klimamål om utslippsreduksjon i 2030. Jeg håper vi kan være enige om at det viktigste er at utslippene går ned, ikke hvilke virkemidler vi bruker for å nå målene. Det er forskjell på Norge, som har nær 100 pst. fornybar kraftproduksjon, og Polen, som har nærmere 100 pst. kullbasert kraftproduksjon. Nasjonalt handlingsrom er derfor viktig, ikke minst for Norge som på så mange måter er annerledeslandet i energisektoren.

Når det er sagt, er det selvsagt at vi ikke når klimamålene i EU uten en betydelig omlegging fra fossil energi til fornybar energi. Likeledes vil energieffektivisering være et viktig virkemiddel. Den mest miljøvennlige energien er som kjent den som ikke brukes, og Norge lever godt med målene slik de nå er utformet. Likevel finnes det andre og viktige klimatiltak som Norge må bidra til i Europa. Det gjelder bl.a. fangst og lagring av CO₂. Det er vanskelig å se for seg at EU vil nå sine klimamål i 2050 uten at vi lykkes med å utvikle en kostnadseffektiv teknologi for dette. Derfor er jeg glad for at regjeringen har varslet at den vil støtte et europeisk fangstprosjekt i tillegg til det nasjonale arbeidet som gjøres på dette området.

EUs ambisjoner om å utvikle en energiunion er svært positivt for å få en mer effektiv ressursbruk og bedre utnyttelse av ulike lands nasjonale energifortrinn. Norge har mye å bidra med, et stort potensial for ny fornybar energi-produksjon, og regjeringens nye konsesjoner til mellomlandsforbindelser til Tyskland og Storbritannia vil være bra både for klima, Norge og EU.

Jeg mener det er all grunn til å være tilfreds med at EUs kvotesystem styrkes fra 2020. Overskuddet av kvoter vil inngå i en stabiliseringsreserve, og antall kvoter vil trappes ned raskere etter 2020. Dette vil bidra til at utslippene går raskere ned og kan medføre at prisen blir høyere, noe som gjør det mer lønnsomt å gjennomføre klimatiltak.

Jeg merket meg at representantene Hansen og Simensen er opptatt av Copernicus. Samarbeidspartiene har prioritert dette i budsjettavtalen. Men det blir litt spesielt når Arbeiderpartiet tar opp dette i dag. Arbeiderpartiet har i sitt alternative budsjett prioritert 50 mill. kr til dette prosjektet. Inngangsbilletten er 167 mill. kr. Det å bevilge 50 mill. kr er det samme som å bevilge 0 kr, du slipper ikke inn. Dermed er dette en meningsløs prioritering i Arbeiderpartiets alternative budsjett.

Det er avgjørende at Norge er årvåken når EU og USA nå forhandler om en ny handelsavtale. Norge er direkte påvirket gjennom vår tilgang til det indre marked i EU. Samtidig står vi utenfor EUs tollunion. Realiteten kan derfor bli at Norge får en betydelig konkurranseulempe dersom EU og USA blir enige om tollfrihet seg imellom. Jeg er glad for at statsråden aktivt forfølger norske interesser overfor både EU og USA i denne prosessen.

EU er det viktigste politiske fellesskapet i vår del av verden. Det faktum at vi har valgt å stå utenfor dette fellesskapet, betyr ikke at beslutningene som fattes, ikke er viktige for oss. Tvert om. I en globalisert verden, der makten

forskyves fra nord og vest mot syd og øst, blir ikke Europas land viktigere hver for seg enn det de er sammen. Grenseløse utfordringer kan ikke løses i ensomhet, de må løses gjennom samarbeid.

Knut Storberget (A) [11:35:52]: Aller først vil jeg også takke for en oversiktlig og god redegjørelse fra statsråd Helgesen.

Vårt forhold til Europa og europeiske samarbeidsmekanismer gir oss først og fremst store muligheter. Norge tjener stort på en aktiv og foroverlent holdning. Vår robuste økonomi og våre naturressurser blir mindre verdt om vi isolerer oss. I framtida vil vår eksport til Europa bare bli viktigere og viktigere for oss.

Før jeg går inn på noen av de utfordringene vi vil møte av handelspolitisk art, vil jeg bare bemerke det behov det fortsatt er for å forsterke Norges deltakelse i Europas justispolitiske samarbeid. Jeg mener Norge i møte med den økende, globale kriminaliteten fortsatt må gjøre alt vi kan for å kunne delta aktivt i politisamarbeid, som Europol, i påtalesamarbeid, som Eurojust, og ikke minst få ta del i europeisk samarbeid om etterforskning, deriblant Prüm-avtalen, som vil sikre oss muligheter for aktiv bruk av DNA som virkemiddel i oppklaring av straffesaker. Det å ha adgang til søk i Europas databaser når vi finner DNA-spor her i Norge, er etter min mening helt avgjørende for å kunne slå tilbake mot internasjonal kriminalitet, som f.eks. trafficking, narkotikahandel, internettkriminalitet, terror, økonomisk kriminalitet og vold. Jeg håper inderlig at Norge også makter å få til et aktivt samarbeid for lettere å kunne overføre fanger til soning i deres hjemland. Her må vi aktivt signalisere at Norge vil være med.

Jeg mener det også er av avgjørende betydning at vi søker å innrette bruken av EØS-midlene våre til forebyggende kriminalitetsarbeid og mekanismer som styrker Norges samarbeid med Europa. Jeg tenker her på tiltak som eksempelvis politiutvikling, kapasitetsbygging i kriminalomsorg og hjelpetiltak for trafficking-utsatte. Dette vil samtidig kunne dempe presset mot Norge.

Vi produserer nå sjøl, her i Norge, under 40 pst. av den maten vi spiser. Av den store landbruksimporten utgjør EUs produkter 70 pst. I løpet av de siste ti årene har importen av landbruksvarer fra EU økt i verdi fra 13 til over 30 mrd. kr. Norsk eksport av landbruksvarer har i samme periode nesten stagnert på et veldig lavt nivå. Mens osteimporten – som har vært mye diskutert – har økt, tross nye tollsatser, har eksporten av ost falt. I et forbruker-, mattrygghets- og samfunnsikkerhetsperspektiv er dette en utvikling som bør snus.

Jeg registrerer at statsråd Helgesen i sin redegjørelse forventer «omfattende og offensive krav» i forhandlingene om artikkel 19, om handel med landbruksprodukter. Jeg håper også at regjeringa er tilsvarende offensiv i forhandlingene. Når regjeringa gir til kjenne at de vil søke å ivareta matmangfoldet og forbrukerinteressene i forhandlingene, er det grunn til å understreke at norske forbrukere i større grad synes å verdsette det norskproduserte, og at vår produksjon kan økes. Det gir store fordeler for mattryggheten. Sommerens debatt om antibiotikaresistente bakte-

rier, GMO og andre forhold som har skapt usikkerhet om maten vi spiser, gir grunn til offensive norske krav i forhandlingene som kan bidra til å øke norsk produksjon. Når det gjelder f.eks. osten, er det grunn til å understreke at de kvoter som er gitt utenlandske produsenter for salg i Norge, ikke er fylt opp. Det er ingen grunn til i et forbrukerperspektiv å kaste på båten den endring som ble gjort i noen tollinjer da vi gikk fra krone til prosenttoll. Slik jeg oppfatter det, er det dessuten stortingsflertallets klare mening at denne politikken skal videreføres. Norges holdning må ivareta stortingsflertallets vilje.

Også de forhandlinger som pågår om den transatlantiske handels- og investeringsavtalen mellom EU og USA, TTIP, må følges nøye fra norsk side. Dette vil kunne gi oss betydelige utfordringer, særlig knyttet til norsk landbruk, om dette skal implementeres i norsk politikk. Jeg må dessuten si jeg deler den store bekymring som er gjort gjeldende fra store og viktige medlemsland i EU og fra Europaparlamentet om den tvisteløsningsmekanisme som er lansert. Bekymringa er nok mer substansiell enn ren mytedannelse, som statsråden nærmest ga inntrykk av i replikkordskiftet med representanten Solhjell. Vesentlig mye makt om viktige samfunnsprospørsmål, som matsikkerhet, miljø og sosiale forhold, kan vi risikere blir flyttet til store kapitalinteresser. Jeg forutsetter derfor at regjeringa her er foroverlent kritisk i arbeidet.

EUs nye handelskommisær, Malmström, har også merket denne motstanden ifølge høringa hennes i parlamentet ved tiltredelse, og jeg er overbevist om at hun er en viktig kontakt for oss. Min erfaring er at hun også var det da hun hadde ansvar for justis, sikkerhet og innenriks – en særdeles viktig kontakt.

Dette er et område hvor regjeringa absolutt må være foroverlent og offensiv for å ivareta norske interesser.

Kristin Vinje (H) [11:41:11]: I sin redegjørelse om viktige saker i EU-samarbeidet understreket europaminister Helgesen at en av våre største fremtidssatsinger er den investeringen vi frem til 2020 har forpliktet oss til å gjøre i historiens største forsknings- og innovasjonsprogram, Horisont 2020.

Norge har helt siden 1980-tallet deltatt i EUs rammeprogrammer for forskning og teknologisk utvikling, og siden 1994 har vi deltatt fullt ut på grunnlag av EØS-avtalen. Og hvorfor gjør vi det?

Vår statsminister Erna Solberg har sagt at kunnskap er den nye oljen. Regjeringen har tydelig markert i både ord, tall og handling at det skal satses tungt og målrettet på kunnskap. Satsing på forskning og innovasjon er nødvendig for å sikre norsk konkurransekraft og skape arbeidsplasser også i fremtiden.

Siden Erna Solberg tok over som statsminister, har vi merket et taktskifte i forskningspolitikken. Ifølge NIFU, som har analysert regjeringens forslag til budsjett for 2015, har offentlige bevilgninger til forskning aldri tidligere utgjort en høyere andel av BNP. Ifølge NIFUs analyser innebærer Høyre-Frp-regjeringens forslag til budsjett en realvekst på 4,2 pst. Denne veksten kommer året etter en realvekst på 4,1 pst. i 2014-budsjettet.

Det budsjettet som er forhandlet frem mellom regjeringspartiene og Venstre og Kristelig Folkeparti, er ytterligere styrket med hensyn til forskning. Budsjettforliket innebærer også en kraftig satsing på nytt næringsliv, ny teknologi og innovasjon. To nye såkornfond skal etableres, der staten støtter private investorer for å utvikle nye bedrifter, som i mange tilfeller har sitt utspring i forsknings- og universitetsmiljøer.

For å lykkes med å skape fremtidens samfunn og trygge norske arbeidsplasser må vi være internasjonalt konkurransedyktige. Det gjelder også i aller høyeste grad våre forsknings- og innovasjonsmiljøer. Vi er en del av Europa, og vi kan verken sikre vår egen konkurransekraft eller bidra til å styrke bærekraftig vekst i Europa uten at vi samarbeider.

Derfor satser regjeringen tungt på internasjonalt samarbeid. Som deltaker i det europeiske forsknings- og innovasjonssamarbeidet kan Norge sammen med Europa være i front av den globale kunnskapsutviklingen, løse de store globale utfordringene og sikre Europa industrielt lederskap.

Regjeringen har gjort reelle prioriteringer i statsbudsjettet for 2015 ved å satse spesielt på EU-samarbeidet. I budsjettet har regjeringen, i tråd med sin egen strategi for EU-forskningen, foreslått å øke bevilningene til tiltak som sikrer norsk deltakelse i Horisont 2020, med 115 mill. kr, i tillegg til de store investeringene i kontingent. I langtidsplanen for forskning og høyere utdanning legges det opp til en videre opptrapping av slike tiltak frem mot 2018.

Programsamarbeidet er en viktig del av vårt samarbeid med EU, og i tillegg til forskningssamarbeidet vil jeg trekke frem utdanningsamarbeidet vi har gjennom Erasmus+. Erasmus+ åpner for mulighet til utveksling for elever, lærlinger, studenter og lærere, og internasjonale nettverk og samarbeidsavtaler for skoler, universiteter og høyskoler. Her er det også muligheter for ungdom, ansatte og tillitsvalgte i frivillige organisasjoner og fritidsklubber – og for breddeidretten. Gjennom partnerskap og kunnskapsallianser åpnes også dørene for samarbeid med næringslivet.

Det er også bra at de fire samarbeidspartiene i Stortinget har funnet en løsning for å sikre norsk deltakelse i neste fase av Copernicus-programmet. Videreføringen åpner muligheter for norsk høyteknologisk næringsliv. Kontrakt-potensialet for norske aktører for perioden 2014–2020 er på i overkant av 1 mrd. kr, og informasjon fra Copernicus vil bli av sentral betydning for å fatte informerte beslutninger i klima- og miljøpolitikken.

Regjeringen har som mål at Norge skal være blant Europas mest innovative land. En forutsetning for at vi skal klare det, er at vi leverer på forskning. En av hovedprioriteringene i norsk forsknings- og innovasjonspolitik er internasjonalisering, og deltakelse i EUs rammeprogrammer er derfor en bærebjelke for vårt arbeid for internasjonalisering av norsk forskning og innovasjon. Det vil bidra til å bygge opp vitenskapelig kvalitet, gi økt tilgang til både det europeiske og det globale markedet og dermed styrke vår konkurransevne, gi tilgang til større forskernettsverk, infrastruktur og mobiliseringsordninger, og det vil gi oss

en unik arena for å styrke samarbeidet også med aktører utenfor Europa.

Regjeringen har høye ambisjoner for norsk forskning, og for at vi skal lykkes, må vi lykkes med vår deltakelse i EUs rammeprogram. De mulighetene må vi gripe, og derfor satser regjeringen målrettet på de tiltakene som bidrar til at vårt næringsliv og våre forskningsmiljøer skal delta fullt ut i det europeiske samarbeidet.

Else-May Botten (A) [11:46:25]: Statsråden sa i sin redegjørelse at en av Norges største framtidssatsinger er den investeringen vi gjør fram til 2020 med forsknings- og innovasjonsprogrammet Horisont 2020. Dette skulle gi oss tilgang til «omfattende ressurser» og viktige «verdensledende nettverk».

Som medlem i dette programmet må vi være en aktiv deltaker for å få mest mulig ut av det. Et program som sømløst henger sammen med Horisont 2020, er COSME. COSME-programmet skulle gi Norge tilgang til viktige europeiske samarbeidspartnere i det indre markedet. Vi skulle bli en del av verdens største bedriftsnettverk, Enterprise Europe Network – inntil vi fikk en ny regjering og en europaminister. COSME-programmet skulle gi oss mulighet til å påvirke EUs næringspolitikk og gi bedre rammebetingelser i hele det europeiske indre markedet. Det er vanskelig å forstå hvorfor vi ikke skal være med på dette, når vi vet at hovedmålene i programmet er styrket konkurransevne for små og mellomstore bedrifter, bedre rammebetingelser og bedre tilgang til finansiering, egenkapital og lånefasiliteter. Det skal utvikle entreprenørskapsferdigheter for nye gründere, ungdommer og kvinner.

Det kan muligens ses på som snøen som falt i fjor, å si dette i dag. Men her er det ikke kommet noen ny snø, og bildet ut er et defensivt fokus på å tilrettelegge for norsk næringsliv. Det fikk vi klar melding om fra NHO i budsjett høringen. De beklaget regjeringens beslutning om ikke å delta i COSME også dette året.

Så over til det budsjettet som er lagt fram i høst. NHO var også veldig opptatt av at det var å gå i feil retning å gå ut av Copernicus. Høyre foreslo at vi ikke skulle være med på dette, og det har frambrakt tydelige signaler fra næringslivet om at det er feil retning å gå.

Til slutt ønsker jeg å si litt om innholdet i det prosjektet, hvorfor det var så viktig for oss å være med på det. Heldigvis blir vi nå med på det. Det går ikke minst på at satellittene skal være på når vi har dem over landet vårt. Det er ikke slik at de har energi nok til å være på hele tiden når de ruller rundt jorda, og det er viktig å få hentet inn den informasjonen man faktisk ønsker her. Det er også et viktig forskningsmiljø som er bygd opp rundt denne satsingen.

I tillegg ønsker vi å ha fokus på primærnæringene, som det var sagt tidligere her, både fisk og landbruk, og at man er aktiv i rollene, at man er på. Det har statsråden bekreftet, og det støttes i hvert fall fra Arbeiderpartiet. Her må man være aktiv, være på og vise hva man ønsker i forhandlingene.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Sylvi Graham (H) [11:49:56]: EU er et nært nabolag og et stort marked som vi har adgang til, ja vårt nærmeste. Å sikre avtaler og adganger til dette markedet fordrer en fremoverlent posisjon. Derfor er det også så positivt at statsråd Helgesen og vår regjering er så aktive overfor EU. Regjeringens strategi for samarbeidet med EU i perioden 2014–2017 viser at det er et stort samsvar mellom det som er viktig for Norge, og det som er viktig for EU. Ikke minst berøres også vi av EUs behov for ny vekst. Vi må stå sammen i Europa for å fremme vekst, sysselsetting og innovasjon.

Det er stor økonomisk og sosial ulikhet innad i EU, og her kommer også Norge og norske EØS-midler inn. Formålet med EØS-midlene er nettopp å utjevne sosiale og økonomiske forskjeller i Europa. Midlene går bl.a. til å bekjempe fattigdom i Romania. I tråd med Stortingets vedtak brukes deler av EØS-midlene direkte til å forbedre levekårene for fattige og svake grupper. Vi støtter tiltak som legger grunnlaget for å løfte mennesker ut av fattigdom – også på lang sikt – gjennom å legge til rette for utdanning og arbeid. Romania, som er blant de fattigste landene i EU, er den nest største mottakeren av EØS-midler fra Norge. Rundt 9 millioner der lever i største fattigdom, ikke minst romfolket, som er utsatt for diskriminering, segregering og sosial ekskludering. I Romania skal vi fram til 2017 bruke om lag 37 mill. euro på tiltak for fattige og romfolk.

Norge, Island og Liechtenstein forhandler for tiden med EU om fornyelse av EØS-finansieringsordningene, som er EØS-landenes bidrag til økonomisk og sosial utjevning i Europa. Vi noterer oss at i sitt alternative budsjett foreslår Senterpartiet å kutte 2,57 mrd. kr av EU-finansieringsordningene ut fra at 2015-bevilgningen er høyere enn 2013-bevilgningen. Som Stortinget er informert om, er forpliktelsene den forrige regjeringen fremforhandlet med EU, på totalt 1,798 mrd. kr, hvor programmene skal løpe og midlene utbetales helt fram til 2017. Siden midlene utbetales etter en programmodell, vil utbetalingstakten variere kraftig fra år til år, og 2015 er nettopp beregnet å være året med de største utbetalingene fordi de aller fleste programmene nå er godt i gang. Senterpartiets kutt er dermed et klart brudd med forpliktelsene som deres egen regjering fremforhandlet med EU, og som Senterpartiet – i likhet med alle andre partier – stemte for i Stortinget. Som om ikke det er nok, så ser vi altså hva slike kutt vil komme til å ramme, nemlig de i Europa som trenger det mest, f.eks. romfolket rundt Bucuresti.

Regina Alexandrova (H) [11:53:02]: I den senere tid har vi vært vitne til dyptgripende endringer i våre sikkerhetspolitiske omgivelser. Russlands illegale og folkerettsstridige handlinger har ført til en ustabilitet og uforutsigbarhet som vi ikke har sett i Europa på flere tiår. Dette har endret den sikkerhetspolitiske situasjonen og utfordrer de euroatlantiske sikkerhetsstrukturene.

EU har markert seg som en sikkerhetspolitisk aktør i samspill med USA og NATO det siste året. Sikkerhetspolitikken er tilbake på dagsordenen blant europeiske land. Et økt samarbeid på tvers av landegrensener er aktualisert med sterkere vilje og evne til bredere politisk samordning

mellom sentrale EU-land og med EU-samarbeidet som ramme.

En mer kraftfull utenriks- og sikkerhetspolitisk rolle for EU er både positivt og utfordrende for Norge. Norge er ikke med i EU og dermed heller ikke en del av EUs felles utenriks- og sikkerhetspolitikk, men vi bidrar likevel til EUs krisehåndteringsevne. Norge ønsker å ha gode kontakter og et tettest mulig samarbeid med EU i sikkerhets- og forsvarspolitiske spørsmål og i krisehåndtering, både for å bidra til EU-ledede operasjoner og for å kunne påvirke disse operasjonene.

Norge er blant landene utenfor EU som har tettest samarbeid med EU på det forsvars- og sikkerhetspolitiske området. Norge har bidratt til flere sivile og militære krisehåndteringsoperasjoner, har stilt med norske militære bidrag til EUs stridsgrupper og samarbeider med EUs forsvarsbyrå. Norge har ved to anledninger bidratt til den svensklede nordiske innsatsstyrken, som er en av EUs innsatsstyrker. Norge er blant de partnerlandene som har deltatt i flest operasjoner i regi av det europeiske samarbeidet. Operasjoner ute bidrar til økt sikkerhet hjemme.

Det er viktig å videreutvikle en plattform for dialog mellom NATO og EU, der Norge er til stede. Norge kan ikke stå alene i et forsvar av våre nasjonale ressurser, så våre samarbeidsavtaler med både NATO og EU vil være av avgjørende betydning for vår sikkerhet.

Åsmund Aukrust (A) [11:56:13]: Knapt på noe område er internasjonalt samarbeid viktigere enn i klimapolitikken. Vi deler alle felles skjebne. Det er vår felles utfordring, som bare kan løses i fellesskap. Alle land er nødt til å bidra. Neste uke starter årets klimatoppmøte, det siste i rekken før hovedmøtet i Paris neste år.

EU spiller selvsagt en viktig rolle. De har mange av de store utslippslandene. De har mye av verdens kapital, og de har også mange av verdens progressive politikere. Det blir ikke en god nok klimaavtale uten at EU har en god klimapolitikk. EU-parlamentet klarte i år å bli enig om et mål om 40 pst. reduksjon i CO₂-utslipp. Det er et viktig steg. Til våren skal vi i Norge ta stilling til våre mål. De setter vi selvsagt selv, men vi merker oss at vår egen klimaminister i mai sa at det ville være lite passende for Norge om vi skulle være mindre ambisiøse enn EU, men at statsråden, etter at målene kom, ikke klarer å bruke de samme ordene. Mon tro om hun har fått refs fra sine regjeringskolleger for å ha lovet for mye? Vi ser fram til spennende diskusjoner om våre egne mål. Arbeiderpartiet kommer selvsagt til å se til hva våre naboer gjør. Norge bør ha ambisjon om å lede vei.

Den nye regjeringen lovet en mer aktiv europapolitikk. Da bør det være et tankekors at vi i klimapolitikken har stilt oss i allianse med de minst progressive landene, de landene som har lavest klimaambisjoner. Det kler Norge dårlig. EU satte seg et hovedmål for klimautslipp. I tillegg har EU delmål om fornybar energi og energiøkonomisering, det siste til store protester fra Norge. Det er ingen tvil om at norsk gass er bedre enn kull, men man må være energiminister fra Fremskrittspartiet for å argumentere for at gass er bedre for klimaet enn ikke å bruke energien i det hele tatt. Selvsagt er fornybar energi og energiøkonomisering vikti-

ge virkemidler i klimapolitikken. Vi synes EU har lagt seg på en fornuftig linje med ett hovedmål, samtidig som man understreker viktigheten av disse viktige virkemidlene.

Til slutt: Statsråd Helgesen brukte mye tid i sin redegjørelse på å snakke om viktigheten av fangst og lagring for at vi skal nå klimaforpliktelsene. Det er jeg helt enig i. Her bør og kan Norge spille en viktig rolle, men det er det stikk motsatte Norge gjør når regjeringen, i samarbeid med Kristelig Folkeparti og Venstre, har bestemt at vi skal kutte 40 mill. kr til testsenteret på Mongstad. Det er ikke et godt bidrag. Det er tvert imot et stort tilbakeslag.

Sivert Bjørnstad (FrP) [11:59:27]: Vårt samarbeid med Europa er godt på flere områder. Gjennom utdannings- og forskningsprogrammer har vi et stort og vidtspennende samarbeid hvor tilgang til ny kunnskap og større nettverk er viktige grunner til deltakelse.

Fremskrittspartiet er positiv til et tettere samarbeid med EU og de europeiske landene på utdannings- og forskningsområdet.

Et av våre mest omfattende samarbeidsprogrammer med EU er forskningssamarbeidet gjennom EUs ramme-program for forskning og innovasjon, Horisont 2020. Her bidrar Norge med betydelige ressurser for å sikre oss tilgang til ny kunnskap, ny teknologi og ikke minst et internasjonalt nettverk. Dette er viktige faktorer for å skape egne, sterke forskningsmiljøer her hjemme. Likevel er det viktig at vi holder trykket oppe og får tilbakeført mer av ressursene fra programmet til Norge, slik at norske forskningsinstitutter og høyere utdanningsinstitusjoner får større handlingsrom og mer midler til forskning.

Kvalitet og europeisk merverdi styrer hvem som får til delt forskningsmidler. Sju ulike sentrale samfunnsutfordringer er utpekt i Horisont 2020, der bl.a. marin og maritim forskning, helseforskning og energiforskning trekkes fram. Dette er områder der Norge har forskningsmiljøer i absolutt verdensklasse. Vi har store muligheter for økt deltakelse i forskningsprogrammet om vi griper sjansen.

Norge fører en aktiv europapolitikk på flere områder, bl.a. gjennom utvekslingsprogrammet Erasmus+. I et internasjonalt og åpent marked blir det stadig viktigere for næringslivet med varierte språkkunnskaper og kunnskap om forskjellige kulturer. Gode utdannings- og forskningsmiljøer bygges i en prosess over tid. Det er ikke noe vi kan vedta, men vi kan satse på miljøene for å oppnå våre målsettinger. Jeg er derfor fornøyd med at regjeringen fokuserer på ordninger som stimulerer til deltakelse i EUs rammeprogram, deriblant STIM-EU-ordningen.

Gjennom langtidsplanen for forskning og høyere utdanning har regjeringen i sitt forslag forpliktet seg til offensive bevilgninger til ordninger som stimulerer til deltakelse i internasjonale samarbeidsprogrammer. Det er noe jeg håper alle i denne salen kan bli enige om når langtidsplanen kommer til behandling.

Nesten hver fjerde norske forsker som sender søknad om midler fra EUs rammeprogram for forskning, får støtte. Likevel er det for få søkere, slik at Norge ikke klarer å få tilbakeført nok midler sammenlignet med de ressursene vi går inn med. Vi må derfor forvente at forskningsinsti-

tutt, høyere utdanningsinstitusjoner og forskere er på ballen og søker om deltakelse i bl.a. Erasmus+ og Horisont 2020-programmene.

Elin Rodum Agdestein (H) [12:02:46]: Jeg har noen kommentarer til en del av de beskrivelsene som har kommet fra Senterpartiet om EU og de norske relasjonene til Europa.

Vel er Senterpartiet imot EU, men man er også imot EØS og vil melde landet ut av EØS. Det er jo en politikk som er en trussel for norske interesser, for norsk næringsliv, for arbeidsplasser og for velferden. Vitale norske interesser ville blitt satt i spill om Senterpartiet fikk det som de ville, for vi kan ikke velge bort Europa; vi er en del av Europa, og vår velstand og verdiskaping er helt avhengig av et sterkt fellesskap med Europa og markedene der.

Regjeringen tar ansvar for å sikre Norge best mulige rammebetingelser i EØS, i samspill med EU. Regjeringen har gitt oss en langt mer offensiv europapolitikk, det er bra. Under den rød-grønne regjeringen, som Senterpartiet var del av, var vel ikke prioriteringen av og samarbeidet med EU det som sto høyest på agendaen. Man kan spørre seg om det var tilstrekkelig aktivitet fra norsk side opp mot EU for å ivareta våre interesser og for å påvirke saker av største betydning for Norge. Nettopp håndteringen av prosessen forut for endringene i regelverket om differensiert arbeidsgiveravgift er et godt eksempel på det. Det er ikke spor etter møter på politisk nivå med EU i løpet av den tiden vi hadde mulighet til å påvirke utformingen av regelverket før det ble vedtatt. Da ble vi stående igjen kun med mulighet til å påvirke fortolkningen av regelverket og søke om tilpasninger.

Også når det gjaldt EUs klima- og energiprogram, ble den rød-grønne regjeringen invitert til å komme med innspill, men benyttet ikke anledningen. Vi har kommet med innspill i tre runder nå og deltar i Green Growth Group, og vi har ikke lobbet for å hindre ambisiøse klimamål, tvert imot. Selv et neiparti som Senterpartiet bør se at EØS-avtalen og samarbeidet med EU betyr veldig mye for norske kommuner og norske bedrifter. Arbeidsinnvandringen som EØS-avtalen åpner for, er avgjørende for mange bedrifter i Distrikts-Norge og gir kjærkommen vekst i folketallet i mange kommuner rundt om i landet. I mitt hjemfylke kan jeg gi mange gode eksempler på det: Ytterøy i Levanger, med en hjørnesteinsbedrift som blomstrer, og hvor lokalsamfunnet opplever vekst etter mange år med negativ utvikling, og Flatanger og Vikna kommuner, med havbruksnæring, eksportrettet virksomhet med stor verdiskaping, opp mot 6 mrd. kr – helt avhengig av utenlandsk arbeidskraft.

Norge kan ikke basere seg på alenegang. Vi er og blir en del av Europa.

Bengt Morten Wenstøb (H) [12:05:45]: Europa står overfor store utfordringer i framtiden når det gjelder både økonomisk utvikling og demokratisk bygging. Den økonomiske krisen har rammet ungdom i Europa spesielt hardt. Vi har en generasjon ungdom som ikke får arbeid der de bor. Det er alvorlig – spesielt for ungdommene selv,

men også for samfunnet, som mister en viktig ressurs som kunne ha vært med på å bygge landet.

At ungdom ikke kommer i arbeid, er alvorlig fordi de kan miste troen på at samfunnet kan hjelpe til med å skaffe dem arbeid. Ungdom som mister troen på demokratiet, kan velge andre organisasjoner som bekjemper disse verdier. Det er en europeisk forpliktelse å støtte alle gode krefter som kan gi ungdom troen på framtiden og de demokratiske verdiene.

En av de viktigste EU-frihetene er muligheten til å søke arbeid i andre land. Dette gir dem som ikke får arbeid i sitt hjemland, en ny mulighet til å søke lykken i et annet. Flere EU-borgere har benyttet denne muligheten og søkt arbeid i Norge. Dette har vært et viktig bidrag i vårt land for å videreutvikle vår velferd. Et viktig arbeidsområde har vært helsesektoren. Det er vanskelig å se i ettertid hvordan vi skulle ha klart oss uten denne støtten.

Førrige uke ble det, i samarbeid med den polske ambassaden, arrangert et seminar om polske gjestearbeidere i Norge. Vi har lang tradisjon for at polske gjestearbeidere arbeider i Norge, og de har vært en viktig arbeidskraft innenfor bl.a. byggebransjen. Samtidig ser vi at det i enkelte sammenhenger har vært useriøse aktører som ikke har tatt vare på arbeidstakerne, slik man ønsker det i Norge. Det er alvorlig. Det er en vilje i alle partier i Norge til å støtte opp om utviklingen av et seriøst arbeidsliv. Derfor må arbeidskriminalitet bekjempes. Arbeidstilsynet har en viktig rolle å spille i denne sammenhengen. Regjeringen har vært tydelig på at utviklingen av et seriøst arbeidsliv skal bekjempes med de midler man rår over.

Et viktig prinsipp i norsk velferdspolitikken er at du skal bidra for å kunne få noe tilbake. Å stå i arbeid innebærer også at du senere kan motta pensjon eller ytelser dersom du blir arbeidsledig. Disse rettighetene opparbeides over flere år i arbeidslivet. Det er viktig at dette prinsippet ikke uthules, og at gjestearbeidere ikke får særfordeler. Samtidig har gjestearbeidere ofte dårligere tilgang til helsetjenester og færre muligheter til å lære seg norsk. Språk er viktig for å forebygge arbeidsulykker, og det kan være nødvendig å sette strengere krav til språkforståelse om man skal arbeide i Norge.

Norge er avhengig av utenlandsk arbeidskraft i framtiden for å bygge Norge, men det må ikke gå på bekostning av den høye standarden vi har i det norske arbeidslivet.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [12:08:52]: Den sosiale og politiske uroen i EU øker. Situasjonen går fra vondt til verre. Stadig flere stiller spørsmål om hva som blir konsekvensene når så mange dyktige ungdommer går så lenge arbeidsledig. Dette er meget alvorlig, og vi ser framveksten av udemokratiske bevegelser. Tilliten til styringa av Den europeiske union svekkes blant folk flest. EU har et demokratisk problem.

Etter Senterpartiets vurdering er dette helt naturlig når EU har innført en økonomisk union med en felles valuta, euro, uten en politisk union. Flere i denne salen enn Senterpartiet ser at dette innebærer en grunnleggende systemfeil. Hvem tenker jeg på? Jo, jeg tenker på statsråd Helgesen og medlem av Europabevegelsen, representanten Svein

Roald Hansen. Hvorfor vil de ikke si det? Hvorfor vil de ikke si at vi må få en åpen debatt om denne grunnleggende systemfeilen? Den grunnleggende systemfeilen er jo noe av årsaken til krisa. EU er i et skårfeste, for å bruke et vestlandsuttrykk. En sitter fast.

EU står overfor et grunnleggende valg: Enten må den bli en økonomisk og politisk union, med egen grunnlov, hvor medlemslandene blir delstater, som i USA, eller den må gå vekk fra en økonomisk union, med felles valuta og friest mulig bevegelse av personer, kapital, tjenester og varer. Dette er meget krevende.

Når det gjelder hoveddrivkraften i den sosiale og politiske uroen i EU, er det forholdene i arbeidslivet: en arbeidsledighet som vi nordmenn ikke kan fatte, fallende arbeidsinntekt for store yrkesgrupper og økende usikkerhet for fast inntektsbringende arbeid. Dette er farlig. Det vet vi i Europa av erfaring.

FNs eldste organisasjon er ILO. Den ble stiftet i 1919 og er tuftet på erfaringene og det en opplevde i tida etter første verdenskrig. Organisasjonens leder, Guy Ryder, er dypt bekymret for brutaliseringa av arbeidslivet innen EU og ser paralleller til den politiske utviklinga i mellomkrigstida. Manglende arbeidsinntekt og svekkede sosiale ytelser er dynamitt.

Senterpartiet arbeider for å si opp EØS-avtalen og erstatte den med en handelsavtale. Dette gjør vi for å ivareta norske interesser og et Norge som er annerledeslandet, som ikke er seg sjøl nok, et Norge som er et land i en verden som trenger sjølstendige stemmer, et Norge som kan videreutvikle den norske modellen med jambyrdighet blant folk og en mer langsiktig, økologisk tenkning. Dette er en utvikling som EU sjølsagt vil stille seg positiv til, dersom det norske folket ønsker det.

En grunnleggende forutsetning i EØS-avtalen er det indre markedet, med friest mulig bevegelse av personer. Dette utfordrer det norske arbeidslivet. Vi ser hvordan utviklinga går. Vi ser dramatikken i endringene, men heldigvis er det en økende debatt – en debatt som vi må ønske velkommen, og vi håper vi får mer av det.

Michael Tetzschner (H) [12:12:10]: Jeg vil i dette innlegget anslå en litt annen tone enn den i det førrige innlegget. Jeg vil nemlig tilbake til det som er den reelle problemstillingen og den reelle faren i Europa for tiden – som også statsråd Helgesen var inne på i sin redegjørelse – situasjonen etter at Russland annekterte Krim-halvøya. Putin-regimet underminerer den territoriale integritet til en annen suveren stat ved militære aktiviteter og er nå aktivt for å destabilisere Øst-Ukraina.

Vi trenger ikke noen ny kald krig, ingen nye murer. Vi må allikevel håndtere bruddene på folkeretten på en koordinert og enhetlig måte og motstå splittelsesforsøk som vil sette det europeiske verdifelleskapet på prøve.

Som medlem av presidiet i Nordisk råd møtte jeg og andre fra Nordisk råd i Riga i går parlamentarikere fra de baltiske landene, Benelux-landene, Polen, Ungarn, Georgia og Ukraina. Det var faktisk full enighet om hva som var det farligste. Europa er i en farligere situasjon nå enn noen gang etter Murens fall. Etter at det for første gang i

moderne tid er flyttet grenser mot et naboland med militær makt, er det samtidig skapt en fundamental usikkerhet. Uten faste grenser som kan kontrolleres og forsvares av et land, er det selve landets eksistens som en selvstendig politisk enhet som står på spill. Spørsmålet berører ikke bare Ukraina, mange frykter at Georgia og Moldova er de neste på listen.

Den ukrainske krisen er også en europeisk krise, og den kan ikke løses tilfredsstillende på annen måte enn at det som er tatt med makt, blir tilbakelevert. Men midlene for å oppnå dette vil ikke primært være militære. Det viktigste vil være samhold mellom de europeiske land gjennom koordinerte tiltak og sanksjoner.

Uttalelser fra Kreml i forbindelse med motarbeidelsen av Bosnia-Hercegovina som søker land til EU er ikke til å misforstå:

«We are against any measure taken to integrate countries in the EU.»

For øvrig vil sikkert de som var avsendere av dette budskapet, glede seg over foregående innlegg.

Foruten mangelen på respekt for at en suveren stat står fritt til å inngå internasjonalt samarbeid med hvem de vil, uten å spørre andre, viser det også at Putin-regimets hovedanliggende er å hindre europeisk samarbeid og integrasjon. Tiden må være over da sovjetstatens rettsetterfølgere anser seg berettiget til å håndheve det de oppfatter som sin innflytelsessfære.

Samtidig vil en vesentlig del av europeisk solidaritetspolitikk overfor utsatte land som bærer på en arv av planøkonomi, nepotisme, byråkrati og tilhørende korrupsjon, være at de får bistand til å utvikle motstandsdyktige institusjoner som sikrer demokrati og rettsstat. Der har vi også et ansvar.

Hårek Elvenes (H) [12:15:34]: Fri flyt av arbeidskraft er en ønsket og villet utvikling i EU/EØS-området. EU-utvidelsen og vår tilslutning til EØS har gitt norske bedrifter tilgang på kritisk viktig kompetanse. Utvidelsene av EU i 2004 til også å omfatte Øst-Europa og Schengen-samarbeidet har medført at flere har søkt til Vest-Europa for å skaffe seg en jobb – også til Norge.

Men økt arbeidsinnvandring har også ført til økt arbeidskriminalitet. 50 pst. av varetektsfengslede i norske fengsler er utlendinger. 29 pst. av de ordinære fengslede er utlendinger.

Tilgangen til billig arbeidskraft gir også spillerom for kriminelle aktører. Norske lover for lønn og arbeidsforhold brytes. Trygde-, skatte- og avgiftsunndragelser er med og undergraver fellesskapet og utfordrer norske bedrifter som driver på lovlig vis. De kriminelle nettverkene opererer på tvers av landegrensene, på tvers av kulturell tilhørighet og på tvers av etnisitet. Derfor må bekjempelsen av organisert mobil kriminalitet også skje på tvers av landegrensene. Dersom kampen mot organisert mobil kriminalitet ikke vinnes, kan det utvikle seg til en trussel mot friheten til å kunne reise fritt i Europa.

EUs samarbeid på dette området er stadig blitt bedre og tettere. At boliginnbruddene i Oslo er redusert fra 1 823 i 2008 til – p.t. november – 381 innbrudd i 2014, skyldes

ikke utelukkende godt arbeid i Oslo politidistrikt, det skyldes også et nitid samarbeid med europeisk politi. Schengen-samarbeidet er viktig for Norge. Den nye regjeringen har fått på plass en avtale med Nederland om å overføre norske fanger til soning der, dette for å ta unna fengselskøen som denne regjeringen overtok fra de rød-grønne. Europol og Eurojust er viktige samarbeidsinstitusjoner for henholdsvis politi- og påtalemyndighet. Vi har en 196 km lang yttergrense mot Schengen som vi deltar i Frontex-samarbeidet for å kunne håndheve. Nettopp deltakelsen i Frontex er viktig for å kunne komme illegal innvandring og menneskesmugling til livs, som er så uløselig knyttet til den organiserte kriminaliteten.

Kjersti Toppe (Sp) [12:18:45]: Regjeringas behandling av pasientrettsdirektivet viser kva som ligg i europaministeren sitt løfte om rask og effektiv innlemming av EUs regelverk og om å vera eit føregangsland i utviklinga av den indre marknaden. Regjeringa vil sikra rask innlemming av direktivet som vil gjera helse til ei vare i ein internasjonal marknad. Direktivet slår fast at pasientar har rett til å få helsehjelp i alle land som er omfatta av EUs indre marknad. Europaministeren hevda i utgreiinga si at det er eit stort samsvar mellom det som er viktig for Noreg, og det som er viktig for EU, og at Noreg er tent med at EU vedtar smarte reglar.

Direktivet er viktig for målet om fri bevegelse av tenester i den indre marknaden, men det har aldri vore eit folkekrav i Noreg at vi skal ta del i eit felles europeisk helsevesen. Men direktivet er viktig for den norske regjeringa. Eg siterer frå Sem-erklæringa:

«Regjeringen mener i utgangspunktet at produksjon av velferdstjenester skiller seg lite fra andre tjenester. Bruk av konkurranse stimulerer til verdiskaping, bedre tjenester og effektivisering. Det er derfor helt nødvendig at konkurranse blir et gjennomgående element i offentlig virksomhet. Lovfestede rettigheter til velferdstjenester, kombinert med fri etableringsrett og stykkprisfinansiering direkte til den tjenesteproducenten forbrukeren velger, kan bidra til å sikre en slik utvikling.»

Pasientrettsdirektivet rokkar ved nasjonalstatens rett til å styra og prioritera over eige helsevesen. Pasientar frå den kjøpesterke delen av det relativt sett rikaste landet i Europa er sjølv sagt lukrative dersom det utviklar seg ein marknad for helsereiser. Taparane er fattige menneske i dei fattigare landa og pasientar med kroniske sjukdomar der behandlingsbehovet ikkje så lett kan stykkprisast. Systemet ein forsøker å skapa, er grunnleggjande usolidarisk.

Ei auka eksponering for andre lands helsevesen vil medføra betydeleg høgare risiko for ein auke i resistensförekomsten i Noreg. Dette er ei særleg aktuell utfordring knytt til sjukehusbehandling. Forutan å utgjera ein betydeleg auka risiko for den enkelte pasient som reiser ut med føremål om behandling på særleg resistensutsette stader, vil resistensförekomsten kunne auka betydeleg i den offentlege norske helsetenesta som følgje av at resistensutsette pasientar vert vidare- eller ferdigbehandla her.

Dette er ikkje skremselspropaganda frå Senterpartiet; dette er tatt frå Helsedirektoratets høringsfråsegn til pasientrettsdirektivet. Faktum er at kostnaden ved antibiotikaresistens i EU er på 1,5 mrd. euro, og at 25 000 menneske årleg mistar livet på grunn av ikkje-verksam antibiotika. Eg etterlyser ein grundig offentleg debatt om pasientrettsdirektivet. Det er eit paradoks at mens det er stor debatt i Noreg om innføring av fritt behandlingsval, er det tyst om den marknadsrettinga på helsefeltet som no skjer gjennom EØS-avtalen.

Norunn Tveiten Benestad (H) [12:22:01]: Statsråd Helgesen sa i sin redegjørelse 20. november:

«Når Europa trenger ny vekst, er det ikke minst fordi det er stor økonomisk og sosial ulikhet innad i EU. EØS-finansieringsordningene bidrar til å redusere forskjeller i Europa. Ungdomsledighet og svak økonomisk utvikling preger mange av mottakerlandene.»

Det er bl.a. på denne bakgrunnen at vår regjering ønsker å styrke satsingen på utdanning, forskning, innovasjon og entreprenørskap, slik som representantene Vinje og Bjørnstad tok opp i sine innlegg, og på klima, energi og miljø, som vi har hørt påpekt av andre. Vi rustar Norge for framtida, og på våre samarbeidsarenaer bidrar vi også til å ruste Europa for framtida.

Budsjettforliket er nettopp i havn. Et av de mest markante satsingsområdene er forskningssektoren. Det har stor nasjonal betydning, men det er også en satsing som i sin karakter er internasjonal. Skal vi hevde oss i toppen, må vi søke samarbeid med de beste, både i Europa og utenfor Europa.

En av Norges største framtidssatsinger er den investeringen vi gjør i Horisont 2020, som vi har hørt. Her investeres det nærmere 26 mrd. kr i historiens største forsknings- og innovasjonsprogram. Det totale budsjettet er på 600 mrd. kr over syv år, og det gir oss tilgang til omfattende ressurser og et verdensledende nettverk, som styrker også våre egne nasjonale forsknings-, utdannings- og innovasjonssatsinger.

Statsråd Helgesen pekte i sin redegjørelse på ekteparet Moser og deres suksess og den nasjonale stoltheten vi opplevde over nobelpristildelingen. Skarpe hjerner, forskningsnettverk og tilgang til ressurser var grunnlaget for deres suksess.

Like før helgen ga Norges forskningsråd grønt lys for 17 nye sentre for forskningsdrevet innovasjon spredd ut over hele landet – fra nord til syd, fra øst til vest – og i min landsdel står jubelen i taket over tildelingen av et SFI, Senter for forskningsdrevet innovasjon, for Offshore Mechatronics. Det betyr nye 200 mill. kr til forskning i landsdelen de kommende årene og en stor anerkjennelse til dyktige fagmiljøer i både academia og næringslivet. Det er slike satsinger som bidrar til å sette våre norske forskningsmiljøer i stand til å delta i og videreutvikle det internasjonale forsknings samarbeidet.

I et Europa i endring er utdannings- og forskningsprogrammene en viktig del av vår Europapolitikk – ja, kanskje en av de viktigste. Det er gjennom utdannings- og forskningssatsing vi får fram ny kunnskap, konkurranse-

kraften styrkes og vi bygger relasjoner mellom mennesker, institusjoner og fagmiljøer.

Det vi forsker på i dag, skal vi leve av i morgen. Derfor er utdannings- og forskningssamarbeidet godt for Norge og godt for Europa. Regjeringas sterke satsing på disse områdene er med på å sikre vår felles framtid.

Sveinung Stensland (H) [12:25:23]: En uenighet mellom EU og EØS-landene om hvem som skal ha bøteleggingskompetanse i henhold til EU-forordningen om legemidler til barn, også kalt pediatriforordningen, har medført at norsk forskning på legemidler til barn blir lidende. I tillegg blir norsk forskning og legemiddelindustri svekket.

Norge har heldigvis allerede godtatt at ESA får denne bøteleggingskompetansen. En slik kompetanse er tidligere overført til ESA på konkurranseområdet og på luftfartsområdet uten særlige problemer. Vi avventer imidlertid at Island skal gjøre det samme før forordningen kan tre i kraft. Vi trenger et svar fra Alltinget. Vil Island blokkere implementeringen av dette, eller vil de bidra til at også våre land, våre barn og vår industri får dra bedre nytte av forskning på nye legemidler? Jeg vil oppfordre regjeringen til å være tydelig overfor våre islandske venner i sakens anledning. Pediatriforordningen er ingen trussel for våre land. Ikke å innføre den er imidlertid til ugunst både for legemiddelindustrien og for utviklingen av nye legemidler på Island og i Norge.

Pediatriforordningen inneholder både krav og incitamenter til å sikre bedre behandlingstilbud for barn i fremtiden. Samtidig som legemiddelfirmaene pålegges krav om å gjøre studier på barn, utløser gjennomføringen av slike studier et incitament på seks måneder forlenget patenttid, dette fordi slike studier er kostnadskrevende, og de kommersielle inntjeningsmulighetene begrenset.

Norges samarbeid med EU på legemiddelområdet er veletablert og nødvendig for å sikre norske pasienter tilgang på nye og innovative legemidler. Jeg forventer at Norge deltar i og bidrar til forskning og utvikling på legemiddelområdet, og at Norge som nasjonalstat tar ansvar for å stimulere nødvendig legemiddelutvikling.

Gjennom deltakelse i kliniske studier og som følge av EUs felles prosedyrer for godkjenning av legemidler har vi i Norge allerede glede av forordningen, til tross for forsinket implementering. Imidlertid får firmaene som utvikler disse legemidlene, ikke sin legitime inntjening i form av forlenget patenttid. Forsinkelsen skaper dermed store konkurransemessige ulemper for norsk forskningsvirksomhet og gir inntrykk av en manglende respekt for immaterielle rettigheters betydning for innovasjon og næringsutvikling.

Formålet med forordningen er å fremme utviklingen og godkjenningen av legemidler til barn, sikre at barn blir tatt med i utviklingsprogrammet for nye legemidler, og at tilgjengelig informasjon blir kvalitetssikret. Kravende er tyngende for industrien, men som belønning gis produsenten rett til seks måneders forlengelse av patenttiden. Jeg begriper ikke hvorfor en skal motarbeide en slik ordning.

Det er grunn til å være utålmodig i denne saken. Først ventet vi åtte år på den rød-grønne regjeringen. Vår nåværende regjering skar raskt gjennom, men nå henger saken

hos våre kolleger på Island. I denne saken er det forskningen og barnas interesser som bør vinne frem. Det er de som er de nasjonale interessene i denne sammenheng.

Marit Arnstad (Sp) [12:28:35]: Jeg har bestandig undret meg over dette lokket av servilitet som bruker å legge seg over debatter som handler om EØS og EU i denne salen i Stortinget. Men i dag er det en annen ting som overrasker meg litt. Det er at mange av innleggene, særlig fra hovedtalsmenn, har mer karakter av å være allmenne innlegg om utenrikspolitikk og sikkerhetspolitikk enn å være innlegg om aktuelle EU- og EØS-saker.

Det er i og for seg viktig å drøfte utenriks- og sikkerhetspolitikk, og en rekke av de tingene som tas opp, er vi også veldig enig i, både bekymringen over økt spenning i Europa og spørsmålet om Russlands uholdbare opptreden overfor Ukraina. Men det vi skal diskutere i dag, er tross alt de aktuelle EU- og EØS-sakene, og det er viktig at en ikke tar fokuset vekk ifra det. Det må være mulig også å gå inn i litt av det som står i redegjørelsen, og som jeg oppfatter at egentlig er en orientering til Stortinget og indirekte et ønske om å få et mandat ifra Stortinget i en rekke saker. Jeg skal kun nevne et par av dem. Det ene gjelder artikkel 19-forhandlingene, der det i redegjørelsen heter at regjeringen vil «søke å ivareta forbrukerinteresser og aspekter som kan styrke mangfoldet i det norske matmarkedet».

Ikke ett ord – ikke ett ord – om at en vil ivareta interessene til den industrien som produserer og foredler matvarene i Norge. Ikke ett ord. Og dersom dette kommer fra en regjering som sier den ønsker et mandat til å begynne en nedbygging av tollvernet, må det slås fast fra denne talerstolen at det har ikke regjeringen flertall for. Da ber regjeringen om et mandat i forhandlingene med EU som den ikke har flertall for i denne sal, hvis vi ser både på de innleggene som er blitt holdt av representanten Storberget tidligere i dag, og på hva Kristelig Folkeparti og Venstre har stått for i denne sammenhengen. Men det er ikke mindre enn oppsiktsvekkende den måten dette omtales på i redegjørelsen.

Et annet punkt som også er oppsiktsvekkende, er forholdet til ACER, som er det overnasjonale organet på energisida, der en sier at det ikke vil få stor betydning for Norge, fordi det bare dreier seg om grensekryssende infrastruktur. Ja, hva er det som er viktig for Norge når det gjelder energisida og energiekspporten til EU? Det er jo nettopp grensekryssende infrastruktur. ACERs rolle i denne sammenheng kan komme til å bli svært viktig og berøre Norge på en svært urovekkende måte.

Jeg vil i likhet med representanten Solhjell ønske meg en statsråd som står mer opp for norske interesser, og som bruker mindre tid på å forklare norske stortingsrepresentanter hva EUs interesser er.

Heidi Nordby Lunde (H) [12:31:59]: Den internasjonale finanskrisen i 2008 førte til det alvorligste tilbakeslaget i europeisk økonomi siden 1930-årene. Krisen viste flere huller i reguleringen av finansmarkedene og svikt i flere lands nasjonale tilsynsmyndigheter. Norsk finansnæring, finansregulering og finanstilsyn besto prøven. En

kombinasjon av transparens, regelverk, solide banker og statsfinanser samt kriseerfaring fra 1990-tallet gjorde at Norge kom godt ut av det. Men samtidig synliggjorde krisen behovet for internasjonalt samarbeid om regulering også for norsk finansnæring.

Norske verdipapirer omsettes i dag på markedsplasser over hele Europa. Mens vi i en krisetid før kunne gripe inn i handel med norske verdipapirer ved å regulere Oslo Børs, kan omsetningen nå skje andre steder, utenfor norske tilsynsmyndigheters kontroll. Norske finansforetak er store kunder av og leverandører til internasjonale kapitalmarkeder. Utlån gjennom norske lokalsparebanker kan gjennom andre banker være hentet i det internasjonale innlånsmarkedet. Norske forvaltere selger spareprodukter til investorer i hele Europa. Et norsk finansmarked kan altså ikke lenger fungere godt uten god og kontinuerlig tilgang til det internasjonale kapitalmarkedet. Finansnæringen er blitt for internasjonal til at vi kan isolere finanstilsyn til Norge alene.

Etter finanskrisen opprettet EU nye finanstilsyn. Disse har fått kompetanse til i helt spesifikke tilfeller å fatte vedtak rettet enten mot medlemslandenes nasjonale tilsynsmyndigheter eller mot markedsaktører. Norske myndigheter har i flere år arbeidet for å finne en EØS-tilpasning til EUs nye tilsynsstruktur, og det har vært en stor fordel for Norge i dette arbeidet at det allerede ligger en struktur for tett internasjonalt samarbeid i EØS-avtalen. Det er innenfor denne rammen det nå er blitt enighet mellom EU og EFTA om en modell for samarbeid om finanstilsyn. Vedtak som fattes av EFTAs overvåkingsorgan, vil baseres på et utkast fra EUs finanstilsyn, og det har vært viktig å finne en god løsning av hensyn til norsk finansnæring og norsk næringsliv.

Per dag er det omtrent 90 rettsakter som har stått på vent i Norge, i påvente av å finne en løsning for organiseringen av det internasjonale tilsynssamarbeidet. Dette er regelverk som gjelder for EU-landene, men som ikke er innlemmet i EØS-avtalen ennå. Dermed har det blitt et stadig større sprik mellom forpliktelsene og rettighetene EU-landene imellom og de forpliktelsene og rettighetene som Norge, Island og Liechtenstein har overfor EUs medlemsland og hverandre. Med mindre dette kommer på plass, mister vi et homogent indre marked i EØS-området for finansielle tjenester, og dette er spesielt viktig for små land og for å sikre norske bedrifter sikker tilgang til EU-markedet.

Da har jeg nevnt Norge og norsk 18 ganger, og jeg håper det tilfredsstillende eventuelle behov for at norske interesser blir nevnt i forbindelse med finansmarkeder og reguleringer.

Dette er internasjonale reguleringer vi ønsker, og internasjonale reguleringer som markedene trenger. Jeg er glad for at regjeringen legger opp til at saken skal behandles grundig i Stortinget, og ser fram til en bredere diskusjon når denne kommer.

Erik Skutle (H) [12:35:17]: Jeg vil takke statsråden for en interessant og viktig redegjørelse. Følelsen jeg sitter igjen med etter å ha hørt den, er litt todelt. Jeg er veldig glad for at vi på mange områder går mot mer samarbeid i

Europa, men jeg er også bekymret over de mørke skyene vi ser over Ungarn og ved vår yttergrense.

Jeg er sterk tilhenger av økt europeisk integrasjon på alle felter. Økt handel mellom land fremmer vekst og velferd mer enn noe annet mulig nasjonalt tiltak vi kjenner i dag. Et integrert europeisk arbeidsmarked fører selvfølgelig med seg utfordringer vi må håndtere, men verdien av å kunne ta arbeid der man selv ønsker og evner det, er av enorm verdi – både for den enkelte EØS-borger og for medlemsstatene.

Personlig skulle jeg ønske at Norge var fullverdig EU-medlem, men sånn er det ikke helt ennå. I mellomtiden er det fint å høre at Norge nå er en positiv medspiller med en aktiv europapolitikk hva gjelder europeisk samarbeid og integrasjon innenfor de rammene og det avtaleverket vi har, bl.a. ved å redusere handelshindringer.

Handel og gode diplomatiske relasjoner er en framtidrettet utenrikspolitikk. Trusler, vold og bøllete oppførsel er det motsatte. Det påpeker også statsråden i sin redegjørelse, og jeg er glad for at regjeringen er så tydelig på at Russlands oppførsel mot Ukraina er forhistorisk og uakseptabel. Vårt svar må være at vi ønsker samarbeid og fred, men aldri vil akseptere bøllete framferd. Her er det viktig at vi står sammen med EU.

De som trodde at det liberale demokratiet, bygget på rettsstatsprinsipper og fri meningsutveksling, for alltid ville være gjeldende i Europa etter at Muren falt for 25 år siden, har dessverre tatt feil. Selv i hjertet av Europa kan man ikke ta menneskerettigheter for gitt, man må stå på for dem hver eneste dag.

Jeg vil benytte anledningen til å gi statsråd Helgesen ros for hans svært tydelige tilbakemeldinger overfor Ungarn og den udemokratiske dreiningen som har foregått der. Norge står igjen som en av de aller tydeligste stemmene som står opp mot den utviklingen vi har sett der, og det kjenner jeg at jeg blir litt stolt av. Jeg håper at regjeringen følger opp denne linjen også i fortsettelsen, bl.a. ved å påvirke resten av EU-landene til også å dele vår kritikk.

Selv om enkelte av EU-medlemslandenes økonomier fortsatt er i krise, viser denne redegjørelsen med all tydelighet at de europeiske idealene om samarbeid og integrasjon i hovedsak ikke er det. Svaret på den økonomiske krisen er ikke å isolere seg, men økt samarbeid og økt integrasjon. Det bør Norge være en pådriver for.

Liv Signe Navarsete (Sp) [12:38:35]: Dette er ein interessant debatt å lytte til. Og når ein sit og lyttar til debatten, skulle ein tru at det var minst 70 pst. ute i Noreg som var for EU-medlemsskap og tettast mogleg integrasjon. Slik er det jo ikkje, ifølgje ulike målingar, men det er kanskje slik at det er ein viss avstand mellom dei som er her, og det som skjer ute blant folk.

Fleire har òg gitt Senterpartiet merksemd i debatten. Sylvi Graham gjekk til åtak på vårt forslag om å redusere EØS-kontingenten. Til det er å seie at Riksrevisjonen skreiv i rapporten sin frå i fjor at det er usikkert i kor stor grad det kan dokumenterast at dei norske EØS-midlane bidreg til sosial og økonomisk utjamning. Effektane av EØS-kontingenten er uvisse. Det er høvesvis nytt.

I europameldinga er det slått fast at det i hovudsak var EU som vann fram med krava sine i den førre omgangen med forhandlingar om EØS-midlane. Noreg måtte gå med på store aukar og å ha ingen eller liten påverknad på kva for land i EU som skal ta imot støtte.

Systemet med EU/EØS-midlar er lite transparent. Eg har prøvd å finne opplysningar om fordeling av midlane når det gjeld land, utan hell, og eg vil stille spørsmål til statsråden om dette.

EØS-midlane vart nytta til ulike, dels kuriøse føremål, og det i ei tid da me ser den store uroa og nauda elles rundt oss, som krev at Noreg aukar satsinga si på dei blant oss som verkeleg er fattige. For perioden 2009–2014 får Polen f.eks. 50 gonger så mykje i EØS-midlar som Sierra Leone tok imot i norske bistandsmidlar mellom 2009 og utgangen av 2013. Polen får meir i EØS-midlar for perioden 2009–2014 enn det 80 mottakarland til saman tok imot i norsk bistand frå 2009 til og med 2013.

Senterpartiet er oppteke av at me skal utvikle større likskap i Europa. Det burde òg EU-kommisjonen vere – og drive ein politikk som syter for at ein ikkje får aukande forskjellar, men større utjamning mellom folk. Men me er òg opptekne av at me skal støtte dei som har aller minst. Difor er valet ganske lett når ein skal velje mellom kyrkjeklokker i Budapest, maritimt museum i Gdansk og dei fattigaste, som svelt kvar dag.

Representanten Tybring-Gjedde var òg innom under-teikna. Til det er å seie at han bygde sin kritikk av mitt utsegn på feil sitat. Det eg sa, var at EUs frie flyt av kapital ikkje har skapt fleire arbeidsplassar eller økonomisk vekst. Det er det god dekning for å seie. Euroen og den massive oppbygginga av gjeld i mange EU-land har gjort det svært vanskeleg å rette opp att ein berekraftig vekst i store delar av euroområdet. Ja, til og med i nabolandet vårt Finland fekk me ganske bekymra meldingar då utanriks- og forsvarskomiteen var på besøk i førre veke. Så eg meiner eg har mine ord i behald, og så må representanten Tybring-Gjedde lytte til kva eg sa.

Regina Alexandrova (H) [12:41:55]: Nordområdene er Norges viktigste utenrikspolitiske interesseområde, og denne regjeringen satser betydelig på verdiskaping i nord. Økte tildelinger i 2014 og en fantastisk satsing i 2015, på nesten 3 mrd. kr, vil gi gode muligheter for vekst og utvikling i nordområdene i tiden framover.

Norge har behov for å ivareta sine interesser i nordområdene. Aktører som Russland, USA og Kina har interesser i regionen, som de tillegger økende vekt. Interessen og engasjementet i EU er også økende.

Klimaendringene får store og synlige konsekvenser i de sårbare områdene. Samtidig som isen smelter, skapes forventninger om økt tilgang til ressurser, nye transportruter og voksende næringsvirksomhet i nord, og denne interessen er ikke uten grunn. I Norge er veksten i verdiskaping størst i Nord-Norge.

Europaparlamentet vedtok en arktisk resolusjon i mars, og EUs utenriksministre fulgte opp i mai med rådskonklusjoner om Arktis. Dette er uttrykk for at nordområdene er viktige også for EU, og det ventes en arktisk strategi innen

utgangen av 2015. Vi ser at EU tar inn over seg viktige områder som bærekraftig utvikling, styrking av miljøvernberedskap, søk og redning, utbygging av infrastruktur og urfolksspørsmål.

Arktisk råd anerkjennes som hovedorganet for regionalt samarbeid i polarområdet, og her er EU i prinsippet tatt opp som observatør. Dette viser tydelig at EU respekterer de grunnleggende spillereglene i nord og ansvarsfordelingen mellom aktørene.

EUs økte interesse for nordområdene bidrar til å styrke Norges rolle som ansvarlig forvalter ytterligere. Målet må være at Norge skal ha partnere å spille på og kanaler for å fremme sine interesser hvis interessemotsetninger av forskjellige slag oppstår i nordområdene. Derfor er det viktig for Norge å videreføre dialogen med EU, sentrale medlemsland og andre internasjonale aktører for å bidra til å øke forståelsen for norske interesser i nordområdene og fremme kunnskap om Norges sentrale rolle som ressurs- og kunnskapsforvalter i nord.

Svein Roald Hansen (A) [12:44:53]: Jeg har noen kommentarer til det som har vært oppe i debatten.

Representanten Lundteigen pekte på at det er krevende å ha en valutaunion uten en politisk union. Det er en krevende dimensjon ved eurosamarbeidet, men det er altså ingen der ute som ønsker en politisk union. Man søker å finne andre virkemidler for å balansere dette. Det som er viktig å ha med seg i denne debatten, og som flere har vært inne på, er at de økonomiske utfordringene med arbeidsledighet, ungdomsledighet og sosial uro som dette skaper, er blant de mest utfordrende sidene i situasjonen.

Det er i denne debatten viktig å ha med seg at det er landene selv som har ansvaret for den økonomiske politikken, ikke EUs organer. Det er hvert enkelt land som har det ansvaret. Det som noen ser på som en tvangstrøye – de retningslinjene man hadde for budsjettunderskudd og gjeldsgrad – er et hjelpemiddel for å forsøke å holde den budsjettdisiplinen som sviktet i flere land, og som nå er årsak til at den økonomiske veksten uteblir. Det er ikke kommisjonens, EUs råd eller Europaparlamentets skyld at greske politikere levde på lånte penger. Man trår feil i analysene hvis man fratar regjeringen det ansvaret.

Årsaken til at det har gått så bra i Norge siden 1994, er at vi har ført en klok økonomisk politikk, at vi har ført en god likestillingspolitikk, og at vi har ført en god familiepolitikk. Det er ingenting i det vi har gjort, som vi ikke kunne ha gjort om vi hadde blitt EU-medlem. Og vi har vært velsignet med rike naturressurser.

Det EØS-avtalen har sikret norsk næringsliv, er adgang til det viktigste eksportmarkedet ut fra et felles regelverk. Det vil ikke en frihandelsavtale kunne sikre norsk næringsliv. Dette er viktig når det gjelder rettssikkerhet. Bare se på hvordan EU herjet med lakseeksporten! Det kunne man ikke gjort om fisk hadde vært en del av EØS-avtalen. Heller ikke ville norske borgere hatt de samme mulighetene og rettighetene som man nå har – ikke bare i Norden, der vi har hatt dette siden 1950-tallet, men i hele Europa. Jeg skjønner ikke hvorfor Senterpartiet er opptatt av å frata bedrifter den tryggheten som ligger i å konkurrere ut fra

et felles regelverk, og frata norske borgere den tryggheten som ligger i at hvis man arbeider, er pensjonist eller studerer i andre land i Europa, blir man behandlet som det landets innbyggere. Det mener jeg er en verdi som EØS-avtalen gir, og som ingen frihandelsavtale kan erstatte.

Karin Andersen (SV) [12:48:10]: Det er veldig mange temaer man kunne ta opp, men jeg vil velge meg ut noen.

Det ene er at jeg vil gi full støtte til dem som sier at når Norge nå skal forhandle med EU om industrielle, interessante spørsmål, som f.eks. norsk næringsmiddelindustri, må en forhandle ut fra norske interesser. Det er uhyre viktig, og det er et bredt flertall i Stortinget som ikke bare forventer, men forlanger at regjeringen gjør det.

Så har jeg hørt på debatten – og det er mulig jeg har gått glipp av noen innlegg – men jeg kan ikke se at det har vært noen som egentlig har svart, og i hvert fall ikke ministeren, på utfordringene som ble gitt fra Bård Vegar Solhjell når det gjelder flyktninger og situasjonen i Middelhavet. Når vi feirer Berlinmurens fall, bygges det nye murer rundt Europa. Norge bidrar til det. Vi bidrar altså til å stenge folk både ute og inne, og det mener jeg det er grunn til å reflektere over. Det andre er at det foregår en menneskelig katastrofe i Middelhavet fordi folk nå flykter. Veldig mange fra Syria flykter til Nord-Afrika, setter seg i usikre båter og omkommer på havet. Italias aksjon, Mare Nostrum, for å redde folk er altså avsluttet. Frontex, som Norge er med på gjennom det europeiske samarbeidet, har ikke denne funksjonen, for det handler om grensekontroll.

Vi vet at dette skjer. På hvilken måte tar regjeringen internasjonale initiativ for å sikre at vi berger mennesker som dør på havet, som vi vet om, og som norske båter – gudskjelov – av og til plukker opp?

Det andre er Dublin-avtalen. Det er en avtale som skal sikre at man får opphold i det første landet man kommer til. Det gjør jo at veldig mange flyktninger selvfølgelig kommer til Hellas, Italia og Malta. Nå sier disse landene at de ikke lenger vil stemple passene til folk – de vil la dem slippe gjennom – fordi de ikke klarer å ta dette store ansvaret alene, når det ikke er en bedre ansvarsdeling mellom landene innenfor Dublin-avtalen.

Jeg kan ikke se at regjeringen har gjort noe som helst med, eller svart noe som helst på, disse utfordringene. Vil regjeringen ta et initiativ, rekke ut handa til disse landene – som nå ikke lenger klarer denne oppgaven sjøl, verken å berge folk på havet eller å ta imot alle flyktingene – og reforhandle dette, slik at vi er i stand til å ta imot flere, og dele på de oppgavene?

Debattene foregår jo i et lys der vi etter hvert ser på migrasjon som ulovlig virksomhet og ren kriminalitet. Det mener jeg vi bør tenke over. Migrasjon handler jo om frihet og om at folk skal kunne både berge livet og skaffe seg et bedre liv.

Presidenten: Representanten Elin Rodum Agdestein har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Elin Rodum Agdestein (H) [12:51:34]: Jeg vil gjerne få kommentere det store engasjementet og bredden i debatten her i dag. Det tolker jeg som et tegn på fornyet interesse for europapolitikk her i Stortinget.

De hyppige orienteringene og konsultasjonene i Europautvalget og disse halvårlige redegjørelsene er viktige bidrag til å øke kunnskapen om og involveringen i europaspørsmål og til å revitalisere europadebatten. Vi trenger en arena som denne for å løfte blikket opp fra vår egen hjemlige sfære og over på hva som er blant de sterkeste premissleverandørene for vårt lands økonomiske utvikling og sikkerhet, nemlig EU og Europa. Vi er en del av Europa. Om vi er for eller mot EU, spiller for så vidt mindre rolle. EU er der, og regjeringen tar ansvar for at våre interesser blir ivare tatt på best mulig måte.

Mange har vært inne på sikkerhetspolitikken. Det er en formidabel utfordring å håndtere de dystre sidene av den. Vi må stå opp for demokratiet. Bare gjennom et styrket fellesskap med våre venner og allierte kan vi sikre de verdiene og den friheten som vi har arvet.

Øyvind Halleraker (H) [12:52:51]: Noen få ord om debatten: Jeg synes debatten har vist at det fortsatt er stor enighet om europapolitikken i denne sal. Det har i grunnen kommet fram relativt lite nytt. Senterpartiets motstand mot EØS-avtalen er jo ikke ny, og det er heller ikke nytt at EU kollektivt sliter fordi enkeltland på grunn av uforsvarlig styring tidligere har brakt sitt lands økonomi i et uføre. Det vi sjelden hører noe om fra disse motstanderne, er konsekvensene for norsk næringsliv og norsk arbeidsliv om vi ikke hadde nytt godt av EUs store indre marked.

Solhjell var opptatt av de store flyktningsstrømmene inn til Europa, som også ble påpekt av representanten Karin Andersen. Jeg synes det er en bekymring vi bør dele. Jeg synes også det er grunn til å påpeke at Norge i forhold til folketall faktisk tar inn flest flyktninger, men det skal ikke bety at vi hviler på laurbærene. Vi må arbeide videre med disse spørsmålene, for det er store tragedier som utspiller seg.

Til Rotevatn i Venstre: Ja, bare så det er 100 pst. avklart fra denne talerstolen: Vi tar avstand fra vårt søsterpartis utvikling i Ungarn den senere tid, og vi framførte dette senest under et møte i EPP i forrige uke.

Så var Marit Arnstad litt overrasket over at hovedtalsmannen hadde vært opptatt av sikkerhetspolitikk. Det er mulig at Arnstad ikke hørte redegjørelsen, men det var faktisk en dåm over hele redegjørelsen til statsråden, at det var noe av det viktigste innenfor EU-området i dag. Som hovedtalsmann valgte jeg derfor å fokusere på det, og i tillegg har ti–tolv talere fra Høyre fokusert på andre områder.

Jeg tror det er viktig å gjenta at uten en deltakelse i den sikkerhetspolitikk som EU nå virkelig har stilt seg i spissen for, og som føres, får vi heller ikke glede av all annen utvikling i samfunnet. Det kunne være fristende å gjenta det jeg innledet med:

«Og uten sikkerhet blir det lite annet. Ingen sikkerhet: ingen velstand, ingen frihet.»

Ordene er Jens Stoltenbergs fra i går.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [12:56:01]: EU er en økonomisk union med felles valuta, ikke en politisk union. Etter Senterpartiets syn er dette en grunnleggende årsak til krisa i EU, og det som er det sterke for meg her, er: Hvorfor kan vi ikke drøfte det faktumet? Hvorfor er det ikke allmenn interesse blant EU- og EØS-tilhengerne for å drøfte det faktumet? Den eneste som har svart på min invitt, er representanten Svein Roald Hansen, som sa at det var krevende å innføre en politisk union, og det var ingen som ville ha det der ute. Nei, nettopp! Det er jo det som er dilemmaet, det er det som er det store skårfestet: Ingen ønsker den politiske unionen, aller minst Tyskland, med sin konstitusjon, samtidig som en har innført en økonomisk union med en felles valuta.

Så sier representanten Hansen at det er landene sjøl, nasjonalstatene, som har ansvar for den økonomiske politikken. Ja, nettopp! Det er jo det som er problemet. Nasjonalstaten har ansvaret for den økonomiske politikken, hvor de store rammene blir fastlagt av EU-systemet. Det ble sagt fra representanten Hansen at det var ikke kommisjonens skyld at noen land levde på lånte penger. Jeg tenkte da på Spania. En skal vel ikke være spesielt engasjert i temaet for å forstå at spanjolene lånte mye penger da renta gikk dramatisk ned og det ble billig å låne, som en konsekvens av den økonomiske unionen og euroen. Det å henvise problemene i Spania til spanske myndigheter er en grov tilsøring, for det var den økonomiske unionen som la til rette for endrede rammebetingelser, som førte til en ny atferd.

Mange erkjenner at en ikke kan ha en økonomisk union med felles valuta over tid uten en politisk union. Men det er ikke oppslutning om en politisk union, og da står en med valget: Skal en ta noen skritt tilbake, eller skal en fortsette med det som av flere her – inklusiv representanten Skutle – ble sagt er en økende integrasjon, uten at en forteller hva målet er? Jeg vil appellere til å få debatten her ned på et mer analytisk nivå, slik at vi kan se hva som er årsaken til, bakgrunnen for, konfliktene, og så ta stilling til de konfliktene, slik at vi kan få en mer opplyst debatt.

Statsråd Vidar Helgesen [12:59:11]: Det kan være fristende å påpeke at Norges EØS-tilknytning gir en deltakelse i det økonomiske liv uten full politisk deltakelse, som et apropos til foregående innlegg.

Men jeg skal knytte noen kommentarer til andre innlegg i debatten, først om byråer og tilsyn og representanten Svein Roald Hansens ønske om en strukturell løsning for alle spørsmålene. Gitt at det er ulike modeller for byråer og tilsyn, gitt at det er ulike grader av myndighetsavståelse vi snakker om, er det ikke nødvendigvis enkelt, men det er ikke noen tvil om at løsninger vi fremforhandler i ett spørsmål, kan inspirere løsninger for andre spørsmål.

For øvrig må jeg konstatere at løsningen på ACER-spørsmålet, som vi håper å oppnå snart, ikke vil være mer enn lite inngripende, og derfor kreves det ikke tre fjerdedels flertall, men det betyr ikke at det ikke er et viktig spørsmål, bare for å presisere det overfor representanten Arnstad.

Jeg har lyst til også å følge opp representanten Hansens vektlegging av parlamentsdialog og den viktige dialogen

som finner sted mellom EFTA-parlamentene for å bidra til fortgang i innlemmelsen av rettsakter. Det gjelder f.eks. spørsmålet om pediatriforordningen, som har blitt nevnt. Men det gjelder også spørsmålet om innsats overfor Europaparlamentet. Det er nok et område hvor man fra norsk side ikke helt har hengt med i den økte betydningen Europaparlamentet har fått i EU. Jeg tror Stortinget har hengt med i betydelig grad gjennom å ha et kontor der, og gjennom å gjøre et godt arbeid, men her kan vi alle også gjøre mer.

Jeg vil også nevne i denne sammenhengen at NATOs parlamentarikerforsamling i går vedtok en uttalelse om betydningen av TTIP, og vektla der muligheten for tredjeland til å knytte seg til. Det viser at parlamentarikere følger med og følger opp på ulike felt.

Så til katastrofen i Middelhavet. Vi gjør mye. Vi vurderer å sende en utsending til Italia for å assistere med Dublin-returer, vi vurderer innretningen på bistanden til særlig berørte opprinnelses- og transittland, vi vurderer støtte til EUs nye regionale utviklings- og beskyttelsesprogrammer, bl.a. på Afrikas Horn, vi deltar i EU-/Afrika-dialogen om håndtering av irregulær migrasjon, og vi kommer til å yte et personellbidrag til Frontex – bl.a.

La meg til slutt når jeg hører enkelte representanter angripe fri bevegelse for personer – det gjelder bl.a. representanten Lundteigen – fordi det skaper problemer for norsk nærings- og arbeidsliv, oppfordre til at man spør verftet i Solund i Navarsetes Sogn og Fjordane, havbruksnæringen i Vikna i Arnstads Nord-Trøndelag eller reiselivsnæringen i Lundteigens Buskerud om de er enig i det. Det er de neppe, fordi fri arbeidsinnvandring tjener Norge og norsk næringsliv meget vel.

Marit Arnstad (Sp) [13:02:25]: Jeg kan forsikre representanten Halleraker om at jeg har lest redegjørelsen, som også har som tittel Redegjørelse om viktige EU- og EØS-saker. Men en del av innleggene i denne debatten handler egentlig mer om allmenne utenriks- eller Europaspørsmål. Jeg er enig med representanten Rodum Agdestein i at det er bra å løfte blikket. Så Senterpartiet diskuterer gjerne både flyktninger, Irak – som representanten Halleraker var inne på – sikkerhetspolitikk i sin allmennhet, Russland, nordområdene og andre ting.

Men da er det litt sørgelig at ikke utenriksministeren er til stede når Stortinget diskuterer dette, som en mer allmenn utenriksdebatt. Det er en påfallende mangel på vilje fra en del av debattantene til å gå inn i konkrete problemstillinger som er sentrale i redegjørelsen, enten det dreier seg om energiunion, ACER, pasientdirektiv, artikkel 19 eller TTIP. Det er jo de sakene vi burde ha gått i dybden på i dag – det er det som er viktig for oss.

Så har jeg registrert at Høyre har hatt enkelte talepunkt om Senterpartiets syn på Europa og EU. Sjølsagt er vi en del av Europa. Det har vi bestandig vært. Sjølsagt har Norge en åpen økonomi. Det har Norge bestandig hatt, lenge før EØS-avtalen var på bordet. Vi kommer bestandig til å ha en åpen økonomi overfor omverdenen.

Senterpartiet er ikke enig i at ACER er lite inngripende. Vi hadde håpet at vi kanskje fikk innsyn i de betrakt-

ningene og de juridiske vurderingene som sier at det er lite inngripende. Vi er altså ikke enig i det. Det har vært eksempler, bl.a. når det gjelder forholdet mellom Litauen og Polen – tror jeg det var – og en tvist omkring en gassrørledning, der ACER går inn og avgjør den på vegne av de to statene. For Norges del kan den typen avgjørelser komme til å bli ganske vesentlige i årene framover, både på olje- og gassiden og når det gjelder eksport av elektrisk kraft.

Statsråden kommenterte ikke artikkel 19 og forhandlingene i sitt avslutningsinnlegg. Jeg har lyst til å understreke det som også representanten Navarsete var inne på. De forhandlingene vi nå er inne i, er ikke noe resultat av ostetoll-saken. Det har vært artikkel 19-forhandlinger hvert annet år det siste tiåret. Det må slås fast fra denne talerstolen at regjeringen ikke har noe mandat fra Stortinget til å akseptere noen nedbygging av tollvernet, eller med andre ord: Regjeringen kan ikke bruke denne forhandlingen som en brekkstang for å bygge ned det norske tollvernet. Det fins det ikke noen dekning for, verken gjennom de innleggene som Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV har hatt her i dag, eller det som Kristelig Folkeparti og Venstre har stått for i denne sal tidligere.

Presidenten: Representanten Per Olaf Lundteigen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [13:05:33]: Det er en grunnleggende motsetning mellom fri flyt av arbeidskraft og den norske arbeidslivsmodellen. Når det er mange som vil arbeide billig i Norge, forvitrer den norske arbeidslivsmodellen.

Jeg er glad for at statsråden sier at fri bevegelse tjener Norge «meget vel». Det viser at statsråden har en klar mening om det. Jeg er glad for det.

Jeg vil understreke at fri bevegelse av arbeidskraft tjener noen i Norge «meget vel». Det er spørsmål om hvilke interesser vi skal ivareta. Stadig flere grupper erfarer denne grunnleggende motsetninga. Statsråden sier «vi må gjennomføre omfattende strukturendringer». Flere midlertidige ansettelser etter arbeidsmiljøloven er en slik strukturell endring. Det kommer flere. Det skal bli interessant å se på debatten om strukturelle endringer i arbeidslivet, som er en nødvendig oppfølging av EØS-avtalens indre logikk.

Karin Andersen (SV) [13:06:43]: Det er et stort og interessant tema som Lundteigen tar opp, og det kunne vært interessant å diskutere det videre, men jeg skal fortsette litt der jeg slapp i stad, for jeg synes ikke jeg fikk noe godt svar fra ministeren.

Svaret gikk ut på at man interesserte seg for det, og at man kanskje skulle bidra mer til enda tettere murer rundt Europa, mens mitt spørsmål gjaldt om man fra Norges side vil ta initiativ til en internasjonal operasjon som kan erstatte den italienske Mare Nostrum-operasjonen, som nå er avsluttet, og som hadde til formål å redde folk som var i ferd med å miste livet i Middelhavet. Den operasjonen er ikke erstattet. Det sa statsråden ingenting om, og vi vet at det

er tusenvis av mennesker som drukner hvis man ikke etablerer noen annen erstatning enn å bygge ut Frontex. Frontex har et annet formål, Frontex skal beskytte grensene, og der er Norge nå med på å bygge murer rundt Europa som hindrer frihet, som hindrer folk som bare har et ønske om å få et bedre liv og å kunne flytte på seg. Jeg synes at det er et paradoks, særlig for Høyre, som jo liker å være et frihetsparti.

Det andre spørsmålet jeg stilte, gikk på det at Dublin-avtalen knaker i sømmene fordi noen land får et mye større ansvar enn andre, rett og slett fordi de er geografisk plassert der de er. Og hva skjer hvis Dublin-samarbeidet bryter sammen? Da har man i hvert fall ikke bedre kontroll på hvem som kommer inn, og hvordan man skal fordele asylsøkere mellom landene i Europa.

I Europarådet har dette vært et tilbakevendende tema i de fire årene jeg satt der, og et nesten enstemmig europaråd oppfordret til at man måtte se på avtalen og sørge for en bedre ansvarsdeling mellom land, slik at det ikke skjer det som Italia sier de gjør nå, at de lar være å stemple passene til asylsøkere – rett og slett fordi de ikke klarer å ta vare på alle sjøl, når land som f.eks. Norge sender asylsøkere tilbake til Italia hvis Dublin-avtalen gir en liten åpning for det.

Så dette handler også om et ansvar Norge har for ikke å kaste bensin på det politiske bålet, med innvandringsfiendtlige og nasjonalistiske, høyreekstreme partiers frammarsj i mange land i Europa. Vi må være med og dele det ansvaret som noen land nå tar mye mer enn andre, og som de sier at de ikke vil fortsette med. Gjør regjeringen noe med det?

Presidenten: Representanten Svein Roald Hansen har hatt ordet to ganger tidligere i debatten og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Svein Roald Hansen (A) [13:09:56]: To ting: La meg understreke, som Marit Arnstad gjorde, at vi forutsetter at når regjeringen skal avklare sine posisjoner i de forhandlingene som pågår, artikkel 19-forhandlingene, er Europa-utvalget det stedet der det skjer, og ikke gjennom redegjørelsen eller denne debatten.

Så til Lundteigen: Det er riktig det som Lundteigen sier, at lav rente kan innebære en fristelse til å ta opp lån, men det er fortsatt den som tar opp lånet, som er ansvarlig for å ta opp lånet, ingen andre.

Statsråd Vidar Helgesen [13:10:26]: La meg først klargjøre at når det gjelder artikkel 19-forhandlingene, er det riktig at disse forhandlingene etter EØS-avtalen skulle ha funnet sted hvert annet år, men de har i realiteten funnet sted et par-tre ganger gjennom EØS-avtalens levetid. Det er også et faktum at EU krevde nye forhandlinger umiddelbart etter den forrige regjeringens omlegging av tollregimet, og den forrige regjeringen godtok dette på EØS-rådsmøtet.

Vi kommer til fremme norske interesser i artikkel 19-forhandlingene, i forhandlingene om frihandel med fisk og sjømat og i forhandlingene om EØS-midler, og vi

kommer til å fremme disse norske interessene etter konsultasjoner med Stortingets europautvalg.

Så til Dublin- og Schengen-regelverket: Det som nå pågår i Middelhavet, er en akutt pågående krise, men en krise som bare har langsiktige løsninger. Det er en humanitær krise, men den har bare politiske løsninger, og den berører nasjonale systemer, men den har også bare europeiske løsninger og løsninger i europeisk samarbeid med naboregionene. Vi tror at byrdefordeling må til dersom man skal få til en bedre håndtering av dette, for det er helt riktig som representanten Andersen sier, at de landene som grenser til Middelhavet, naturlig nok har en stor belastning med inntaket, men det er ikke nødvendigvis de som til syvende og sist ender opp med flest migranter i sine land. En bedre byrdefordeling er viktig. Da må vi delta i dialogen om det, hvilket vi gjør på europeisk nivå, der vi har mulighet. For øvrig er det ikke aktuelt fra norsk side å ta initiativ til noen alternativ til den Triton-operasjonen som EU nå har iverksatt.

Jeg vil gjerne komme tilbake til forhandlingene og til det forsvar representanten Navarsete ga for forslaget om å fjerne 2,5 mrd. kr fra EØS-midlene – de midlene som den regjeringen representanten Navarsete selv satt i, forhandlet frem med EU. Det vil ikke skape noen lett start for Norge i forhandlinger med EU dersom vi skulle begynne med å fragå tidligere avtaler. Det ville også være noe nytt i norsk utenrikspolitikk å agere på den måten overfor internasjonale avtaler og overfor internasjonale partnere, og det ville ikke minst være en dårlig start også i artikkel 19-forhandlingene å gjøre noe slikt. Derfor er det uaktuelt for oss. Vi står ved internasjonale avtaler. Det er også viktig for å fremme norske interesser.

Presidenten: Representanten Liv Signe Navarsete har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Liv Signe Navarsete (Sp) [13:13:41]: Eg tek ordet fordi representanten Svein Roald Hansen har ei utsegn som ikkje kan stå uimotsagt. Han sa at det er ingenting i det me har gjort sidan 1994, som me ikkje kunne ha gjort innanfor EU. Det er såpass oppsiktsvekkjande at eg må spørje representanten om han meiner det han seier her.

Sjå på t.d. landbrukspolitikken: Ville Noreg hatt fridom til å føre ein heilt anna landbrukspolitikk enn t.d. våre naboland Sverige og Finland har gjort? Sjå på fiskeripolitikken, der me vert hylla for vår berekraftige forvaltning av fiskeressursane, som er eit ideal for veldig mange andre land i Europa som ikkje har hatt ein tilsvarande politikk. Sjå på finanspolitikken, der me sette inn kraftfulle verkemiddel då finanskrisa kom, og der Noreg m.a. gjennom dei verkemidla har greidd å reise den økonomiske politikken etter finanskrisa, noko EU ikkje har gjort.

Alle ser at det som vart hevda her, ikkje har rot i verkelegheita.

Presidenten: Representanten Øyvind Halleraker har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Øyvind Halleraker (H) [13:14:55]: Jeg vil bare presisere at jeg i dag valgte å fokusere på sikkerhetspolitikk fordi sikkerhetspolitikk er en vesentlig del av EUs engasjement for tiden, og dermed også for Norges tilknytning til og samarbeid med EU, og det er vesentlig at vi følger EU i disse spørsmålene. Det var også en viktig overbygging i statsrådets redegjørelse – som grunnlag for all annen utvikling i Europa.

Det betyr selvsagt ikke at vi ikke debatterer andre forhold her i dag. Det har vi også gjort, ved relativt bred omtale fra Høyres talere fra denne talerstolen, pluss at statsråd Helgesen har svart godt på spørsmål og temaer som er tatt opp.

Presidenten: Da er debatten om redegjørelsen om viktige EU- og EØS-saker avsluttet.

Presidenten foreslår at redegjørelsen vedlegges protokollen. – Det anses vedtatt.

Sak n r. 3 [13:15:50]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Datatilsynets og Personvernemndas årsmeldinger for 2013 (Innst. 39 S (2014–2015), jf. Meld. St. 23 (2013–2014))

Presidenten: Etter ønske fra komiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

André N. Skjelstad (V) [13:16:38]: (ordfører for saken): 2013 var året da personvern i aller høyeste grad ble satt på dagsordenen, både i Norge og ellers i verden, jf. Snowden-saken. Snowdens avsløringer om hvordan amerikanske National Security Agency – NSA – jobber, gir oss et omfattende bilde av hvilke utfordringer personvernet står overfor akkurat nå.

Overvåking av nettaktivitet både fra myndigheter og fra kommersielle aktører er et omdiskutert tema, og det hevdnes ofte at økt grad av overvåking kan ha en «nedkjølingseffekt». Datatilsynets undersøkelse av «nedkjøling» i Norge viser at forholdsvis mange oppgir å legge bånd på sine aktiviteter på nettet fordi de er usikre på hvordan opplysningene kan bli brukt senere – yngre i større grad enn eldre. Når Datatilsynet mener å se tydelige tegn på en utvikling der innbyggerne begrenser sine ytringer som et resultat av svekket personvern, er dette noe vi må ta alvorlig. Den dagen folk ikke tør å ringe for å bestille time hos psykologen eller ringe en gammel venn som sitter i fengsel,

f.eks., har vi mistet en vesentlig samfunnsverdi. Da kan det være for sent å snu utviklingen.

Samtidig som Snowden-saken understreker alvoret, er den positive siden at saken har gitt økt bevissthet og oppmerksomhet rundt personvernutfordringer. Aldri før har vi sett så sterke reaksjoner på overvåkingstiltak. Muligens står vi ved et nytt veiskille.

Datatilsynets personvernundersøkelse viser at folk bryr seg om personvern. Nesten halvparten er mer opptatt av personvern enn for to–tre år siden, og hele 88 pst. ser godt personvern som en forutsetning for et fritt og demokratisk samfunn. Dette gir et godt utgangspunkt for en debatt om norsk personvernpolitikk.

For forvaltningens legitimitet er det avgjørende at man har tillit i befolkningen, og at den tilliten ikke begrenses. Datatilsynet viser til en økende tendens til at forvaltningsorganer gis egne hjemler til å etterforske lovbrudd, og videre at de gis hjemler til å dele informasjon med påtalemyndigheten som ligger utenfor straffeprosessloven. Mangel på involvering fra en objektiv tredjepart kan utfordre innbyggernes rettssikkerhet, og dette kan gi en nedkjølingseffekt ved at innbyggerne vegrer seg mot å avgi opplysninger til forvaltningen. Økt informasjonsflyt mellom ulike offentlige virksomheter kan også svekke innbyggernes tillit til at personopplysningene deres blir brukt til de formålene de samles inn for. Et flertall i komiteen mener derfor at økt etterforskningsmyndighet ikke må gis til andre etater enn politiet uten forankring i Stortinget. Et annet flertall mener at rutine for samarbeid og informasjonsdeling mellom offentlige etater og virksomheter må forbedres, og at det er viktig at den lovfestede informasjons- og meldeplikten ivaretas.

Komiteen ser det ellers som svært positivt at Datatilsynet har prioritert skole, barn og unge som satsingsområder. Ifølge tilsynet lagres det store mengder opplysninger om barnehagebarn og elever. Opplysninger om orden, oppførsel, atferd, karakterer og språkutvikling er noen eksempler. Det finnes også en rekke verktøy som gjør det mulig å logge hvilke nettstedene elevene har besøkt i skoletiden, eller som logger når og hvor lenge elevene jobber med spesifikke oppgaver. Det finnes selvfølgelig gode grunner til å gjøre dette, men det krever svært gode rutiner, god informasjonssikkerhet og ikke minst en gjennomtenkt holdning til hvordan personopplysninger skal behandles framover. En enstemmig komité ser behovet for mer kompetanse og en høyere bevissthet, og en samlet komité forventer at IKT-verktøyene som brukes på skolene, ivaretar krav om barns personvern.

Til slutt uttrykker en samlet komité sterk bekymring over at utredningene av personvernkonsekvenser i lovprosesser ofte er mangelfulle eller helt fraværende.

Svein Roald Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Michael Tetzschner (H) [13:20:58]: Datatilsynet – og Personvernemnda – ivaretar veldig viktige funksjoner i vernet av personopplysninger, men det er likevel en statlig enhet som har begrenset med ressurser. Tilsynet vil selv-

følgelig – det ligger i sakens natur – bare kunne gjelde en liten brøkdell, en liten promille, av alle dem som håndterer personopplysninger, slik at det allmenne forsvaret for personvern også må finne sted ute i etatene ved at sektorenes interesse av å registrere opplysninger og dele dem med andre, holdes tilbake.

Jeg har merket meg at Datatilsynet har beveget seg inn på meget sentrale områder, og at de også er en nyttig ressurs som kan hjelpe offentlig forvaltning til å bygge inn personvern når de velger løsninger. Offentlig forvaltning er generelt en storforbruker av alle former for personopplysninger. Det har de selvfølgelig legitime behov for. Men det er også svært viktig i offentlig sektor at man ikke står overfor formålsutglidninger og sammenkoblede registre som gjør at vi baklengs rygger inn i en totalitær registreringsstat.

Jeg har også med glede merket meg Datatilsynets engasjement for forslag om at man skulle innsnevre advokatens taushetsplikt i forbindelse med skattesaker. Jeg har på tilsvarende måte også merket meg at man har stått mot PSTs ønske om i noen tilfeller å kunne unnvike eller gå utover straffeprosesslovens prinsipper. Veldig mye av Datatilsynets arbeid er meget målrettet, og jeg deler prioriteringene.

Hvis det skulle være ett område jeg ville pekt på som et mulig område man kunne gått sterkere inn på, er det å engasjere seg ytterligere i artikkel 29-gruppen, hvor Norge har observatørstatus. Artikkel 29-gruppen består av ulike lands datatilsyn, og er rådgiver for EU-kommisjonen.

EU står nå overfor å innføre en forordning om personvern som skal erstatte det gamle personverndirektivet, som er foreldet – det tror jeg de fleste vil kunne være enige om – etter den utviklingen som har skjedd i de nesten 20 årene som det direktivet har virket. Det er dessverre slik at Norge ikke har avgjørende innflytelse i artikkel 29-gruppen. Vi har observatørstatus, men vi får da ta vår manglende formelle posisjon igjen med innsiktsfulle innspill.

Det jeg også fra denne talerstol kunne oppfordre Datatilsynet til å overveie, er at man, siden man gjennom disse meldingene henvender seg til landets lovgivende forsamling, også gir noen innspill til hvordan vi – i vårt arbeid med lovgivningen – kan være oppmerksom på personvernproblematikk. Det er så vidt berørt i årsmeldingen ved at man kanskje i utredningsinstruksene skal legge inn en påminning om at reglene kan ha personvernmessige sider. Men jeg hadde også ønsket meg at Datatilsynet kunne legge frem en katalog om mulige endringer i de særlovene vi allerede har vedtatt, i de konvensjonelle lovene vi har, for å holde vår egen særlovgivning oppdatert slik at den ikke mister tempoet i forhold til den teknologiske utviklingen som skjer.

Regelproduksjon er i et demokrati et meget seigt og tidkrevende prosjekt, og de teknologiske mulighetene løper foran lovgiverne. Så hvis også Datatilsynet kunne være en ressurs, gjerne gjennom de årlige meldingene til Stortinget, ville vi sammen kunne arbeide enda bedre og enda mer effektivt for et effektivt personvern.

Kåre Simensen (A) [13:26:23]: Velkommen til Finland, Kåre! Den hilsenen kommer ikke fra de finske tollmyndighetene, men fra Telenor, umiddelbart etter at jeg har krysset grensen. Det er heller ikke tilfeldig at Coop tilbyr meg gratis tonic eller margarin når jeg over tid har handlet på samvirkelaget. Hva har så mine Finlandsturer eller mine handleturer på samvirkelaget med denne saken å gjøre? Jo, storebror og stadig flere av hans søsken ser meg. Så må det også sies at vi selv bidrar sterkt til at de får muligheten til å gjøre det.

Aftenpostens fokusering på dette temaet i forrige uke åpnet nok øynene på mange, meg inkludert, om hvor enkelt det er å kartlegge de elektroniske sporene vi etterlater oss i vår hverdag. For kort tid siden ble Apple Watch lansert. Det var interessant å se forsiden på Time den 22. september i år med bildet av Apple Watch og med påfølgende tekst: Aldri offline. Apple Watch er bare begynnelsen. Hvordan bærbar teknologi vil forandre ditt liv – enten du liker det eller ikke. Videre kunne man lese om hvor lett det kan skapes en etterspørsel etter ny teknologi som vi i utgangspunktet ikke har behov for, men som vi gjennom aggressiv markedsføring blir overbevist om at vi ikke kan leve uten. Smart og utspekulert, vil jeg si, og vi er letturt i tillegg.

Apple Watch og annen kroppsnær teknologi inngår i begrepet «tingenes Internett», der det vi bærer på oss, kommuniserer med andre teknologiske enheter. Det bidrar til at data om meg og mine bevegelser er interessante for andre, og at man på denne måten vet hva vi gjør og hvem vi er. Etter hvert er det så mye data om oss at man jaggu meg også vet hva vi skal gjøre før vi selv vet det.

Tilbake til Coop og deres tilbud om tonic og margarin. Det er bare et lite eksempel på at den informasjonen vi gir fra oss i cyberspace, er blitt en handelsvare og milliardbutikk for de store som Apple, Facebook, Amazon og ikke minst Google – for å nevne noen. Da er vi over i begrepet «big data». Der får dataen en verdi i seg selv, men da basert på at dataens nytteverdi er basert på en framtidig bruk. Det sier seg selv at de som har kontroll på det, gjør god butikk. Så sies det at det amerikanske selskapet Acxiom har opplysninger om 96 pst. av amerikanske husholdninger. Betenkelig – ja – men dessverre en del av virkeligheten.

I Datatilsynets glimrende rapport Big Data, leser vi at data som man betrakter som ikke-sensitive, gjennom ulike metoder kan gi et sensitivt resultat. Veien fra ikke å utfordre personvernloven til å gjøre det, kan gjøres ved noen tastetrykk. Da kan en samling data fra Coop, Google, Facebook, Amazon og andre peke tilbake på meg. Da er det plutselig svært så ubehagelig, samtidig som jeg har liten mulighet til å fjerne mine elektroniske spor fordi jeg ikke har én aktør å forholde meg til, men mange. At denne typen data også er interessant for etterretning, politi og andre, hersker det ingen tvil om. Vi skal være ganske så naive hvis vi tror at f.eks. etterretningen bare bruker anonymiserte data – Snowden-saken forteller at det langt fra er tilfellet. Mange kritiserte Snowden for det han gjorde, men at han har åpnet øynene på mange, er det ikke tvil om.

Hvis slik data kontrolleres av noen få gigantiske internasjonale aktører, blir Orwells 1984 bare barnematen. En

for lettvinnt bruk av Big Data kan føre til et gigantisk overvåkingssamfunn. Dit vil vi ikke. Derfor er den jobben bl.a. Datatilsynet gjør, svært viktig. Utfordringen vår er å få et lovverk som er tilpasset en verden der data om meg og andre er blitt en milliardindustri.

Helge André Njåstad (FrP) [13:30:48]: Det er gjort eit grundig arbeid med Datatilsynet og Personvernemnda sine årsmeldingar, som saksordføraren gjorde greie for i si innleiing. Desse årsmeldingane gjev oss ei god oversikt over verksemda i 2013 og dei sentrale problemstillingane som prega arbeidet utover denne meldingsperioden.

Framstegspartiet er tilfreds med at Datatilsynet i 2013 har prioritert å arbeida med personvern innanfor helse og velferd, justissektoren, offentleg sektor, skule, barn og unge samt arbeidsliv. Dette er viktige samfunnssektorar med stadig større bruk av digitale hjelpemiddel, digital lagring osv. Det er også sektorar der ein ofte ser behov for informasjonsflyt mellom ulike sektorar, noko som skapar nye personvernutfordringar. Me merker oss særleg at arbeidet med digitalisering og modernisering innanfor helse- og omsorgssektoren reiser fleire personvernrelaterte problemstillingar, bl.a. når det gjeld bruk av velferdsteknologi, og at det er naturleg at Datatilsynet også følgjer denne sektoren tett for å sikra at personvernet blir ivareteke på ein god måte. Framstegspartiet er tilfreds med at ein trekkjer fram dette området som eit viktig felt i årsmeldinga.

Eg meiner det er positivt at bevissteita og merksemda omkring personvernutfordringar har vorte større i 2013. 2013 var året da personvern i aller høgste grad vart sett på dagsordenen både i Noreg og elles i verden, jf. Edward Snowden-saka som fleire representantar har omtalt så langt i debatten.

Balansen mellom relevant og lovleg overvaking av omsynet til rikets og innbyggjaranes tryggleik må balanserast mot den enkelte borgars personlege fridom. Som ein del av den personlege fridomen, er personvernet svært vesentleg. Enkeltmenneskets rett til privatliv og personleg integritet må respekterast som ein grunnleggjande rett. Eg er difor glad for at årsmeldinga har peika på at den høge graden av tillit som dei norske innbyggjarane har til forvaltninga, må oppretthaldast for at velferdsstaten vår skal fungere. Ein av føresetnadene for dette er eit godt personvern.

Eg vil vidare visa til at Stortinget i forbindelse med kampen mot organisert og økonomisk kriminalitet, overgrep og vald i nære relasjonar, førebygging av valdeleg ekstremisme m.m. har lagt vekt på at rutinearbeid og informasjonsdeling mellom offentlege etatar og verksemdar må vera gode. Dette har fått ny aktualitet dei siste månadene med krigen i Syria og frivillige som melder seg til teneste for IS. Dette er område der omsynet til både tryggleik og personvern må takast vare på. Det vil ofte oppstå dilemma mellom kor langt teieplikta skal gå opp mot informasjonsplikta i og mellom etatane, noko det har vore mange eksempel på, bl.a. når det gjeld manglande deling av informasjon om mogeleg vald og overgrep mot barn mellom skule, barnehage, helsesøstrer, barnevern og politiet. I arbeidet med dette er det viktig at både lovfesta informasjon og meldeplikt takast vare på, og at all informa-

sjon som delast, blir registrert og behandla i samsvar med lover og reglar om personvern.

Eg vil her visa til at bl.a. Snowden-saka har vist korleis overvaking kan gå for langt, og eg vil understreka viktigeita av at det blir teke personvernomsyn.

Framstegspartiet meiner det er positivt at Datatilsynet frå og med 2013 har prioritert å ha skule, barn og unge som satsingsområde. Me er svært bekymra over at Datatilsynet ser at utgreiing av personvernkonsekvensar i lovprosessar ofte er mangelfull eller i verste fall heilt fråverande. Komiteen har difor til slutt ei oppmoding til regjeringa i form av ein merknad, der ein ber regjeringa ta med seg at ein kan sjå på utgreiingsinstruksjonen slik at personvernet blir ivareteke i starten av lovprosessar, og at det er noko som ein oppmodar om at ein tek med seg vidare.

Geir S. Toskedal (KrF) [13:34:59]: Årsmeldingen fra Datatilsynet og Personvernemnda er nyttig og interessant lesning. Det digitale nettverket knytter seg stadig tettere til oss, og vi politikere må passe på at det blir på godt og ikke på vondt.

Meldingen viser at overvåking av nettaktivitet fra både myndigheter og kommersielle aktører er blitt et stadig mer omdiskutert tema etter 2013. Det avdekkes nå flere konsekvenser som i høy grad krever politisk oppmerksomhet og personlig aktsomhet. IKT er imidlertid et særdeles nyttig verktøy, som vi må beskytte for å utvikle samfunnet videre, ikke minst innen offentlig virksomhet.

Mange oppgir at de legger bånd på sine aktiviteter på nett fordi de er usikre på hvordan opplysningene kan bli brukt senere, og de yngre synes mer skeptiske enn de eldre. Datatilsynets undersøkelse viser at innbyggerne begrenser sine ytringer i frykt for svekket personvern. Det er bekymringsfullt. Brukere ønsker rettssikkerhet for å avgi opplysninger til forvaltningen eller andre seriøse aktører. Økt informasjonsflyt mellom virksomheter og samfunnstjenester kan svekke innbyggernes tillit til at personopplysningene deres blir brukt til de formålene de er samlet inn for, hvis ikke trafikken er juridisk og praktisk kvalitetssikret.

Norske innbyggere har et berettiget krav til dette for å ha tillit til forvaltningen. Dette nevnes faktisk i meldingen som en forutsetning for velferdsstatens utvikling. Kanskje den viktigste forutsetningen for dette er et godt personvern. Personvernet må derfor være et hovedelement i alle konsekvensutredninger for aktører som skal forvalte opplysninger om innbyggerne. Det er bekymringsfullt at meldingen nevner eksempler på at personvernkonsekvenser ikke blir fulgt opp i alle saker, og at personvernargumenter framsett av høringsinstansene sjelden blir tatt til følge av det ansvarlige departementet.

Da er det bedre å lese at Datatilsynet har hatt regelmessig dialog med både Helse- og omsorgsdepartementet og Helsedirektoratet om spørsmålene og arbeider med en utredningsinstruks med utredning av personvernkonsekvenser. Departementet arbeider nå i 2014 med å revidere instruksjonen, og i revisjonen skal det også gjøres en ny vurdering av hvilke krav som bør stilles til slike konsekvensutredninger.

Det er ellers startet et omfattende arbeid med digitali-

sering av tjenester innen offentlig forvaltning. Målet er at offentlige data i størst mulig grad skal være praktisk tilgjengelig for viderebruk og verdiskaping. Dette er i samsvar med Kristelig Folkepartis mål for et moderne og godt utviklet tjenestetilbud. Men det må tas hensyn til eventuelle personvernmessige konsekvenser av sammenstilling av flere datasett. Kristelig Folkeparti er glad for at Datatilsynet har fokus på dette.

Kristelig Folkeparti setter pris på at Datatilsynet i 2013 har prioritert å arbeide med personvern innenfor helse og velferd, justissektor, offentlig sektor, skole, barn og unge samt arbeidsliv.

Både barnehager, grunnskoler og videregående skoler behandler store mengder opplysninger om barn og unge. Opplysningene behandles i stadig større grad digitalt. Utviklingen går i retning av digitale læringsplattformer, innloggingssystemer og saksbehandlingssystemer, og det pekes i meldingen på at det er viktig at personvernhensyn blir ivaretatt fra et tidlig stadium i utviklingen av disse. Det er viktig at krav til kunnskap om personvern formidles i alle ledd, fra departementene og fylkesmannen til administrasjonen i kommuner og fylkeskommuner, ja helt ned til lærerne og elevene selv.

Det er viktig at de som behandler elevopplysninger, er kjent med de plikter de har, og de rettighetene elevene har, når det gjelder personvern. Det er også viktig at skoler og kommuner har høy bestillingskompetanse, slik at IKT-systemene som anskaffes, er tilstrekkelig personvernvennlige. Kristelig Folkeparti setter pris på at Datatilsynet har gjennomført tilsyn hos skoleeiere i 2013 og ser fram til at departementet vil se nærmere på forbedringstiltak.

Datatilsynet melder ellers at rundt en av fire henvendelser fra innbyggere og virksomheter dreier seg om personvern i arbeidslivet. Kristelig Folkeparti ser positivt på at Arbeids- og sosialdepartementet leder en arbeidsgruppe som ser på overvåking og kontroll i arbeidslivet, og ser fram til at en rapport skal foreligge.

Den teknologiske utviklingen har forsprang på den rettspolitiske utviklingen og på kunnskapsnivået i befolkningen. Derfor må en være særlig oppmerksom på at såkalt kroppsnær teknologi vil øke i årene framover. Den kjenner bevegelsesmønster, helsetilstand og vaner. Dette har konsekvenser for personvernet.

Kristelig Folkeparti mener at Datatilsynets og Personvernemndas årsmeldinger gir en god oversikt over virksomheten i 2013. Kristelig Folkeparti deler flertallets syn på at Stortinget i forbindelse med kampen mot organisert kriminalitet og overgrep og i forbindelse med forebygging legger vekt på at det nå blir gode rutiner for samarbeid og informasjonsdeling.

Heidi Greni (Sp) [13:40:28]: Da Stortinget for ett år siden behandlet Datatilsynets og Personvernemndas årsmeldinger for 2012, sto datalagringsdirektivet sentralt i debatten. Saken lå den gangen til behandling i EU-domstolen. I dag kan vi konstatere at vi i Norge fikk hjelp utenfra for å hindre et alvorlig overgrep mot personvernet.

Datalagringsdirektivet ble vedtatt og inntatt i norsk lov etter sterk debatt og mot stemmene til mindretallet i Stor-

tinget. EU-domstolens konstatering av at sentrale deler av direktivet var i strid med EU-retten stoppet heldigvis innføring av direktivet også her i landet.

Vi har ikke en like spisset debatt om forholdet mellom personvernhensyn og hensynet til å kunne overvåke uønsket aktivitet i år, men den teknologiske utviklingen gjør dette fortsatt til en av de store og utfordrende debattene i samfunn som styres ut ifra tradisjonelle demokratiske verdier.

Det heter i departementets kommentar til årsmeldingene at den teknologiske utviklingen har et enormt forsprang på den rettspolitiske utviklingen, og også på den generelle kunnskapsnivået i befolkningen. Dette understreker betydningen av at vi har et tilsyn med høy teknologisk og juridisk kompetanse på personvern. Jeg opplever Datatilsynet å være seg oppgaven voksen, noe vi har grunn til å glede oss over. Jeg registrerer også at Personvernemnda har en økende saksmengde.

I komitéinnstillingen går vi inn i problemstillingen som følger av Juristforbundets rapport om bekjempelse av organisert økonomisk kriminalitet gjennom etterforsknings- og påtalesamarbeid mellom politiet og statlige kontroll-etater. Juristforbundet foreslår at enkelte forvaltningsorgan får myndighet til å etterforske og ta ut påtale for økonomisk kriminalitet innenfor egen sektor.

Datatilsynet har pekt på at økt informasjonsflyt mellom ulike etater som ikke er hjemlet i påstand om straffbare handlinger, kan svekke innbyggernes tillit til at personopplysningene deres ikke blir brukt til andre formål enn det de er samlet inn for. Vi skal være ytterst varsomme, slik at vi ikke svekker den allmenne tilliten til forvaltningen.

Komiteens flertall, som Senterpartiet er en del av, understreker at det er avgjørende at forvaltningens tillit i befolkningen ikke begrenses. Vi understreker derfor at økt etterforskningsmyndighet ikke skal gis til andre enn politiet uten stortingsbehandling.

Jeg vil avslutte med å vise til den siste merknaden i komitéinnstillingen. Vi er bekymret over at Datatilsynet gir uttrykk for at utredninger av personvernkonskvenser ofte er mangelfulle eller til og med helt fraværende i lovprosesser. Jeg forutsetter at regjeringen følger opp denne bekymringen gjennom en presisering i utredningsinstruksen, slik at personvernet får den plassen det skal ha i alle lovprosesser.

Karin Andersen (SV) [13:44:02]: Personvern er viktig. I fjor diskuterte vi det ut fra en stor og viktig sak. Jeg må si at jeg er bekymret for personvernet når regjeringen ikke sjøl innså hvilket stort og alvorlig inngrep datalagringsdirektivet ville være i personvernet, men gikk inn for at vi skulle gjennomføre det, og at det – gudskjelov – ble stoppet på formelt grunnlag i EU. Men at man sjøl ikke har mot til å se det og stoppe det, viser for meg at vi kanskje er litt ekstra naive og letturte – det var noen som brukte begrepet her før meg – i Norge.

Teknologirådet i Norge har gjennomført en undersøkelse, en folkeundersøkelse – det har vært gjort i mange europeiske land – om hvordan folk oppfatter dette med sikkerhetsteknologi og personvern. Den undersøkelsen har

mange nyttige funn, men den viser at i Norge er bekymringen for overvåkning mindre enn i mange andre europeiske land, og at man er villig til å godta mer før man ser at dette bryter med viktige prinsipper. Det er kanskje i lys av det at regjeringen valgte å si ja til datalagringsdirektivet i fjor, men slapp å implementere det fordi de ble berget av EU. Men det betyr at jeg føler at «guarden» ikke er oppe. Når jeg leser budsjettet også for neste år, og jeg leser denne årsmeldingen, fra 2013, ser jeg at budsjettet faktisk er på nettopp samme nivå for Datatilsynet nå som det var i 2013. Det tyder dessverre ikke på noen stor satsing eller at alle de bekymringene man uttrykker, får noe konkret resultat i bevilgningen og styrkingen av det apparatet som skal bistå oss med dette veldig vanskelige og teknisk vanskelige feltet.

Personvernet var truet før også når dokumenter var på papir, for å si det sånn. Det er ikke sånn at dette er noe som har oppstått med ny teknologi, det er nok riktig. Men at den nye teknologien gir større utfordringer når det gjelder personvern enn det vi hadde før, er nok en realitet. Vi har nylig hatt en stor diskusjon rundt det knyttet til helsejournaler og muligheten til å gå inn på dem og hvorvidt man setter spor. Der sier man at regelverket er helt bra, men problemet er at det ikke blir kontrollert at ikke personvernet blir brutt med den teknikken man nå har lagt seg på. Det betyr jo at en del av det vi gjør, noe av det vi vedtar her, og noe av det som er regjeringens politikk, allikevel ikke fungerer i praksis hvis vi ikke har de kontrollmekanismene som gjør at hvis personvernet blir brutt f.eks. ved at noen går inn og ser på en pasientjournal som de ikke skulle se på, er det mulig å kontrollere at de faktisk har gjort det. Det betyr at det er ganske mye som skal til for at dette systemet ikke skal bryte viktige personvernhensyn.

Det folkerådet som ble gitt under Teknologirådets undersøkelse fra våren 2014, går ut på at folk ønsker seg mer informasjon om hvordan overvåkning og innsamling av informasjon foregår, muligheten for innsyn i lagret informasjon og åpenhet hos dem som har denne innsamlingen om hva de gjør med det. Opprettelsen av et uavhengig kontrollorgan – det har jo vi i Norge – og internasjonalt regelverk samt mer undervisning og opplæring om temaet i skolen var også blant de hovedanbefalingene som folk gir. Folk er positive og åpne til ny teknologi, men jeg tror de aller fleste ikke har noen mulighet til å ha oversikt over hva det egentlig innebærer. Derfor tror jeg det er stort behov for å styrke Datatilsynet framfor det som regjeringen legger fram, nemlig at Datatilsynet i prinsippet er svekket.

Statsråd Jan Tore Sanner [13:49:37]: La meg få lov til å starte med å takke komiteen for gode refleksjoner og innspill i denne viktige saken, selv om jeg nok må påpeke overfor representanten Karin Andersen at også den regjeringen hennes eget parti deltok i, stilte seg bak datalagringsdirektivet.

Personvern er viktig, og jeg er glad for at Stortinget tar seg god tid til å diskutere Datatilsynets årsrapport. Personvern er noe som angår oss alle, og det er en viktig verdi å slå ring rundt i et åpent og fritt samfunn. Personopplysning

ger behandles i nærmest alle sektorer og virksomheter. Det er viktig at personopplysninger innhentes og behandles på en måte som gir oss tillit til at de ikke misbrukes.

Vi lever i et land hvor innbyggerne har tillit til myndighetene. Tillit er likevel en skjør sak. Det kan ta år å bygge opp ønsket tillit, men én hendelse kan være nok til å rive den ned. Vi må ha respekt for at dette er en hårfin balanse, og at det derfor er viktig ikke å trække feil.

I 2013 har Datatilsynet bl.a. prioritert arbeid med skole, barn og unge. Jeg deler komiteens syn på at dette er et riktig område å sette søkelyset på for Datatilsynet. Barn og unge tar i vår tid aktivt i bruk ny teknologi og nye kommunikasjonsformer. Dette kan være en fordel for læring og utvikling, men det gjør også elevene utsatt for personvern-krenkelsler. Det er derfor viktig at kompetansen om personvern er størst mulig, både hos de unge selv, hos de voksne og hos dem som har ansvaret for de unge.

Datatilsynet har utført tilsyn i flere barnehager og skoler i meldingsåret. Disse tilsynene viser at det etter Datatilsynets mening er utfordringer for arbeidet med internkontroll og informasjonssikkerhet i sektoren. Datatilsynet vil derfor samarbeide aktivt med skole- og barnehagesektoren for å gjøre noe med dette. De foreslår bl.a. at aktørene i sektoren går sammen for å lage felles retningslinjer for bruk og lagring av personopplysninger. Dette vil forhåpentligvis også bidra til at kommunene og fylkeskommunene utvikler økt bestillingskompetanse for IKT-verktøy som brukes i skoler og barnehager. Jeg synes det er en god idé å utvikle retningslinjer for personvern i skole- og barnehagesektoren.

Et annet viktig tiltak for bedre personvern i skoler og barnehager er å øke kompetansen hos dem som kanskje i størst grad har befatning med personopplysninger om barn, nemlig lærerne. I samarbeid med Senter for IKT i utdanningen og andre relevante bidragsyttere vurderes det ulike tiltak for å øke interessen for og bevisstheten om personvern blant lærere.

Som komiteen også bemerker i sin innstilling til stortingsmeldingen, er det bekymringsfullt at personvern ikke utredes godt nok i lovprosesser. Gode kvalitetssikringsmekanismer er viktig for å sikre gode beslutningsgrunnlag. Og godt beslutningsgrunnlag er avgjørende for å gjennomføre den politikken regjeringen ønsker å føre. Dette gjelder innenfor alle sektorer og fagområder. For at vi skal kunne oppnå målsettingen om innebygd personvern i alle sektorer, er det viktig at Datatilsynet bidrar i lov- og utredningsarbeidet på et tidlig stadium.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet er nå i ferd med å revidere Utredningsinstruksen. Det planlegges også en revisjon av departementets egen veileder om vurdering av personvernkonsekvenser. Denne er et supplement til Utredningsinstruksen.

Jeg registrerer at komiteen er fornøyd med Datatilsynets og Personvernemndas arbeid i 2013, og jeg er enig med komiteen i at disse to organene gjør et viktig arbeid. I likhet med komiteen mener jeg at personvernmyndighetene prioriterer de riktige områdene, og at de arbeider med temaer på en konstruktiv måte. Dette er viktig, fordi personvernmyndighetenes arbeid i de neste årene vil få økt re-

levans og betydning for oss alle – og jeg har tillit til at de vil fortsette med å være fremtidsrettede og løfte frem viktige og riktige problemstillinger til diskusjon.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Heidi Greni (Sp) [13:54:24]: En samlet komité er svært bekymret over det faktum at utredning av personvernkonsekvenser ofte er helt fraværende i lovprosesser, og en samlet komité forventer at regjeringen følger opp dette. Jeg tar for gitt at regjeringen også deler vår bekymring, og lurer på hvilken måte statsråden vil følge opp dette på i det videre arbeidet.

Statsråd Jan Tore Sanner [13:54:49]: Det redegjorde jeg for i mitt innlegg. Vi er nå i ferd med å jobbe ut den nye utredningsinstruksen. I tillegg arbeider også mitt departement med å revidere og vurdere en egen veileder for vurdering av personvernkonsekvenser. Så vi følger opp dette viktige spørsmålet både gjennom den vurderingen vi nå foretar av Utredningsinstruksen, og den veilederen som vi vil jobbe ut.

Karin Andersen (SV) [13:55:33]: Nå sier alle at man ønsker et styrket personvern og et styrket arbeid med hensyn til det som Datatilsynet har ansvaret for. Statsråden sier nå at han skal sette i gang et arbeid med bedre veiledning, og det er jeg glad for. Men hvordan tenker statsråden at Datatilsynet skal kunne utføre langt flere og mer kompliserte oppgaver i framtida, når Datatilsynets budsjett ikke blir styrket, men derimot svekket framover? Er det da oppgaver Datatilsynet ikke skal gjøre framover, som de har gjort til i dag?

Statsråd Jan Tore Sanner [13:56:19]: Det er ikke riktig at Datatilsynets budsjett svekkes. Jeg har stor tillit til at Datatilsynet kan utføre de oppgavene de skal, innenfor de økonomiske rammene de har. Vi har et meget kvalifisert datatilsyn, og de utfører sine oppgaver på en særdeles tilfredsstillende måte. Så det har jeg tillit til at de kan gjøre innenfor de økonomiske rammene de har.

Jeg er enig i at Datatilsynet har viktige utfordringer i årene som kommer. Representanten Karin Andersen sa noe klokt i sitt innlegg, nemlig at det er ikke slik at personvern nødvendigvis er mer utfordret fordi vi digitaliserer tjenester – også papir har sine personvernutfordringer. Men i det arbeidet er det veldig viktig at vi bygger inn personvern fra starten av, og det har høy prioritet både i Datatilsynet, i Difi og for alle de andre som jobber med digitalisering av viktige tjenester.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Karin Andersen (SV) [13:57:30]: Vi får komme tilbake til det siste når vi skal diskutere budsjettet, men det er en realitet at budsjettet nå er på samme nivå som det var

i 2013. Og for å si det slik: Det meste blir jo dyrere etter som åra går, så det betyr at man i realiteten kutter.

Grunnen til at jeg tok ordet, var at statsråden sa at SV hadde lagt fram for Stortinget at man skulle godta datalagringsdirektivet. Det er direkte feil. Både SV og Senterpartiet tok dissens i regjering på det spørsmålet. Det var to partier – det var bare to partier – i Stortinget som stemte for datalagringsdirektivet. Det var Høyre, og det var Arbeiderpartiet. Til og med nåværende justisminister holdt et glitrende innlegg mot datalagringsdirektivet som jeg har sitert fra mange ganger, og han hadde helt rett. Dette var et svært angrep på personvernet. Det hjalp ikke mot kriminalitet, og det førte til at Norge måtte innføre mange kjempe-dyre ordninger, noe som rett og slett var bortkastede penger. Og man ville ta kun de små skurkene – de store ville glippe.

Det gjør at jeg er bekymret når man etter regjeringsskiftet klarte å snu ett av partiene som var imot dette, og som hadde alle de gode argumentene til allikevel å innføre det, gå videre med det og ikke få stoppet det. Det betyr at det er grunn til å ha «guarden» oppe også fra Stortingets side når slike temaer er på banen, for det er veldig lett å ha mange gode argumenter for hvorfor man f.eks. skal utveksle personopplysninger. Det går an å framføre mange gode argumenter for det, men spørsmålet er om summen av det ivaretar personvernet, slik som det skal ivaretas, om formålet faktisk er godt nok, eller om det kan ivaretas på andre måter. I mange tilfeller kan det det, særlig når man trekker fram noen av disse sakene som handler om vold og overgrep, og det er meget alvorlig. Der foreligger det nå en meldeplikt. Det er en meldeplikt f.eks. hos lærere, hos de som jobber i barnehage, eller hos mange andre som kommer borti slike saker. Det handler ikke om at det skal utveksles informasjon, men det handler om en helt konkret plikt til å melde fra, slik at man kan avverge og stoppe overgrep og vold mot barn. Det er klarlagt i loven. Jeg ser at det blir brukt som et argument til av og til å slakke av på personvernet. Jeg kan ikke se at det er noen grunn til det, men man må si veldig tydelig fra at meldeplikten er der. Det er viktig.

Helge André Njåstad (FrP) [14:00:49]: Eg skal ikkje forlenga debatten, men då representanten Andersen viste til at eitt parti har snudd når det gjeld datalagringsdirektivet, registrerte eg at ho såg på meg. Eg kan då berre slå fast at Framstegspartiet ikkje har snudd i synet på datalagringsdirektivet i det heile teke, men eg minner òg om at den saka ikkje lenger er aktuell, all den tid det ikkje blir implementering av eit regelverk. Det kan ikkje stå uimotsagt når det er ein påstand om at Framstegspartiet har snudd.

Så må det vera hyggeleg for den noverande justisministeren og tidlegare stortingsrepresentanten at eit flammande innlegg han har halde, har vorte sitert ved årsmeldinga for 2013 og òg i fjor. Det innlegget representerer framleis Framstegspartiets syn på ei uaktuell sak, så representanten Andersen kan vera roleg for at Framstegspartiet framleis står fast ved det synet me har hatt tidlegare.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [14:01:48]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om endringer i kommunelova m.m. (teieplikta til revisor m.m.) (Innst. 48 L (2014–2015), jf. Prop. 113 L (2013–2014))

Presidenten: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 45 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på tallerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

André N. Skjelstad (V) [14:02:31] (ordfører for saken): Innstillingen omfatter forslag til endringer i ordningen med innbyggerinitiativ, endringer vedrørende revisors taushetsplikt samt hjemmel for utsatt innsyn i foreløpige revisjonsrapporter.

Komiteen stiller seg bak forslaget om å presisere at spørsmålet om avvisning av innbyggerinitiativ må behandles av kommunestyret og ikke av administrasjonen. Initiativretten er en viktig demokratisk rettighet som gjør at innbyggerne i større grad aktiviseres og trekkes med i beslutningsprosessene. Rett til å fremme forslag til behandling i kommunestyret eller i fylkesting kan være med på å bidra til en bedre dialog mellom de folkevalgte og velgerne i perioden mellom valg samt å fremme interessen for de avgjørelser og den prosessen som skjer i kommunestyret eller i fylkesting. Det er gjerne stor mobilisering rundt enkeltsaker lokalt. Med initiativretten kan en bidra til å kanalisere dette engasjementet inn i det politiske systemet.

Komiteen er videre enig i at «innbyggerforslag» er en bedre betegnelse enn «innbyggerinitiativ», og at den nye betegnelsen vil kunne gi en bredere og bedre forståelse av hva ordningen innebærer.

Når det gjelder revisors taushetsplikt, stiller en samlet komité seg bak forslaget om å gjøre de generelle taushetsreglene i forvaltningsloven gjeldende for revisjon i medhold av kommuneloven. Taushetsplikten skal omfatte opplysninger som trenger vern, men den skal ikke være mer vidtgående enn det er et saklig og reelt behov for. Forvaltningsloven har en balansert avveining mellom opplysninger som har krav på vern, og opplysninger som ikke har krav på vern.

Videre er forvaltningslovens regler godt kjent og innarbeidet i forvaltningen. Komiteen mener derfor at endringen er en forenkling av regelverket knyttet til revisors taushetsplikt.

Når det gjelder regjeringens forslag om utsatt innsyn etter offentlighetsloven § 5 annet ledd, for foreløpige kommunale revisjonsrapporter og dokument i statlige tilsynsaker, er komiteen delt. Komiteen er enig om at offentlighetsprinsippet er et grunnleggende demokratisk prinsipp

som bidrar til å styrke og videreutvikle demokratiet, og at en åpen og fri samfunnsdebatt er grunnleggende for et fungerende demokrati. Videre mener en samlet komité at innsynsretten gir allmennheten mulighet til å påvirke beslutningsprosesser i forvaltningen, ved å komme med innspill, kommentarer og påpeke eventuelle feil og mangler. Et flertall i komiteen støtter imidlertid innføring av hjemmel for utsatt innsyn i kommunale revisjonsrapporter, for å styrke kommunenes egenkontroll, mens et mindretall mener dette vil være i strid med offentlighetslovens intensjon om mer innsyn.

Flertallet mener at innsyn i uferdige revisjonsrapporter bidrar til at ikke-dokumenterte påstander og opplysninger skaper offentlige diskusjoner basert på gale forutsetninger. Mindretallet, som undertegnede er en del av, frykter imidlertid at utsatt innsyn begrenser allmennhetens mulighet til å påvirke viktige beslutningsprosesser i forvaltningen. Videre mener mindretallet at det vil være naturlig å avvente evalueringen av offentlighetsloven, som Stortinget ba om i vedtak av 4. mai 2006, og som har som formål å avklare om offentlighetslovens intensjon om mer innsyn er oppfylt. Flertallet ønsker imidlertid at en får samme ordning for utsatt innsyn i foreløpige revisjonsrapporter som en har for Riksrevisjonens foreløpige rapporter til Stortinget.

Det bemerkes avslutningsvis at komiteen har gjort noen språklige endringer i regjeringens øvrige lovutkast, men som ikke er ment å skulle ha innholdsmessig betydning. I § 39 a første ledd første punktum er «fylkeskommunene» endret til entallsformen «fylkeskommunen», og i siste punktum er «fylket» endret til «fylkeskommunen». Dette skaper mer konsistens i bestemmelsen.

I endringen som gjelder offentlighetsloven, er ordet «frå» i § 5 annet ledd siste punktum endret til «av».

Til slutt vil jeg bemerke at Venstre er imot forslaget til ny § 5 annet ledd under II og vil dermed stemme imot det og vil beholde bestemmelsen slik den er i dag.

Frank J. Jensen (H) [14:07:01]: Dette er en god anledning til å gjøre noe vi sikkert gjør altfor sjelden, nemlig å slå et slag for kommunerevisoren, en ofte undervurdert våpendrager – vil jeg si – i arbeidet med å fornye, forenkle og forbedre en viktig del av offentlig sektor, i dette tilfellet kommunesektoren.

Det er også viktig at kommunerevisjonen og kommunene har gode arbeidsbetingelser og mulighet til å gjøre en viktig jobb. Kommunerevisjonen har kanskje det heftet ved seg – som mange fortsatt tror – at kommunerevisjonen først og fremst driver med regnskapsrevisjon: sjekker bilag og om pengene er ført på riktig konto. Det er mangt og mye mer en moderne kommunerevisjon driver med.

Forvaltningsrevisjon innebærer å ivareta borgernes interesser: å sikre at kommunens utøvelse av tjenestene holder riktig kvalitet – det kan være en type forvaltningsrevisjon – å sikre at lover og regler følges, at grunnleggende rettigheter for innbyggerne blir innfridd, at kommunens ressurser brukes riktig, at skattepengene brukes riktig, at vedtak i kommunestyret følges opp, osv. Dette er komplekse oppgaver som krever mye kompetanse, og som er viktig for kommunens internkontroll.

Det er også viktig å slå fast at kommunerevisjonen ikke er en del av rådmannsapparatet. Kommunerevisjonen er et uavhengig apparat, som sorterer under kommunestyret. Kommunerevisjonen er ikke instruert av rådmannen, men opererer med et eget mandat og med stor grad av frihet, etter egne lover og regler, selvfølgelig. Det er fordi kommunerevisjonen – i og for seg parallelt med Riksrevisjonen – skal gå våre lokale byråkrater etter i sømmene, skal gå tjenestemenn og tjenestekvinner etter i sømmene og se på om tjenesteutøverne våre ikke bare utfører jobben sin, men også om de har betingelser gode nok til å utføre den. Det er mange hundre tusen mennesker som hver dag jobber i kommunal sektor, som – om man sier det sånn – blir utsatt for, eller som har gleden av å bli utsatt for, forvaltningsrevisjon av våre kommunerevisjoner rundt omkring i landet.

Spørsmålet dreier seg da om: Dette arbeidet formaliseres, selvfølgelig, i form av revisjonsrapporter – i første omgang i form av foreløpige revisjonsrapporter. Ofte er det sånn at disse foreløpige revisjonsrapportene er foreløpige med god grunn – de ikke er ferdige. Man har en uferdig revisjonsrapport som kommunerevisjonen sender over til rådmannen og sier: Er dette riktig? Kan rådmannen stå inne for dette? Har vi oppfattet fakta i saken riktig? Har rådmannen og administrasjonen for øvrig noen kommentarer til det kommunerevisjonen påpeker? Så får man svar tilbake før man utsteder en endelig revisjonsrapport, som kanskje inneholder riktige fakta, som beskriver fakta riktig, og som har tatt opp i seg korreksjoner som man har fått i dialogen med rådmannen.

Dette er et prinsipp som jeg oppfatter at mindretallet i og for seg har forståelse for – så lenge vi snakker om statsansatte og statsetater. Når det gjelder Riksrevisjonens virksomhet knyttet til å vri tilsvarende revisjon mot statsetater, oppfatter jeg det slik at saksordføreren og et annet mindretall er varme tilhengere av det. Jeg klarer ikke å se at det skal være en grunn til å ha den type eksklusivt og særskilt vern i revisjonssammenheng for statsansatte og statsetater. Det er i prinsippet nøyaktig de samme interessene som ivaretas av kommunerevisjonen, på vegne av innbyggerne – borgerne – i kommunen. Riktignok har Riksrevisjonen kanskje annen rolle konstitusjonelt, men i prinsippet er den løsningen som er funnet for Riksrevisjonen, sett opp mot revisjonen av statsetater, en fornuftig balanse med hensyn til om man skal offentliggjøre foreløpige revisjonsrapporter mens de ennå er under arbeid.

Jeg har lyst til å understreke: De foreløpige revisjonsrapportene blir også offentlige, men de blir offentlige etter at den endelige revisjonsrapporten er ferdig. Da får for så vidt også offentligheten muligheten til å se om det er gjort korreksjoner og korrigeringer underveis.

Det er en fornuftig balanse flertallet har funnet i denne saken, og som innebærer at vi selvfølgelig støtter forslaget fra regjeringen.

Helge André Njåstad (FrP) [14:11:51] (leiar for komiteen): Eg vil starta med å takka saksordføreren for ein veldig god og balansert gjennomgang av denne saka. Det

er jo ei tredelt sak der ein gjer tre endringar for kommunane, og alt blir gjort for å forenkla regelverket og skapa ein enklare kvardag ikkje berre for folk flest, men òg for kommunane.

Dei to fyrste forslaga er det ein samla komité som står bak. Det at ein endrar «innbyggjarinitiativ» til meir korrekt «innbyggjarforslag», står ein samla komité bak. Det er positivt at ein understrekar kor viktig denne mekanismen i kommuneloven er, at andre enn kommunestyreprerantar og rådmannen kan fremja saker for kommunestyret og ta opp ting. Sjølv om ikkje ordninga har vore så veldig mykje i bruk, er det viktig å ha den ventilen, at det er mogleg for eit engasjement frå andre enn dei som til vanleg kan ta ordet og føreslå ting, at det er mogleg for vanlege innbyggjarar å reisa saker.

Det er òg veldig bra at ein understrekar at det er kommunestyret sjølv som eventuelt skal avvisa sånne typar initiativ. I dag er det mogleg for kommunestyret å kunna delegera den avgjerda. Ved at ein endrar loven og skriv kommunestyret sjølv, understrekar ein at det ikkje er gjenstand for delegering. Kommunestyret må sjølv stå ansvarleg for dei avgjerdene dei tek, og det er eit riktig prinsipp når initiativet kjem frå befolkninga.

Så var det interessant at representanten Jenssen ville slå eit slag for kommunerevisoren frå talarstolen i Stortinget, og eg må seia meg einig med han i at det er utruleg viktig at me anerkjenner kommunane si moglegheit for å driva eigenkontroll, med omsyn til både rådmannens internkontroll og at kommunestyret sine kontrollfunksjonar gjennom kontrollutval og kommunerevisorar blir anerkjende. Me veit jo at staten er veldig flink til å driva tilsyn overfor kommunesektoren, og då er det viktig at me òg kan sjå den dimensjonen i det med kontroll, at me skal anerkjenna eigenkontroll og moglegheita for å dyrka den, meir enn at ein skal driva utstrekt grad av tilsynsmyndigheit. Så det er positivt at me gjer ein del endringar der.

Forslaget om revisor si teieplikt er det òg ein samla komité som står bak, at ein likestillar den med det som står i lovverket, og ikkje har ein strengare praksis.

Så kjem me til der komiteen har litt ulikt syn. Eg synest saksordføreren, sjølv om han tilhøyrer mindretallet, gav ei balansert og god beskriving av dei ulike omsyna. Regjeringspartia – Framstegspartiet og Høgre – tilhøyrer eit stort fleirtal som har vege ulike omsyn. Me ser at det kan vera argument for begge delar, me ser at det kan vera viktig å ha ein løpande debatt når saka er aktuell, men me har landa på at det beste for utfallet her er at me går for å endra praksis og lov sånn at ein kan utsetja innsynet i førebelse rapportar. Det vil seia at ein ikkje tek vekk innsynsmoglegheita, men ein utset det. Som representanten Jenssen sa, vil ein få fullt innsyn etterpå, men på grunn av at ein skal få ein debatt basert på fakta, skal ein gjera det mogleg for rådmannen å kommentera det som ligg i den førebelse rapporten, før den endelege rapporten føreligg. Det skal vera full openheit om òg den førebelse, men då i ettertid. Så det er berre snakk om å utsetja innsyn, ikkje avgrensa innsyn, og me føler at det blir balansert på ein god måte, og at dette vil vera bra og eit godt tiltak for å styrkja den eigenkontrollen som er viktig for kommunesektoren.

Geir S. Toskedal (KrF) [14:15:56]: Først noen ord om saken som dreier seg om innbyggerinitiativ: Begrepet «innbyggerforslag», som nå foreslås som betegnelse, er en bedre og mer lettforståelig beskrivelse av ordningen. Kristelig Folkeparti gir derfor sin fulle støtte til denne «navneendringen».

Det har så langt ikke vært klart i kommuneloven hvem i kommunen som har hatt myndighet til å avgjøre om et slikt initiativ eller forslag er innenfor det saksfelt kommunestyret må behandle. Det er positivt at dette nå blir lovmessig klarlagt. Kristelig Folkeparti støtter at slike spørsmål skal avklares av kommunestyret eller fylkestinget og ikke kunne delegeres til et utvalg eller til kommuneadministrasjonen.

Kristelig Folkeparti, i likhet med resten av komiteen, støtter også den endringen som foreslås når det gjelder kommunerevisors taushetsplikt. Samme regelverk blir nå gjeldende for kommunerevisorer som det som gjelder for offentlig ansatte generelt. Taushetsplikt er viktig for å ivareta opplysninger som trenger beskyttelse av ulike årsaker, f.eks. personlige forhold og forretningshemmeligheter. Bestemmelsene i forvaltningsloven ivaretar dette på en god måte.

Den siste problemstillingen som omhandles i proposisjonen, er spørsmålet om foreløpige revisjonsrapporter fra kommunerevisjonen skal kunne unntas offentlighet. Kristelig Folkeparti står i denne saken sammen med flertallet.

En foreløpig rapport gir ikke alltid et korrekt bilde av en sak. Konklusjoner og saken som sådan kan gi et annet bilde og inntrykk i den endelige rapporten. Da har i en del tilfeller også andre sider av saken kommet fram og blitt belyst. Det er uheldig dersom det blir mye debatt om saker og problemstillinger som senere viser seg å være feilaktige påstander og konklusjoner. Det er sjelden at beriktigelsene får samme oppmerksomhet i media og offentligheten ellers. Allmennheten kan derfor bli sittende igjen med feilaktige inntrykk av at det er påvist kritikkverdige forhold uten at dette viser seg å være tilfellet.

Et av målene med kommunerevisjonens rapporter er å bidra til læring slik at feil og mangler kan rettes opp og rutiner og arbeidsformer forbedres. Opphetede debatter rundt foreløpige rapporter som inneholder feil, kan svekke læringsverdien.

Kristelig Folkeparti mener ellers at offentlighetsprinsippet er et grunnleggende og viktig demokratisk prinsipp. Lovendringen innebærer imidlertid ikke at den foreløpige rapporten blir unntatt offentlighet, men at offentliggjøringen utsettes til den endelige rapporten er klar. Dette er tilsvarende ordning som også gjelder for Riksrevisjonens rapporter til Stortinget, en endring som ble vedtatt i 2004. Kristelig Folkeparti støtter at dette nå også blir ordningen for kommunerevisjonens rapporter.

Heidi Greni (Sp) [14:19:28]: Vi behandler to endringer i kommuneloven og en i offentlighetsloven. De to endringene i kommuneloven er det full enighet om. Når det gjelder den tredje, som handler om utsatt innsyn i foreløpige revisjonsrapporter, er det delte meninger om hva som bør bli konklusjonen.

Senterpartiet er glad for at det er full enighet i komiteen om at det er kommunestyret selv eller fylkestinget selv som skal ta stilling til forslag framsatt av innbyggerne gjennom lovbestemmelsen om innbyggerforslag. Innbyggerne skal være trygge på at framsatte forslag blir vurdert av politikerne, og at dette ikke er spørsmål som kan delegeres til administrasjonen.

Vi er også enige om at bestemmelsene om revisors taushetsplikt etter kommuneloven og forvaltningsloven skal harmoniseres, og at det er forvaltningslovens regler som skal være førende. Jeg registrerer at det har vært innvendinger fra enkelte høringsinstanser, men er tilfreds med at det er bred politisk enighet om at reglene om taushetsplikt bare skal begrenses til særlig sensitive forhold knyttet til personvernet.

Så er vi uenige om det tredje forslaget til endringer. Det gjelder offentlighetsloven § 5 og spørsmål om utsatt innsyn i foreløpige kommunale revisjonsrapporter.

Høringsforslaget om de aktuelle endringene ble sendt ut fra Kommunal- og regionaldepartementet i 2012, under den rød-grønne regjeringen. To regjeringer står altså bak forslagene. Det er derfor ikke unaturlig at det er et bredt flertall i komiteen som støtter regjeringens forslag, men SVs og Venstres representanter skiller lag med flertallet når det gjelder utsatt innsyn i revisjonsrapporter.

Min og Senterpartiets vurdering er at spørsmålet om utsatt innsyn i foreløpige revisjonsrapporter handler om å sikre at debatten om feil og mangler i offentlig forvaltning skjer på et mest mulig faktabasert grunnlag, og ikke baseres på spekulasjoner.

Jeg registrerer at presseorganisasjonene mener det styrker den offentlige debatten når pressen kan undersøke saker parallelt med kontrollorganene. Ja, det har de kanskje rett i. Men spørsmålet vi må stille oss, er om den offentlige debatten blir bedre av at pressen kan komme til å basere sitt arbeid på offentlige dokumenter som viser seg å være feil fordi faktagrunnlaget de arbeider ut fra, ikke er ferdigstilt.

I merknadene fra Venstre og SV hevdes det at det blir feil å sammenligne de unntakene som gjelder for offentlighet omkring Riksrevisjonens rapporter, med de presiseringer vi nå drøfter for offentlighet om foreløpige kommunale revisjonsrapporter. Ja vel, helt sammenlignbart trenger det ikke å være. Likevel aner jeg en argumentasjon som åpner for andre prinsipper for innsyn i dokumenter under arbeid i kommunene enn det vi mener er rimelig å åpne for i statlig forvaltning. Jeg reagerer på en slik forskjellsbehandling.

Senterpartiet er for mest mulig åpenhet. Derfor vil jeg presisere det som står i komitéinnstillingen: Forslag om utsatt innsyn medfører ikke at informasjon holdes tilbake. Når kommunene har fått de endelige revisjonsrapportene, vil også de foreløpige rapportene være offentlige om de ikke berører forhold som kommer inn under personverneloven. På dette tidspunktet i saksbehandlingen kan medieoppslag og debatt om rapportene basere seg på faktiske forhold, og ikke på opplysninger som i ettertid viser seg å være misvisende eller feilaktige, og gi et feil inntrykk av sakens karakter. Det mener jeg den offentlige debatten er tjent med.

Karin Andersen (SV) [14:23:26]: SV vil stemme for innstillingen, med unntak av de endringene som er foreslått i § 5 i offentlighetsloven. Jeg skal argumentere litt for det. Saksordføreren redegjorde for de synspunktene i sitt innlegg, og jeg er veldig enig i det saksordføreren sa.

Først til det faktum at det er forskjell på det Riksrevisjonen gjør, og det kommunerevisjonen gjør, fordi det Riksrevisjonen gjør, er knyttet til konstitusjonell kontroll. Det har en litt annen valør enn den kommunale kommunerevisjonens oppgaver.

Stortinget har i hvert fall bedt om at offentlighetsloven evalueres. Spørsmålet er om regjeringen vil gjøre det. Jeg mener det er behov for det. Stortinget har enstemmig ment at det er behov for det, og i en slik sammenheng hadde det vært nyttig å kunne ta stilling til denne saken i en større bredde og med en bredere utredning enn det vi nå har sett.

Det blir argumentert med at det er best at man har fått gjennomarbeidet hele saken før media og pressen får tak i den. Det er det denne saken egentlig handler om. Det hender jo av og til at man kan spinne saker på dokumenter som er uferdige. Men at de foreløpige rapportene er helt løse påstander, eller tatt helt ut av løse lufta, kan jeg ikke slutte meg til. Jeg forutsetter at det som kommunerevisorene kommer fram til, og begynner å jobbe med, er basert på konkrete spørsmål de har, knyttet til helt konkrete saker, og at det ikke handler om ryktespredning – som det kan høres ut som det gjør. Jeg mener også at rollen som offentlighetens øyne og ører, som media har, blir undervurdert i denne saken. Det kan være forferdelig ubehagelig for dem som står midt oppi det. Noen ganger kommer det også feil ting fram som det er vanskelig å korrigere – ja, det er helt riktig også det – men det er uhyre viktig at offentligheten har tilgang til så mye informasjon som mulig til enhver tid. Det tror jeg også hindrer en del feil i å skje.

Til slutt: Vi har hatt en høring på denne saken. Norsk Redaktørforening og Journalistlaget, bl.a., gikk imot. Noe av det de påpeker overfor oss, som er interessant i denne saken, er at Justisdepartementet, som har forvaltningsansvaret for offentlighetsloven, og dessuten representerer den juridiske fagekspertisen, har gått klart mot forslaget som legges fram nå. Da er det også nødvendig å gjøre oppmerksom på – det mener jeg – at Justisdepartementets uttalelse er litt selektivt gjengitt i proposisjonen. I Kommunal- og moderniseringsdepartementets proposisjon har man unnlatt å nevne f.eks. at departementet har påpekt den alvorlige mangelen at høringsnotatet ikke omhandler det forhold at innsyn kan motvirke at den endelige rapporten inneholder feil. En av de mekanismene man har når man har innsyn i slike rapporter, er jo at denne type innsyn også kan få fram nødvendig og beriktede informasjon i saken, og at de endelige rapportene blir bedre.

Vi ser at det er ulike sider som skal ivaretas i denne saken, men vi mener at de argumentene som er framført for å endre loven, ikke er sterke nok i forhold til dem som taler imot, og særlig fordi vi mener at dette spørsmålet burde vært avgjort ved en total gjennomgang av offentlighetsloven, der flere sider av saken var blitt drøftet tyngre, og at også de faglige argumentene fra Justisdepartemen-

tet hadde blitt diskutert og drøftet mer i den proposisjonen som er lagt fram for Stortinget.

André N. Skjelstad (V) [14:28:35]: Det var for øvrig et godt innlegg av representanten Andersen.

Det er forskjeller mellom nettopp riksrevisjon og kommunal revisjon, og ikke slik som representanten fra Høyre prøver å argumentere for – det er nettopp de forskjellene. Og ikke minst må jeg si at jeg savner iveren etter å justere dette når også Justisdepartementet har påpekt det så sterkt. Som representanten Andersen påpeker, kan innsyn definitivt være med på å motvirke feil i sluttproduktet. Jeg skjønner ikke hva som da er problemet – når vi har innsyn etterpå, har vi altså ingen mulighet til å justere underveis. Et godt demokrati krever nettopp at vi må tørre å ha åpenhet.

Jeg aksepterer at det er noen partier her som mener at det ikke er så nøye med åpenhet og offentlighetsloven, noe som Venstre aldri vil slutte seg til.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [14:29:48]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Rigmor Andersen Eide, Line Henriette Hjemdal, Hans Olav Syversen og Geir S. Toskedal om en miljøvennlig boligpolitikk (Innst. 54 S (2014–2015), jf. Dokument 8:72 S (2013–2014))

Presidenten: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 45 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på takerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Mudassar Kapur (H) [14:30:47] (ordfører for saken): I 2020 vil vi være 700 000 innbyggere i Oslo. Fire år etter er det sannsynlig at Bergen rundt 300 000 innbyggere, Trondheim rundt 200 000 innbyggere, Stavanger rundt 145 000 innbyggere, Kristiansand rundt 100 000 innbyggere, og Tromsø rundt 90 000 innbyggere. Befolkningsveksten er en utfordring, men den er også en mulighet. Befolkningsveksten gjør at byer og vekstkommuner må bygge mer, grønnere og smartere. Derfor må boligbygging, arealplanlegging, infrastruktur og utbygging av kollektivtransport ses under ett.

Jeg vil takke forslagsstillerne for å ta opp viktige problemstillinger. Vi støtter forslaget intensjon om å bygge grønnere og smartere. Nettopp derfor kan jeg med glede fastslå at regjeringen allerede er i gang med de tiltak

som etterlyses i den forbindelse. Da tenker jeg spesielt på forslagene nr. 1–4.

Når det gjelder forslagsstillernes ønske om å innskjerpe den rikspolitiske bestemmelsen for kjøpesentre, vil jeg advare mot innstramminger som innsnevrer og avgrenser den lokale handlefriheten og det lokale selvstyret.

Regjeringen har stanset arbeidet med ny rikspolitisk bestemmelse for kjøpesentre. Den gjeldende bestemmelsen fra 2008 er nå til evaluering. Samtidig er det igangsatt et arbeid for å belyse hvordan byer og tettsteder kan utvikle nye, attraktive rom. Denne kunnskapen vil deles med kommuner og fylker, slik at de er i stand til å ta gode lokale beslutninger basert på god fagkunnskap.

Denne regjeringen jobber for og stimulerer til fortetting langs kollektivknutepunkter. Regjeringen har bl.a. gjort dette gjennom bymiljøavtaler og sikring av 50 pst. statlig finansiering av større kollektivsatsinger. Bymiljøavtalene skal bidra til en nasjonal satsing på kollektivtrafikk og infrastruktur, og dette er svært etterlengtet fra både byer og kommuner.

Når Tromsø lager en grønn transportetappe i bymar-ka, Stavanger lager egne bussveier, og Kristiansand lager sykkelekspressvei mellom sentrum og de største bydelene, er det godt for både klima og innbyggerne, som får bedre helse gjennom aktivitet og bomiljø. Bymiljøavtalene vil stille krav til arealbruk og knutepunkter, og bymiljøavtalene vil også være sentrale områder når regjeringen legger fram ny nasjonal transportplan i 2017.

Klimaforliket, som fokuserer på at veksten i persontransporten i byområdene skal tas gjennom kollektivtransport, sykkel og gange, skal ligge til grunn for bymiljøavtalene. Videre har regjeringen allerede vedtatt nye statlige planretningslinjer, som skal sikre samordningen som forslagsstillerne også er opptatt av. De nye retningslinjene legger vekt på fortetting og arealutnyttelse rundt kollektivknutepunktene. Videre legges det vekt på tilrettelegging for tilstrekkelig boligbygging i pressområder med gode regionale løsninger på tvers av kommunegrensene.

Befolkningsveksten krever framoverlente, proaktive og ambisiøse kommuner, men også en ambisiøs regjering. Det er en stor utfordring å sikre at veksten i kommunene møtes med bærekraftige og framtidsrettede løsninger. Svarene ligger i å sikre grønnere, mer konkurransedyktige og innovative kommuner gjennom satsing på kollektivtransport, helhetlig byplanlegging og arealutnyttelse. Det arbeidet har denne regjeringen startet for fullt, og jeg ser fram til stadig å komme tilbake til denne talerstolen for å være med på å vedta god politikk for både byer og kommuner.

Ole M. Thomassen hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Stine Renate Håheim (A) [14:35:22]: Først takk til forslagsstillerne fra Kristelig Folkeparti, som har fremmet mange gode forslag, som bringer en viktig debatt inn i Stortinget, og også takk til saksordføreren, som har loset saken igjennom på en god måte i komiteen.

Stadig flere mennesker velger å leve hele eller deler av livet sitt i storbyene. Arbeiderpartiet er derfor opptatt av

å utvikle de unike mulighetene som finnes i våre største byområder. Veksten i storbyområdene gir muligheter som kommer hele landet til gode. Samtidig er det også utfordringer knyttet til veksten. Særlig viktig er det å balansere vekst og miljøutfordringer. Klimautfordringene og befolkningsveksten i og rundt storbyene er blant våre største utfordringer – vi vet at verdens byer står for 70 pst. av de globale klimagassutslippene. Da blir det også åpenbart at byene våre er helt sentrale i løsningen av klimakrisen.

Den sterke befolkningsveksten vi nå vil komme til å se, vil øke transportbehovet ytterligere. Vi er derfor nødt til å legge til rette for at persontransportveksten i storbyene tas med kollektivtrafikk, sykkel og gange. Skal vi få til det, må vi fortette sentrale byområder og konsentrere boliger og arbeidsplasser ved kollektivknutepunktene.

Arbeiderpartiet mener at tiden er overmoden for å bruke sterkere virkemidler for å få en mer miljøvennlig vekst i storbyene våre. Det handler om at vi er nødt til å trappe opp kampen mot klimaendringene, men det handler også om at folk som bor i byene, må få hverdagen sin til å gå i hop. Det må bli enklere å reise kollektivt til og fra jobb og andre steder man skal, og det må bli tryggere å gå og sykle.

Kollektivløsninger er hovedverktøyet for å bygge ut de nye byene. Det skaper et godt miljø og er en viktig motor for boligbygging og etablering av arbeidsplasser. Dessverre ser det ikke ut som regjeringen har tatt helt innover seg at vi må ta større grep i storbyene. Regjeringen har kun foreslått 70 mill. kr til bymiljøavtaler, og i tillegg har de foreslått kutt i viktige sykkel-satsinger. Arbeiderpartiet, derimot, mener at staten må ta et større ansvar for utbygging av bybaner og busslinjer, noe som er avgjørende for gode transportløsninger i storbyene våre. Vi mener derfor at staten etter dialog med kommunene kan finansiere opp til 70 pst. av investeringene hvis kommunene forplikter seg til boligbygging langs knutepunktene. Vi følger også opp med midler. I vårt alternative budsjett har vi økt bevilgningene til bymiljøavtalene til storbyene med 1 mrd. kr mer enn regjeringen. Vi foreslår også flere millioner mer til viktige sykkel-satsinger.

I tillegg til mer penger mener Arbeiderpartiet at det er viktig å gjøre noen andre grep i hovedstadsområdet, for dagens inndeling vanskeliggjør en helhetlig areal- og transportplanlegging. Arbeiderpartiet foreslo derfor da vi behandlet kommunereformen før sommeren, en egen prosess knyttet til sammenslåinger i hovedstadsområdet. Men nok en gang viste regjeringens partiene manglende vilje, og jeg beklager at Høyre og Fremskrittspartiet stemte imot våre forslag om en hovedstadsprosess.

Skal vi nå målet om nullutslippssamfunnet, må vi få til et grønt skifte i byggsektoren. Over 40 pst. av Norges energibruk skjer i byggene våre. Men hvis vi begynner å bygge mer miljøvennlige bygg, vil byggsektoren gå fra å være en del av problemet til å bli en del av løsningen. I vårt alternative budsjett har vi derfor styrket Enova med 100 mill. kr, og deler av dette skal øremerkes støtte til husholdningene til energiomlegging som støtter opp om målet om redusert energiforbruk.

Jeg har lyst til å understreke – og kommunalministe-

ren må gjerne svare på dette i sitt innlegg – at vi savner de tekniske forskriftene. Klimaforliket slo fast at energikravene skulle skjerpes til passivhusnivå i 2015 og nesten null-energinivå i 2020. I merknadene skriver Arbeiderpartiet sammen med Senterpartiet og SV at det er bekymringsfullt at forslag til nye forskrifter – så vidt vi kan se – ennå ikke er blitt sendt på høring, og vi bare understreker viktigheten av at dette skjer snarest.

Så vil jeg helt til slutt komme med en stemmeforklaring: Arbeiderpartiet vil stemme for forslagen nr. 1–3.

Presidenten: Presidenten vil minne om at uttrykket «beklager» er et uttrykk som skal brukes med stor forsiktighet i denne sal.

Geir S. Toskedal (KrF) [14:40:30]: Kristelig Folkeparti mener det er behov for å tenke nytt og smartere i boligpolitikken for å sikre en mer miljøvennlig boligpolitikk. Jeg vil derfor takke saksordføreren for behandlingen i komiteen. Visjonen må være at flest mulig skal kunne gå, sykle eller ta kollektivtransport i hverdagen. I dette forslaget fremmes en rekke tiltak for å bekjempe klimaendringer og ta vare på matjord og grønne områder. Flere av tiltakene vil også gi familiene mer tid til hverandre framfor å stå i kø.

For å nå målet om en mer bærekraftig og miljøvennlig boligpolitikk må flest mulig kunne bo og arbeide på samme sted, og man må bygge høyere, særlig rundt kollektivknutepunktene. Det er en stor befolkningsvekst i Norge, og befolkningsveksten tiltar i styrke for hvert år. Veksten i 2013 var på 57 800 personer, eller 1,1 pst., og Norge har nå over 5 millioner innbyggere. Veksten er sterkest i byer og bynære tettsteder, og omtrent 40 pst. av veksten er i Oslo og Akershus. Den store befolkningsveksten gir store utfordringer på flere områder, men særlig når det gjelder bolig- og arealplanlegging. Hensynet til både jordvern, miljø og den sosiale kapitalen tilsier at det er behov for å unngå byspredning.

Det er særlig rundt byer og tettsteder på Østlandet, i Rogaland og Trøndelag at den beste jorden ligger. Det er også her presset på nedbygging av jord er størst. Det er derfor behov for å styrke jordvernet, ikke bare gjennom fortetting i byer og bynære områder, men også ved å gi jordvernet et sterkere juridisk vern som sikrer at andre alternative områder blir vurdert framfor matjord.

For å bedre miljøet og klimaet er det behov for å begrense veitrafikken, som er en av de største kildene til utslipp av klimagasser i Norge. Lokalisering av boliger, arbeidsplasser, handel og service er blant de viktigste faktorene som påvirker bilbruken og den samlede veitrafikken. Fortetting av boliger og arbeidsplasser og i størst mulig grad legge disse i eller nær sentrumsområder og kollektivknutepunkter er et godt virkemiddel for å redusere biltrafikk og klimagassutslipp.

Byspredning har også betydelige kostnader for frivillig organisasjonsliv og sosial kapital. Dette skyldes bl.a. at mye tid som kan brukes til sosial aktivitet, går med til å pendle til og fra arbeid. Dette gir mindre sosial kapital og frivillighet, noe som igjen gir samfunnsmessige tap som lavere tillit.

Det må tilstrebes en by- og tettstedsutvikling som i større grad legger til rette for at mennesker kan bo, arbeide og handle på samme sted. For å øke boligtettheten i byer og bynære strøk er det nødvendig å bygge vesentlig mer i høyden.

Større areal- og energieffektivitet og bevaring av grønne arealer i og rundt byen vil gi redusert transportbehov. Det er også behov for mer utbredt tankegang rundt bruk av grønne lunger og gatetrær. Det vil gi et mykere og mer menneskevennlig landskap rundt omkring i tettbebyggelsen.

Nasjonal transportplan bør i større grad bli et verktøy for helhetlig transportplanlegging, der transportformene ses i sammenheng. Kristelig Folkeparti mener samferdselsprosjekter må planlegges slik at det stimuleres til at utbyggingsmønsteret rettes mot sentrale kollektivknutepunkt i byer og tettsteder. Større kjøpesentre bør lokaliseres nær disse knutepunktene og sentralt i byer og tettsteder, slik at flere av innbyggerne får kortere avstand og kan reise miljøvennlig.

Til slutt: Det vil også være et godt tiltak av Husbanken å utvide lånekapasiteten, slik at Husbanken ikke reduseres til en bank kun for vanskeligstilte, men den må fortsatt være en bank for boligforsyning og konjunkturregulering. Bygging av flere studentboliger er her et viktig boligpolitisk virkemiddel fordi det kan dempe prisene på leiemarkedet til beste for alle leietakere med svak økonomi.

Når det gjelder forslag nr. 4, trekkes det, fordi det kan anses som oppfylt i dag.

Jeg fremmer herved forslagene nr. 1–5 slik det framgår av innstillingen, med unntak av forslag nr. 4.

Presidenten: Representanten Geir S. Toskedal har tatt opp de forslagene han refererte til.

Heidi Greni (Sp) [14:45:50]: Takk til Kristelig Folkepartis representant som med dette representantforslaget reiser viktige problemstillinger og fremmer flere gode forslag. Men forslagene og innstillingen viser også at ønsket om en mer miljøvennlig boligpolitikk kan møtes på ulike måter.

Representantforslaget har forslag om sterkere statlig styring av utbyggingspolitikken. Jeg er ikke helt sikker på at statlige planretningslinjer nødvendigvis gir mer miljøvennlige planer. Det kommer an på hvem som styrer. Med Fremskrittspartiet i Samferdselsdepartementet og Landbruksdepartementet føler jeg meg ikke trygg på at statlig styring gir mer og bedre kollektivtrafikk og slett ikke bedre vern av dyrket mark – begge deler sentrale elementer i en miljøvennlig boligpolitikk.

Det er kommunene som er lokal planmyndighet, og det er gjennom kommuneplanarbeidet det må legges til rette for en bedre arealpolitikk som ivaretar hensynet til jordvern og miljø gjennom mer fortetting i sentrumsnære områder. Regionale og statlige myndigheter har innsigelsesmyndighet knyttet til kommuneplanarbeidet. Ukløke planstrategier kan overprøves også innenfor dagens lovgivning. Jeg tror derfor ikke det er noe behov for å svekke

det lokale planansvaret, slik jeg forstår at forslagstillerne legger opp til.

Jeg er helt enig med forslagsstillerne i at utviklingen av bo- og næringsområder må knyttes til krav om god kollektivdekning med buss eller tog. Det betyr imidlertid ikke at all utbygging må skje i etablerte sentrumsområder eller inn til et kollektivt knutepunkt eller en jernbanestasjon. Tvert om kan sterke miljøkrav gjøre det nødvendig å bremse veksten i arealknappe sentra og flytte veksten over til nye områder.

For Senterpartiet er jordvernet et hovedhensyn i utviklingen av en politikk for miljøvennlig boligutvikling. Altfor ofte ser vi at vernet av høyverdig dyrket mark blir underordnet hensynet til utbygging rundt sentrale kollektivknutepunkt. Eksempelene er mange. Trondheim vil bygge ned 2 000 dekar dyrket jord og fikk ja til det av Fylkesmannen. Stavanger vil gjøre det samme, men sliter heldigvis litt mer med sine regionale myndigheter. Både i Trondheim og i Stavanger er det fullgode alternativer like utenfor bygrensen. Malvik har god kollektivdekning med jernbane og buss og byggeklare utbyggingsarealer. Sandnes har gode og ledige arealer på uproduktiv mark. Jeg hører statsråden si at store kommuner bør få større ansvar for arealutnyttelsen sin fordi de har sterkere plankompetanse enn mindre kommuner. Det er mulig de har god plankompetanse, men det hjelper lite eller ikke noe når de mangler vilje til å ta jordvernhensyn.

Jeg er glad for å stå sammen med Kristelig Folkeparti og SV i en merknad som understreker behovet for å gi jordvernet et sterkere juridisk vern. Det er svært beklagelig at ikke flere partier støtter dette.

Jeg fremmer på vegne av Senterpartiet et alternativ til forslag nr. 3, fra Kristelig Folkeparti. I vårt forslag ber vi regjeringen sikre at det i Nasjonal transportplan prioriteres etablering av kollektivdekning til nye og etablerte bo- og næringsområder, og at hensynet til bevaring av dyrket mark blir understreket, slik at det ikke må vike til fordel for utbyggingsinteresser.

Senterpartiet støtter for øvrig forslagene nr. 1, 2 og 5 som framsettes av Kristelig Folkeparti med støtte fra SV.

Jeg tar med dette opp Senterpartiets forslag.

Presidenten: Representanten Heidi Greni har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Karin Andersen (SV) [14:49:50]: Tusen takk til forslagsstilleren for veldig gode forslag og en viktig debatt.

Det er jo sånn at når det kommer til krita, så synes det vi velger, bl.a. på våre budsjettprioriteringer. Vi vil se framover hvordan man klarer å prioritere f.eks. kollektivtrafikken og togsatsingen foran vegbevilgningene. Hittil ser det litt feil ut akkurat på det punktet.

Det var en interpellasjon her i Stortinget for ikke så veldig lenge sida der min kollega Bård Vegar Solhjell lanserte ti bud for hvordan man skulle bygge byer. Jeg tror jeg vil gjenta de ti budene, for jeg mener de inneholder svært mye bra.

Det første budet lyder: Du skal være glad i byen og dyrke mangfoldet og kreativiteten som finnes der. Det tror

jeg vi må tenke på når man nå skal lage disse fortettede sentrene rundt omkring, der vi vil at folk skal bo – at de må ha bykvaliteter som handler om noe annet enn bare et sted å bo. Det må det planlegges for.

Det andre budet lyder: Du skal ikke misbruke muligheten til å bygge boliger på steder der det egner seg. Man skal altså bruke gode områder som passer til bolig, og også bruke dem til andre ting, f.eks. kjøpesentre eller andre ting som er knyttet til kollektivknutepunktene. For det er viktig at vi nå greier å lokalisere boligene slik at folk slipper å måtte ha bil eller bruke den mye.

Det tredje budet lyder: Du skal holde bokkvaliteten hellig. Det betyr at man ikke skal fire på kravene til de boligene vi bygger, når det gjelder energi – vi skal bygge pluss-hus, slik f.eks. SV vil, og bevilge penger til det i budsjettet. Man skal heller ikke fire på kravene til universell utforming. Alle boligene vi bygger nå, skal være tilgjengelige for alle, og man skal kunne bo der og klare seg fint uten bil.

Det femte budet lyder: Du skal legge til rette for sykler og miljøvennlige biler. Det betyr at man planlegger arealet slik at dette får forrang. Det må gjøres, ellers får de ikke det. Bilene får alltid forrang ellers.

Det sjette budet lyder: Du skal ikke bryte markagrensen. Det er spesielt viktig her i Oslo, selvfølgelig – her er det mye areal som det går an å fortette, og mange ledige tomter som det ikke bygges på.

Det sjuende budet lyder: Du skal ikke lokke folk ut av sentrum. Det handler f.eks. om hvor man lokaliserer kjøpesentre. Det er viktig nå at vi ikke utvikler oss mer og mer i en retning der vi baserer oss på at folk skal kjøre bil til kjøpesentre, men klarer å lokalisere både kollektivtrafikk, boliger og nødvendig infrastruktur – bygger små byer – slik at man ikke lokker folk ut av byen når de skal handle.

Det åttende budet lyder: Du skal begjære en by der det er lite forskjell på folk. Det betyr at man må satse mer på byutvikling, slik som f.eks. Groruddalssatsingen i Oslo, eller satsing i andre bydeler, og ikke gjøre som regjeringen og nedprioritere og kutte i de satsingene. Det bidrar så positivt til gode bymiljøer og gjør også at det er plass til flere der. Hvis folk har det bra, blir det plass til flere. Man har plass til flere hus, og man sier ja til nye naboer bare man har sikret at det er kvalitet i boområdene – kvalitet på flere ting enn bare at man har tak over hodet.

Så lyder det niende bud at man må ha flere samarbeidspartnere. Det betyr at man må ha ressurser til å gå inn i samarbeid med dem som ønsker å utvikle disse byområdene langs kollektivknutepunktene.

Det tiende budet er at man ikke skal ha flere planer enn nødvendig, men man må ha en plan. Man må ha en god plan. Den planen må bl.a. gå ut på at man klarer å prioritere penger til kollektivsatsing: mer til jernbane, mer til sykkel, mer til energikvalitet – mer til sykkelveger, f.eks., enn det denne regjeringen klarer nå.

Jeg er veldig glad for at SV og Arbeiderpartiet nå er enige om at vi kan inngå forpliktende bymiljøavtaler med opptil 70 pst. medfinansiering fra staten, men det forutsetter nettopp at kommunene har denne planen, at de følger

den, og at vi alle sammen bidrar til at dette kan realiseres. Hvis ikke bryter man i hvert fall klimaforliket, og man får mye færre gode boliger enn det man kunne hatt.

Statsråd Jan Tore Sanner [14:55:09]: La meg først si til representanten Karin Andersen at regjeringen har en plan. Vi har allerede fastsatt nye statlige planretningslinjer som skal legge til rette for miljøvennlige, kompakte og trivelige byer. Og det borgerlige flertallet i Stortinget sørger for historiske bevilgninger til kollektivtransport. Det er jeg glad for, det er nemlig svært viktig. Jeg vil også benytte anledningen til å takke Kristelig Folkeparti for å sette denne viktige saken på dagsordenen.

Det er riktig som saksordføreren, Mudassar Kapur, understreket, nemlig at byene våre vokser. Og byene våre vokser mye. Det betyr at vi må legge til rette for trivelige, åpne, men også kompakte og miljøvennlige byer. Etter at Kristelig Folkeparti la frem dette forslaget, har regjeringen fått på plass nye statlige planretningslinjer – nye retningslinjer etter de gamle, som var fra 1993. De nye retningslinjene tar innover seg de utfordringene vi møter både i byene og utover landet. Vi er opptatt av at byene som vokser, skal legge til rette for miljø, for helse og for gode byrom.

Det er viktig når byene vokser, at vi klarer å planlegge for det kompakte rundt kollektivknutepunkt, samtidig som vi tar vare på gode, åpne og trivelige byrom. En av de tingene som virkelig har gledet og imponert meg som statsråd og ansvarlig for dette området, er hvor aktive byene selv er på dette området. Det er nemlig ikke slik at det bare er vi som jobber i den nasjonale politikken, som er opptatt av miljø, helse og gode byrom. Det er også høyt prioritert i byene. Jeg er imponert over den kompetansen og de djerve målene som er satt i alle de store byene i Norge for å utvikle byene og ta hensyn til både miljø og helse.

Jeg mener at de forslagene som er fremsatt, langt på vei er ivaretatt. Når det gjelder forslag nr. 1, er det langt på vei ivaretatt gjennom de nye statlige planretningslinjene. Forslag nr. 2 er under arbeid, forslag nr. 3 følges opp, og forslag nr. 4 er nå trukket, i og med at vi nå har fastsatt nye statlige planretningslinjer. Så Kristelig Folkeparti er langt på vei bønnhørt i det arbeidet som regjeringen nå følger opp, og hvor vi også legger stor vekt på den samarbeidsavtalen som er inngått mellom regjeringen og våre to samarbeidspartier i Stortinget.

Bare et par ord også om forslag nr. 5, hvor en foreslår å skjerpe den såkalte kjøpesenterforskriften. Jeg mener at det er unødvendig. For det første har vi en forskrift som ble fastsatt i 2008, og som gjelder i ti år. Dernest er det slik at de fleste fylkeskommunene har utarbeidet, eller er i ferd med å utarbeide, nye regionale planer for senterstruktur og lokalisering av handel. Det betyr at fylkene selv tar et regionalt ansvar for dette viktige området, med utgangspunkt også i den nasjonale forskriften. I tillegg er det slik at mitt departement har satt i gang en evaluering av kjøpesenterbestemmelsen, og denne evalueringen er svært viktig for det videre arbeidet vi skal gjøre på dette området.

Når det gjelder det siste punktet, mener jeg at vi alle må bruke vår kreativitet, og det jobbes mye med dette i byene. Det handler om å bruke positive virkemidler for å gjøre

byene mer attraktive. Det er grenser for hvor mye vi kan detaljstyre og regulere fra staten. Jeg mener vi må tenke mer positive virkemidler, ikke minst med tanke på hvordan byene nå selv jobber med denne viktige problemstillingen. Det er i hvert fall min ambisjon at regjeringen skal være på byenes lag, og at vi skal samspille med byene og hjelpe byene til bedre å kunne legge til rette for kompakte byer med åpne byrom hvor man tar hensyn til både miljø, helse og byens innbyggere.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Stine Renate Håheim (A) [15:00:04]: Statsråden snakket mye om byer og bymiljø – av naturlige årsaker. Jeg har et spørsmål knyttet til Byregionprogrammet, som er ment å skulle erstatte prosjektet Framtidens byer. Vi har fått en del innspill nå i forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet, og det er kommet kritikk på grunn av manglende klima- og miljømålsettinger i det prosjektet. Jeg lurer på om statsråden kunne kommentere det. Vil statsråden også si noe om hvordan man vil sikre at kompetansen og erfaringen som er bygd opp gjennom dette Framtidens byer-prosjektet, som hadde fokus på klima, vil bli ivaretatt og også spredd videre?

Statsråd Jan Tore Sanner [15:00:46]: La meg starte med å svare på et spørsmål som representanten stilte i sitt innlegg, og som jeg ikke besvarte i mitt innlegg. Det gjelder nye bestemmelser i det som vi kaller for TEK 15, som er skjerpede bestemmelser knyttet til klima-, miljø- og energiutnyttelse i boliger. Der har vi fortsatt som ambisjon at de forslagene skal sendes på høring før jul. Det betyr at vi arbeider intenst med disse i departementet for å holde den fristen.

Når det gjelder Framtidens byer, avslutter vi det programmet i tråd med hva den forrige regjeringen hadde planlagt. Jeg tror det er viktig at når vi igangsetter den type prosjekter, avsluttes også prosjektene. Så må vi ta med oss den viktige lærdommen, den erfaringen og den kunnskapen som prosjektene har frembrakt, i det videre arbeidet vårt. De erfaringene som vi har fått gjennom Framtidens byer, vil ikke bare bli videreført i Byregionprogrammet, men også i annet arbeid som departementet holder på med.

Stine Renate Håheim (A) [15:01:55]: Jeg takker statsråden for svaret.

Jeg registrerte ikke at statsråden svarte på spørsmålet om målsettingene i det nye Byregionprogrammet, altså utviklingsprogrammet for byregioner. Der er det kommet flere innspill om at det ikke er noen konkrete mål når det gjelder klima og miljø i det programmet. Det var noe av styrken i Framtidens byer. Så jeg lurer på om statsråden kan svare på det. Det er spørsmålet.

Statsråd Jan Tore Sanner [15:02:27]: Det gjør jeg gjerne. Når det gjelder Byregionprogrammet, er ikke det et program som først og fremst skal bygge videre på Framtidens byer. Jeg mener at de erfaringene og den kunnska-

pen vi har fått i forbindelse med Framtidens byer, må implementeres i alt vi holder på med når vi skal utvikle mer miljøvennlige byer. Byregionprogrammet står på egne ben. Det handler om hvordan vi kan bygge ned konflikten og skille mellom by og regionen rundt. Det handler om hvordan vi kan sørge for at vekst i by også skaper positive ringvirkninger i regionen rundt. I det arbeidet mener jeg at det er helt naturlig at man også legger vekt på klima og miljø. En slik kritikk stiller jeg meg litt uforstående til, for det er helt naturlig at de som jobber med byregion, nemlig byene og regionene, selv setter dette viktige spørsmålet på dagsordenen og diskuterer hvordan man kan ivareta klima og miljø når man også skal bidra til vekst og utvikling i byregionene.

Heidi Greni (Sp) [15:03:41]: Alle snakker varmt om jordvern, men få er villige til å gjøre noe med det, og det ser heller ikke ut til at det blir flertall for dette vedtaket i dag heller.

Et samlet storting har vedtatt at vi skal øke matproduksjonen i Norge, og det forutsetter naturligvis at vi tar enda bedre vare på matjorda vår. Fylkesmannen er statens forlengende arm når det gjelder å følge opp slike stortingsvedtak. Når Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, stikk i strid med alle råd fra egne fagmyndigheter, går inn for å bygge ned 1 000 mål dyrket mark, viser det at dette egentlig er veldig sårbart og altfor avhengig av enkeltpersoner. Jordvernet blir satt til side, og det gis etter for press fra utbyggere som ønsker å bygge på ferdigplanert areal.

Så mitt spørsmål er: Mener statsråden at jordvernet har et sterkt nok vern i dagens lovverk?

Statsråd Jan Tore Sanner [15:04:38]: Jeg mener at hensynet til jordvern er godt ivaretatt i de nye statlige planretningslinjene. Da er det ett av de viktige elementene det skal legges vekt på. Og så er det slik at fra tid til annen er det ulike hensyn som står opp mot hverandre. Det gjorde det også da Senterpartiet satt i regjering. Det ble bygget ned dyrket og dyrkbar mark under den rød-grønne regjeringen, og det vil også være situasjoner hvor det er andre hensyn som veier tyngre når vi skal foreta våre prioriteringer. Men vi har ivaretatt jordvernet i de nye statlige planretningslinjene, og jeg mener at det ivaretar også de spørsmålene som er reist i forslagene fremmet av Kristelig Folkeparti.

Karin Andersen (SV) [15:05:32]: Jeg vil følge opp litt på det representanten Håheim spurte om, for jeg klarte ikke å få tak i hva det var statsråden egentlig svarte når det gjaldt byregionprogrammene. Kritikken er altså at dette ikke er omtalt eller ivaretatt der, mens statsråden sier at det ligger implisitt i det. Kan statsråden være litt klarere på hvordan dette er ivaretatt, slik at det faktisk blir ivaretatt? Problemet her er at det ligger som overordnede føringer, men når det bærer i halinga og beslutninger tas, blir det ofte satt til side, og derfor blir det av og til planlagt og igangsatt ting som ikke funker.

Statsråden er veldig klar på at man skal bruke positive virkemidler. Det andre spørsmålet er da: Hva er grunnen til

at regjeringen nå i budsjettet har kuttet i områdesatsingene, som nettopp går til akkurat slike formål som det vi nå snakker om?

Statsråd Jan Tore Sanner [15:06:31]: La meg først ta områdesatsingen. Det er en betydelig områdesatsing også i 2015, og den er langt over de forpliktelsene som staten har inngått. Det er slik at under den rød-grønne regjeringen gikk områdesatsingen opp, og gjerne i valgår, og så gikk den ned året etter – etter valget. Så det er ikke uvanlig at prioriteringene og bevilgningene går litt opp og ned. Det gjorde de under den rød-grønne regjeringen, og det har de også gjort under oss. Men vi viderefører satsingen på Groruddalen og andre prioriterte områder.

Så er det litt vanskelig å forholde seg til en kritikk mot Byregionprogrammet – en kritikk som jeg ikke er blitt servert. Den kritikken har ikke nådd meg og mitt departement. Snarere tvert imot opplever jeg stor entusiasme og engasjement fra byene og regionen, for endelig har man fått en regjering som ser på positive virkemidler for å få by og region til å fungere godt sammen. Da mener jeg at selvsagt skal klima og miljø være en integrert del i det arbeidet. Det er ikke noe man gjør ved siden av, det er noe som må være integrert.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme.

Mudassar Kapur (H) [15:07:58]: Det var et par setninger og kommentarer i innleggene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti som fikk meg til å ta ordet.

Først Arbeiderpartiet: Jeg er enig med Arbeiderpartiet i at vi må ha en skikkelig storbysatsing, og jeg er enig i at vi må satse på kollektivtransporten. Jeg synes det er prisverdig at Arbeiderpartiet foreslår 70 pst. finansiering av kollektivsatsinger. Men spørsmålet som dukker opp da, er: Hvorfor gjorde man ikke det de åtte årene man satt i regjering med rent flertall? Da var det null, men når man har kommet i opposisjon, er det 70 pst. Det får meg til å konkludere med følgende: Arbeiderpartiet gjennomførte ikke i posisjon, men lover luftpenger i opposisjon. Denne regjeringen og regjeringspartiene lovet i opposisjon og gjennomfører i posisjon. Når vi sier at vi skal finansiere med 50 pst., er det noe vi jobbet for da vi var i opposisjon.

Så til SV: Når det snakkes nesten religiøst i denne sal, må man lytte, og jeg la spesielt merke til bud syv om kjøpesenter. Da vil jeg minne SV om at et identisk forslag med det som er lagt fram nå, ble også lagt fram ved behandlingen av Innst. 154 S for 2012–2013, som ble behandlet 17. desember 2012. Forslag nr. 5 var identisk med det kjøpesenterforslaget som foreligger nå, og da stemte SV og Senterpartiet imot. Nå er SV medforslagsstiller, og Senterpartiet har også snudd. Jeg regner med at de den gang stemte på autopilot og ikke etter egen overbevisning, og at de har snudd på grunn av det. Men jeg vil minne dem om at de faktisk har stemt imot det de nå, under 24 måneder etter, stemmer for.

Men forslaget skal vedlegges protokollen. Jeg takker for en god debatt, og jeg takker spesielt forslagsstillerne og representanten Toskedal for behandlingen i komiteen,

og jeg ser som sagt fram til å jobbe med disse områdene framover.

Geir S. Toskedal (KrF) [15:10:38]: Som forslagsstiller vil jeg også takke saksordføreren, partier og statsråd for støtte til de forskjellige sider ved dette nokså omfattende forslaget. Kristelig Folkeparti ser fram til at dette nå legger konkrete føringer for videre forbedringer, for boligpolitikk, for jordvern og for bomiljø i tettbebygde strøk i landet vårt.

Så har vi også vært innom de ti bud, og når det gjelder bønnehørelse, bygger det på at det er en part som lytter, men som også i tillegg har makt til å gjøre noe med det. Kristelig Folkeparti setter pris på en videre utvikling av dette fenomenet.

Karin Andersen (SV) [15:11:25]: Det er fint hvis det er noen som lytter.

Jeg hadde bare behov for å replisere til representanten for Høyre, for det er jo slik at man stemmer for det man har blitt enige om, enten det er et budsjettforlik, regner jeg med, eller man sitter i regjering. Av og til vinner man fram med sine synspunkter, og noen ganger gjør man det ikke. Sånn er det med SV, og sånn tror jeg det er med Høyre også. Det er nok ikke alt som representantene verken fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti eller Venstre nå kommer til å være helt inertier på i politikken. Sånn er det. Da tror jeg det er viktig at vi tillater hverandre å pushe på når det gjelder de områdene vi er opptatt av, og at det ikke blir en pingponglek der man snakker om hvem som sa hva i fjor, men faktisk også klarer å diskutere innholdet i sakene. For det finnes engasjement i mange partier litt på tvers av hva man blir enige om i slike spørsmål. Slik vet jeg det er også i Høyre, der det er personer som jobber for saker som kanskje ikke er helt på partilinja, eller som partiet ikke har sluttet seg til helt ennå. Det ønsker jeg representanten fra Høyre lykke til med.

Stine Renate Håheim (A) [15:12:56]: Jeg har bare en snarvisitt til representanten Kapurs innlegg. Jeg registrerer at Høyre synes det er gøy å snakke om fortiden. Det ville nok også jeg synes hvis jeg hadde vært i Høyre og hadde lagt fram det statsbudsjettet de har lagt fram. Men Arbeiderpartiet er opptatt av å fokusere på de utfordringene som vi møter i framtiden. Vi er opptatt av å snakke framover.

Så er det sånn at Arbeiderpartiet utvikler politikk, men vi bygger også videre på det vi gjorde da vi selv satt i regjering. Gjennom vår regjeringssperiode styrket vi kollektivtransport og jernbane – det fortsetter vi med, og vi er ikke så veldig redd for av og til å tenke litt nytt og komme med nye forslag. Det kalles å utvikle politikk, og med de meningsmålingene regjeringspartiene har om dagen, kunne det kanskje være et tips å merke seg.

Så til kommunalministeren, som i replikkordskiftet sa at kritikken knyttet til byregionprogrammene ikke hadde kommet til departementet. Da har jeg lyst til å opplyse om at komiteen bl.a. har fått innspill fra Norske arkitekters landsforbund, som er meget opptatt av at klima- og energimålsettinger ikke er en del av Byregionprogrammet.

Det står også i brevet at forbundets innspill har blitt sendt direkte til ledelsen i Kommunal- og moderniseringsdepartementet ved statssekretær Per-Willy Amundsen og faglig ledelse i Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Så da håper jeg statsråden drar rett tilbake til departementet og leser de innspillene, for de skal vitterlig være mottatt.

Statsråd Jan Tore Sanner [15:14:47]: Da takker jeg for opplysningene. Jeg la vekt på om hvorvidt det var kommet kritikk fra noen av byene og regionene som deltar i Byregionprogrammet, og det har jeg ikke registrert. Jeg mener det er svært viktig at man ivaretar hensynet til klima og miljø, det bør være en helt naturlig integrert del av byregionprogrammet. Men hovedhensikten med dette er å se på samspillet mellom by og region. Det handler om vekst og utvikling, og da hører også klima og miljø med. Jeg merker meg da at det er kommet et brev fra arkitektene.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [15:15:28]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om endringer i utlendingsloven (ny returterminologi) (Innst. 43 L (2014–2015), jf. Prop. 110 L (2013–2014))

Frank J. Jenssen (H) [15:15:56]: Det er jeg som i saksordfører Ingjerd Schous fravær får æren av å framføre saksordførerinnetegget.

La meg slå fast at komiteen er tilfreds med at regjeringen har framsatt et forslag om endringer i utlendingsloven som innebærer en klargjøring i terminologien når det gjelder retur.

Det er en enstemmig komité som står bak innstillingen, som gir tilslutning til regjeringens forslag. Komiteen understreker at de endringene som gjøres, ikke endrer det materielle innholdet i de ulike bestemmelsene. Det er terminologien som endres, fordi dagens begreper fort kan bidra til å skape forvirring rundt konsekvensene av et negativt vedtak.

Forslaget innebærer for det første å utelate begrepet «frivillig» i utlendingsloven i tilfeller der det ikke er snakk om at man kan velge å forlate landet, men hvor utlendingen faktisk skal reise ut. Det er derfor nødvendig å endre loven fire steder, slik at begrepet «frivillig» tas ut der hvor det i realiteten ikke er snakk om frivillighet.

Komiteen er av den oppfatning at et nytt begrepsapparat tydeligere vil få fram den enkeltes ansvar for å etterleve negative vedtak som innebærer plikt til å reise ut av landet.

Komiteen har også merket seg at regjeringen foreslår å endre uttrykket «frist for retur» til «utreisefrist». Her vil en endret begrepsbruk være i tråd med det som er innarbeidet språkbruk i utlendingsforvaltningen, det vil være mer enhetlig i forhold til andre deler av loven, og det er også det begrepet som allerede er i bruk i utlendingsforskriften. Det er i det hele tatt viktig at man bruker ett og samme begrep for samme situasjon.

Utlendinger som ikke har lovlig opphold, plikter i henhold til lovgivningen å forlate landet. Dette gjelder personer med endelig avslag på søknad om beskyttelse eller annen oppholdstillatelse, personer som har mistet oppholdsgrunnlaget, og personer som har kommet hit ulovlig og aldri har søkt om oppholdstillatelse.

Ingenting av dette forandres med dagens lovendring, det er som nevnt viktige språklige klargjøringer som foretas.

Vi har merket oss at majoriteten av høringsinstansene er positive til forslaget om å endre dagens returterminologi, men det er også noen som stiller spørsmål ved om dette forslaget – alene, i hvert fall – vil bidra til at målgruppen bedre vil forstå konsekvensene av et negativt vedtak.

Regjeringen viser til at en endring av terminologien i bestemmelsene ikke alene sikrer at målgruppen forstår returplikten som følger av et negativt vedtak, men at endringen er ett av flere ledd i arbeidet med å styrke informasjonen om retur som formidles til utreisepliktige. Komiteen er enig i dette og er også positiv til at det jobbes med ytterligere tiltak i denne sammenheng.

Med dette har jeg gleden av å anbefale komiteens enstemmige innstilling.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6.

Sak nr. 7 [15:18:56]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om endringer i utlendingsloven (utvidelse av fremstillingsfristen ved pågripelse m.m.) (Innst. 49 L (2014–2015), jf. Prop. 112 L (2013–2014))

Presidenten: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 45 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talarlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Geir S. Toskedal (KrF) [15:19:54] (ordfører for saken): I denne saken foreligger en innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen med forslag om endringer i utlendingsloven, dvs. en utvidelse av fremstillingsfristen ved pågripelse og retten til prosessfullmektig.

Komiteen fremmer en innstilling med forslag om lovendringer i lov av 15. mai 2008 nr. 35 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her, oftest kalt utlendingsloven.

Etter dagens § 106 tredje ledd i utlendingsloven skal den som er pågrepet, framstilles for tingretten med begjæring om fengsling «snarest mulig, og så vidt mulig dagen

etter pågripelsen». Pågripelse skjer i dag på utlendingsrettslig grunnlag i henhold til denne paragrafen.

Komiteen foreslår herved at fremstillingsfristen etter utlendingsloven utvides og endres til «snarest mulig, og senest den tredje dagen etter pågripelsen». Da vil fristen bli den samme som fristen som i dag gjelder for framstilling etter straffeprosessloven § 183.

Det bør imidlertid gjelde en kortere framstillingsfrist for mindreårige på samme måte som det i dag gjør i straffeprosessloven, enten alene eller sammen med familie.

Når framstillingsfristen foreslås utvidet til tre dager, mener departementet at det er nødvendig å gi rett til prosessfullmektig på et tidligere tidspunkt enn ved framstilling for retten. Det foreslås derfor samtidig å lovfeste at prosessfullmektig skal oppnevnes «straks det er klart at en pågrepet utlending ikke vil bli løslatt, uttransportert eller fremstilt for fengsling etter § 106 innen utløpet av den andre dagen etter pågripelse». Dette har komiteens flertall sluttet seg til.

I proposisjonen omtales også internasjonale forpliktelser, henholdsvis om Den europeiske menneskerettskonvensjon og FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter. Proposisjonen gir også en omtale av andre lands rett, henholdsvis finsk og dansk rett.

Formålet med en utvidelse av framstillingsretten er å legge til rette for mer effektive prosesser for gjennomføring av tvangsreturer. I de aller fleste av disse sakene blir utlendingen uttransportert kort tid etter pågripelse.

Departementet viser også til at transittdirektivet 2003/110/EC – EUs direktiv om «transit for the purposes of removal by air» – har bestemmelser som gjør det lite hensiktsmessig med dagens korte framstillingsfrist.

FNs høykommissær for flyktninger har dessuten gitt retningslinjer for fengsling av asylsøkere og nevner at framstilling bør skje innen 24 til 48 timer. Departementet bemerker at framstilling etter lovforslaget skal skje «snarest mulig, og senest den tredje dagen etter pågripelsen». Det er særlig ved fengsling av personer som har fått endelig avslag på en asylsøknad, og som dermed ikke lenger er asylsøkere, eller som er utvist, at det er behov for en framstillingsfrist på tre dager. Dersom det ligger til rette for uttransportering innen tre dager, vil det som utgangspunkt ikke være nødvendig med framstilling før uttransportering.

Departementet viser til at utlendingen i mange tilfeller pågripes med sikte på uttransportering i løpet av to døgn. I tilfeller hvor det er nødvendig med pågripelse i et politidistrikt og transportering til Trandum, kan tiden bli for knapp til å rekke uttransportering innen 24 timer. I andre tilfeller kan det være nødvendig å foreta undersøkelser i forbindelse med identitetsavklaring.

Komiteen mener at endringene kan innebære en effektivisering av saksbehandlingen og kan også være ressursbesparende.

Endringsforslagene ble sendt på høring allerede i 2010, men ble fremmet for Stortinget av den nåværende regjeringen. Det framsatte forslaget i dag vedrørende oppnevning av prosessfullmektig er derfor noe mer konkretisert enn høringsforslaget.

Komiteen legger til grunn av det framsatte forslaget ikke er i strid med folkeretten og internasjonale konvensjoner Norge er forpliktet av.

Alle partier, med unntak av SV, har merket seg at i de fleste saker blir utlendingen uttransportert kort tid etter pågripelsen. I dag, når det er nødvendig med fengsling, holdes vedkommende fengslet bare noen få dager. I 2013 var median oppholdstid på Trandum 1,08 dager. Bare i et fåtall saker er samlet pågripelses- og fengslingstid mer enn tre dager.

Flertallet i komiteen mener på denne bakgrunn det er forsvarlig å utvide framstillingsfristen til inntil tre dager. Flertallet slutter seg også til forslaget vedrørende oppnevning av prosessfullmektig.

SV går imot endringen i § 106, med unntak av den særskilte fristen for framstilling av mindreårige barn.

Som saksordfører og representant for Kristelig Folkeparti er det viktig for meg å få fram at vi i Norge må sørge for en asyl- og innvandringspolitikk som er forutsigbar, rettferdig og human, og vi mener at dette støtter opp om det.

Karin Andersen (SV) [15:25:09]: SV støtter forslaget om oppnevning av prosessfullmektig. Men som saksordføreren sa, er vi uenig i endringen som foreslås i § 106 fjerde ledd, som gjelder å utvide framstillingsfristen til tre dager. Det mener vi det ikke er gode nok begrunnelser for.

Vi viser også til høringssvarene fra Riksadvokaten, Advokatforeningen, NOAS og Juss-Buss, som sier at sammenligningen med straffesaker ikke er relevant. Dette er saker som ikke er av samme kaliber som det, og der de samme hensyn gjør seg gjeldende.

Det er også et ønske om økt effektivisering, men jeg mener at økt effektivisering ikke er en god nok begrunnelse for å svekke utlendingers rettssikkerhet, om at utlendingen skal få prøvd saken sin for retten så tidlig som mulig. Vi frykter at disse endringene vil føre til at antall frihetsberøvelser vil øke og spesielt føre til en økning i antall døgn. Som saksordføreren framhever, at det er et stort poeng at det er få døgn, er vi enig i, men vi mener at dette vil føre til det motsatte.

I merknadene tar vi opp et tema som ikke er behandlet her, men som er tett knyttet til dette, nemlig at det ikke eksisterer noe regelverk for hvor lenge barn kan sitte på Trandum. Når man diskuterer det, snakker man ofte om internering. Jeg har forsøkt å lete i lovverket, og det er ikke mulig å finne noen annen betegnelse for det som skjer på Trandum, enn fengsling. Det er ikke lov til å fengsle barn, men vi gjør det ganske ofte når barna blir fengslet sammen med sine foreldre på Trandum i forbindelse med utsendelse.

Både Grunnloven og Menneskerettskonvensjonen slår fast at ingen kan fengsles uten etter lov, det såkalte legalitetsprinsippet. Jeg finner ikke noe sted at fengsling av barn med familie er regulert – det er vanskelig å finne ut hvor hjemlene spesifikt knyttet til barn er.

I stortingsmeldingen Barn på flukt står det:

«Barn skal som hovedregel ikke pågripes og plasseres på utlendingsinternatet i mer enn 24 timer. Juridisk

avdeling i Politiets utlendingsenhet skal alltid underrettes når det er spørsmål om å plassere barn på internatet. (...) Varslingsplikten gjelder både for enslige, mindreårige asylsøkere og for barn som kommer sammen med sine foreldre.»

Det er en slags kontrollmekanisme, men likevel trengs det et regelverk som hjemler dette på en måte som ivaretar hensynet til barna, for nå finnes det saker der det er foreldrenes sak som hjemler at barna blir internert, altså fengslet, på Trandum.

Jeg håper at statsråden ser dette problemet som ligger i mangelen på lov hjemmel, og komme til Stortinget med det – ellers er det aktuelt å fremme et representantforslag for å få temaet tatt opp.

Statsråd Anders Anundsen [15:29:14]: Jeg kunne i grunnen nøyd meg med å vise til det utmerkede innlegget fra saksordføreren, som gjorde rede for både proposisjonens innhold og komiteens behandling på en svært god måte. Når jeg allikevel tar ordet, har jeg lyst til å knytte et par kommentarer til SVs merknad og for så vidt også innlegg her i salen.

Det blir lagt til grunn at en endring av fremstillingsfristen også vil medføre lengre oppholdstid på Trandum. Det er ikke noe grunnlag for den påstanden, slik jeg ser det. Det som er utfordringen i dag, er at når en ser på gjennomsnittlig tid og den reelle mediantiden for opphold på Trandum, er det en del saker som så vidt går over dagens frist. Det krever altså en helt annen saksbehandling som er ressurskrevende, og som vi med dette forslaget vil endre, slik at en får en bedre og mer effektiv saksbehandling. En kan for så vidt også dra konklusjonen i den andre retningen, at når utlendingsmyndighetene og PU må bruke mindre tid på framstilling, vil en kunne jobbe mer effektivt med utsendelse. Det kan i ytterste konsekvens trekke i den andre retningen. Jeg vil ikke la det stå uimotsagt fra denne talerstol at dette forslaget automatisk vil medføre noe lengre oppholdstid på Trandum. Det mener jeg det ikke er grunnlag for å si.

Så viste også representanten til at det ligger ulike hensyn til grunn mellom det å fremstilles for fengsling etter straffeprosessloven og fengsling etter utlendingsloven. Det er jeg enig i, men spørsmålet er vel egentlig snudd på hodet: Hvorfor skal det være spesielt mye strengere regime i utlendingssaker enn i straffesaker? I henhold til straffeprosessloven er det spørsmål om å knytte en person til en straffbar handling før skyldspørsmålet er avgjort, mens i saker etter utlendingsloven er det tale om frihetsberøvelse av en utlending som skal sendes ut av landet som følge av et lovlig fattet vedtak. Så jeg er ikke helt sikker på om det er enkelt å forsvare at rammene for framstilling skal være så mye snevrere i utlendingssaker enn i straffesaker.

Til slutt nevnte representanten forholdet til fengsling av barn. Det er ikke egne regler om det i utlendingsloven, men det er generelle regler knyttet til pågrepelse og fengsling av barn. Der er det et særskilt vurderingsgrunnlag for retten at pågrepelse skal være særlig påkrevet, og fengsling skal ikke skje med mindre det er tvingende nødvendig. Så er det også slik at retten vil i alle disse sakene prøve forholdsmes-

sigheten ved fengsling av barn. Etter de generelle reglene kan fengsling uansett ikke overstige tolv uker med mindre det foreligger særlige grunner.

Karin Andersen (SV) [15:32:22]: Når det gjelder det siste, mener jeg bestemt at man trenger klarere lovhjemler. Man trenger også å bruke mer de andre alternativene som finnes i dag – altså meldeplikt og bestemt oppholdssted – i utlendingssaker som gjelder fengsling av barn. Det kan også tenkes at man trenger å utrede flere alternativer, og det at fengsling av barn skal være siste utvei, må sterkere på plass, for bestemmelsene som justisministeren nå viser til, er ikke bestemmelser som er myntet på barn som følger med foreldrene sine i en utvisningssak. Det er bestemmelser om forhold som ikke er knyttet til det enkelte barn. Det mangler noen utredninger om hvordan dette skal reguleres.

Så til det andre temaet, nemlig forholdsmessigheten og om dette kan sammenlignes med straffesaker. Jeg er uenig med statsråden i at det er å snu det på hodet. Tvert imot mener jeg at det er et overslag over hvor på skalaen man plasserer det å bryte utlendingsloven og ikke reise ut. Vi har jo hatt andre saker her i Stortinget der regjeringen har fått gjennomslag for at det på en måte sidestilles med annen, alvorligere kriminalitet, altså at man regner det som en veldig alvorlig forbrytelse ikke å reise ut. Man sammenligner det med andre, alvorlige forbrytelser der samfunns-hensynene – etter mitt syn – tilsier at man kan ha en forlenget framstillingsfrist. I disse sakene oppfatter jeg at det ikke er slike hensyn som gjør seg gjeldende – altså det at det er grunn til å utvide framstillingsfristene i disse sakene.

Jeg er bekymret for at vi har et litt annet syn på viktigheten av å holde disse bestemmelsene høyt i hevd når det gjelder utlendinger sammenlignet med andre. Jeg mener bestemt at vi er nødt til å bruke de samme prinsippene. Vi kan ikke fire på rettssikkerheten, og vi kan heller ikke side- stille alle typer lovbrudd og si at alt er like alvorlig uansett hva det er. Dette føler jeg at vi er i ferd med å skli inn i når det gjelder disse utlendingssakene.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7.

Sak nr. 8 [15:35:09]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av ivaretagelse av veteraner fra internasjonale operasjoner (Innst. 42 S (2014–2015), jf. Dokument 3:9 (2013–2014))

Helge Thorheim (FrP) [15:35:47] (ordfører for saken): Denne saken gjelder Riksrevisjonens undersøkelse av ivaretagelse av veteraner fra internasjonale operasjoner. I denne revisjonen er hovedvekten lagt på Forsvarets og de sivile etaters oppfølging av veteraner som får behov for oppfølging etter endt tjeneste. I tillegg har en ønsket å belyse årsaker til eventuelle svakheter i oppfølgingen.

I hele etterkrigstiden har norske kvinner og menn deltatt i internasjonale operasjoner, og over 100 000 personer

har deltatt i slike. Blant disse har 22 000 deltatt i UNIFIL-styrken i Libanon, og 8 000 personer har deltatt i ISAF-styrken i Afghanistan.

Deltakelse i skarpe internasjonale operasjoner til vern om Norges sikkerhet, interesser og verdier kan være noe av den største belastningen et menneske blir utsatt for, avhengig av hva slags tjeneste den enkelte har. Forsvarskomiteen har tidligere understreket det norske samfunns og myndighetenes klare ansvar for å sikre en god oppfølging av kvinner og menn som deltar for Norge i internasjonale operasjoner, i Innst. S. nr. 318 for 2007–2008 og Innst. S. nr. 298 for 2008–2009.

For å følge opp St.meld. nr. 34 for 2008–2009 ble den interdepartementale handlingsplanen «I tjeneste for Norge» iverksatt. Ansvar for å følge opp veteraner som trenger bistand etter å ha deltatt i internasjonale operasjoner, er et sektorovergripende ansvar og krever derfor en samordnet virkemiddelbruk på tvers av sektorer og departementsområder.

Komiteen viser til at de aller fleste soldatene som drar ut, kommer hjem med positive erfaringer, styrket kompetanse og gode minner. Dette kan tilskrives bl.a. utvelgelsen av soldater til internasjonale operasjoner, opplæringen forut for deployering og godt samhold blant soldatene som støtter opp om hverandre, bl.a. med debrifing i etterkant av alvorlige hendelser. Alle som kommer hjem fra internasjonale operasjoner, må gjennom en såkalt mellomlanding på vei hjem. Dette bidrar til at andelen som får problemer i etterkant av tjenesten, er lavere i dag enn ved tidligere deployeringer.

Forsvarsstrukturen er betydelig redusert de senere år, og langvarige deployeringer av norske styrker i utlandet, kombinert med for kort tid hjemme mellom deployeringene, har ført til en høy belastning på Forsvarets personell. Normen som er nedfelt i handlingsplanen «I tjeneste for Norge», er at hjemmetiden mellom to deployeringer bør være fire–fem ganger lengden av siste tjenesteperiode ute. Denne normen er ikke fulgt i praksis. Komiteen har merket seg at forsvarsministeren skal gjennomgå normen for hjemmetid, hvilke retningslinjer som skal gjelde, og hvordan dette skal tilpasses oppdraget. Komiteen er fornøyd med dette.

Forsvaret har tidligere ikke hatt tilstrekkelig oversikt over hvor og når den enkelte har tjenestegjort ute, og dette har medført at en ikke har fulgt normen for utedeployering. Ifølge statsråden er det behov for å utvikle bedre styringssystemer for å få en bedre oversikt over den enkeltes belastning. Komiteen deler dette synet.

Komiteen har merket seg at Forsvarets oppfølging gjennom Kontor for psykiatri og stressmestring har kort ventetid og er godt kjent blant veteraner, slik at terskelen for å søke hjelp er lav. Imidlertid har i realiteten ikke alle hatt tilgang til dette tilbudet fordi reiseutgiftene ikke ble dekket av Helseøkonomiforvaltningen. Komiteen er fornøyd med at Forsvarsdepartementet nå arbeider for at det etableres en ordning for refusjon av reiseutgifter fra HELFO.

Riksrevisjonens undersøkelse viser at det har vært vanskelig å overføre kompetanse om veteraner til alle deler av det sivile hjelpeapparatet. Komiteen har her merket seg

at arbeids- og sosialministeren vil «øremerke» ansatte hos Nav, slik at kompetansen ved de mange Nav-kontorene skal bli bedre.

Komiteen ser med bekymring på at ventetiden ved en del av de distriktsmedisinske sentrene er lang når det gjelder å få prioritert helsehjelp. Lange ventetider kan føre til en forverring av situasjonen og pådra veteranene kroniske lidelser. Veteraner med posttraumatisk stresslidelse kan i mange tilfeller bli dårligere av å måtte vente på behandling fordi disse fra før av har en høy terskel for å oppsøke behandlingstilbud. Komiteen finner dette alvorlig.

Et av funnene i undersøkelsen er at behandlingen av erstatningsskader på grunn av psykiske belastningsskader hos Statens pensjonskasse tar for lang tid. Komiteen har merket seg at oppfølgingsplanen «I tjeneste for Norge» har som mål å redusere denne saksbehandlingstiden, og at kompensasjon etter ordningen skal tydeliggjøres.

Oppfølgingsplanen «I tjeneste for Norge» er et samarbeid mellom sju involverte departementer for å styrke samfunnets erkjennelse og ivaretagelse av personell før, under og etter internasjonal tjeneste. Det er i denne opplistet 27 tiltak. Komiteen viser til at én av fire blant de sykmeldte er under 30 år. Dette er med på å illustrere alvorlighetsgraden i situasjonen. Komiteen er fornøyd med de tiltak statsråden har skissert i oppfølgingsplanen «I tjeneste for Norge», som tar sikte på å bedre de forhold som har medført de svakheter som er avdekket i Riksrevisjonens undersøkelse.

Til slutt vil jeg bemerke at komiteen er enstemmig på alle punkt i merknadene i denne saken, og med dette anbefaler jeg komiteens tilråding slik den fremgår av innstillingen.

Gunvor Eldegard (A) [15:42:15]: «Norske myndigheter har et ansvar for å følge opp soldater både før, under og etter tjeneste. Et enstemmig storting har stilt seg bak mange tiltak de senere årene, noe som har bidratt til å bedre situasjonen for skadde veteraner som har vært ute i internasjonale operasjoner på vegne av Norge. Likevel gjenstår mye: Mange skadde veteraner opplever ofte møtet med det sivile hjelpeapparatet, som Nav, Statens pensjonskasse og helsevesenet, som svært vanskelig. Veteranene opplever at det mangler kompetanse om hva de har vært utsatt for. Fortsatt er det ikke lik erstatning for lik skade, og erstatningsordninger oppfattes som uoversiktlige og urettferdige. For få punkter i handlingsplan for veteraner «I tjeneste for Norge» fra 2011, er gjennomført.

Hva vil statsråden gjøre for å rette opp disse manglene i veteranpolitikken?»

Dette er dåverande stortingsrepresentant Ine Marie Eriksen Søreide sin interpellasjon til dåverande forsvarsminister Strøm-Erichsen. I denne interpellasjonsdebatten frå 14. desember 2012 var det tverrpolitisk einigheit om kor viktig det var å ta vare på veteranane. Særleg honnør vart òg gjeven til forsvarsministeren for arbeidet hennar for å retta opp skeivheiter, og ikkje minst hadde organisasjonane til veteranane vore viktige i arbeidet som låg forut for handlingsplanen «I tjeneste for Norge».

Eg starta med dette for å synleggjera to ting. Det eine er at det er tverrpolitisk einigheit om å arbeida for å styrkja

posisjonen til veteranane. Det andre er at det er eit arbeid som tek tid. Og det er vel det Riksrevisjonen sin rapport først og fremst viser – at alt enno ikkje er på plass for dei av veteranane våre som treng ekstra støtte frå samfunnet.

Målet med Riksrevisjonen si undersøking har vore å vurdere om veteranar frå internasjonale operasjonar får god hjelp og oppfølging, slik det er lagt til grunn i Stortinget sine vedtak og føresetnader. Målet har òg vore å belysa årsaker til eventuelle svakheiter i oppfølginga.

Undersøkinga omfattar heile perioden frå 2001 til 2014, men med hovudvekt på åra frå 2010 til 2014.

«De aller fleste soldater føler at de kommer hjem med positive erfaringer, styrket kompetanse og gode minner. Samtidig vet man at deltakelse i operasjonene medfører risiko for at noen kan få både psykiske og fysiske skader.»

I denne revisjonen er hovudvekta lagd på oppfølginga frå Forsvaret og sivile etatar av dei av personellet som får behov for oppfølging etter at tenesta er ferdig.

Riksrevisjonen har funne:

- Belastninga på Forsvarets personell i samband med utanlandsteneste er høg.
- Personellet får for kort tid heime mellom deployeringar.
- Forsvaret har fått betre oversikt over tenestegjeringa til enkeltpersonar, men styringsinformasjonen er mangelfull.
- Veteranar med psykiske helseplager får i mange tilfelle ikkje den hjelpa dei treng.
- Oppfølginga frå Forsvaret har vorte betre, men ikkje alle har hatt like god tilgang på hjelp.
- Det er varierende tilbod innan psykisk helse i spesialisthelsetenesta og til dels lange ventetider.
- Tilrettelegginga for deltaking i arbeidslivet er mangelfull.
- Behandling av erstatningssaker på grunn av psykiske belastningsskadar tek lang tid.
- Kompetanse om veteranar er ikkje i tilstrekkeleg grad gjort tilgjengeleg for alle delar av det sivile hjelpeapparatet.

På bakgrunn av dette tilrår Riksrevisjonen

- i samarbeid med Forsvaret å vurdere på kva måte ein kan nå måla om tilstrekkeleg heimetid mellom utanlandsoppdraga. For å følgja opp fastsette mål vil det vera behov for betre styringsinformasjon.
- i samarbeid med Helse- og omsorgsdepartementet å vurdere tiltak for å sikra at fleire veteranar får hjelp for psykiske helseplager innan rimeleg tid
- i samarbeid med Arbeids- og sosialdepartementet å vurdere korleis Nav kan sikra ei tett og god oppfølging av veteranar som står utanfor arbeidslivet
- i samarbeid med Arbeids- og sosialdepartementet å følgja opp at Statens pensjonskasse etablerer eit system som sikrar oppfølging ved behandling av erstatningssaker for veteranar som har psykiske belastningsskadar
- i samarbeid med aktuelle departement og etatar å føra vidare og eventuelt forsterka informasjons- og opplæringsstiltak som gjer det mogleg for saksbehandla-

rar og helsepersonell i større grad å nyttiggjere seg av kompetansemiljø som har særleg kjennskap til dei behova og utfordringane veteranar har

Over 100 000 norske kvinner og menn har delteke i internasjonale operasjonar på vegner av Noreg, og Noreg har som nasjon eit ansvar for oppfølginga av dei. Ansvar er sektorovergripande, og det krev ein samordna verkemiddelbruk på tvers av sektorar og departementsområde.

Riksrevisjonen har i rapporten trekt opp fleire tilrådingar til Forsvarsdepartementet, som eg nettopp nemnde, og komiteen har i merknadene slutta seg til tilrådingane.

Ei av dei største utfordringane for veteranar ligg i kontakten med det sivile hjelpeapparatet. Veteranar utgjør ein liten del av brukarane av det sivile hjelpeapparatet, og då kan dei ofte møte personell som ikkje forstår dei særskilde utfordringane som veteranane har.

Undersøkinga viser at det har vore vanskeleg å overføre kompetanse om veteranar til alle delar av det sivile hjelpeapparatet. Difor er det veldig bra at arbeidsministeren vil «øyremerkja» tilsette hjå Nav, slik at kompetansen ved dei mange Nav-kontora kan verta betre. Konkret skal det bestå i å føra vidare og vidareutvikla det etablerte kompetansemiljøet i Nav Elverum til etter kvart òg å omfatta sentralisert saksbehandling i saker som gjeld personell i internasjonale operasjonar.

Det er òg altfor store variasjonar mellom dei ulike distriktspsykiatriske sentera når det gjeld ventetid, og når det gjeld kor mange som får rett til prioritert helsehjelp. Det er bekymringsfullt, synest eg, at ventetida er for lang, for det er lettare å gjera noko med ei psykisk liding dersom ein kjem tidleg i gang med behandlinga.

Eit anna funn i undersøkinga er at behandlinga i Statens pensjonskasse av erstatningssaker på grunn av psykiske belastningsskadar tek altfor lang tid. Sjølv om kompleksiteten i sakene tilseier at behandlinga av sakene normalt vil ta litt tid, finn undersøkinga døme på at sakene vert liggjande unødvendig lenge, m.a. på grunn av purrerutinane.

I oppfølgingsplanen er det eit mål å få redusert behandlingstida for krav om kompensasjon. Mellom anna skal Forsvarsdepartementet utarbeida eit presiserande tolkningsnotat som synleggjer beviskrava for kompensasjon. Det skal vidare fastsetjast fristar for saksbehandlingsforløpet som skal nedfellast i skriftlege rutinebeskrivingar. Det er bra.

Oppfølgingsplanen er eit samarbeid mellom sju involverte departement for å styrkja samfunnet si anerkjening og varetaking av personell før, under og etter internasjonal teneste. I planen er det lista opp 27 tiltak.

Ein av fire av dei langtidssjukmelde er under 30 år. Det illustrerer alvorsgraden i situasjonen og kor viktig det er at arbeidet med å retta opp dette og få fart på arbeidet er underlagt tidsfristar for gjennomføring.

Det er viktig, synest eg, at når Stortinget vedtek å senda våre kvinner og menn ut i internasjonale operasjonar, skal dei vita at det er trygt å koma heim, og at dersom det er nødvendig, skal dei få den hjelpa dei treng.

Tiltaka som står i oppfølgingsplanen «I teneste for

Norge», tek sikte på å betra dei svakheitene som er avdekta i undersøkinga. Det er bra, men som eg sa før – dei treng tidsfristar.

Eg meiner det er all grunn til å tru at ein statsråd som i si tid som stortingsrepresentant viste stor interesse for veteranane, vil vera oppteken av å ta tilrådingane frå Riksrevisjonen på det største alvor. Me i komiteen ser fram til at Riksrevisjonen rapporterer om dei skisserte tiltaka verkar etter hensikta.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [15:52:20]: Stortinget har med sine beslutninger om å sende norske soldater ut i strid også påtatt seg et ansvar for å sikre soldater som har bidratt i ulike internasjonale operasjoner, en god og riktig oppfølging før, under og etter tjenesten.

Målet med denne undersøkelsen fra Riksrevisjonen har nettopp vært å vurdere om veteraner fra internasjonale operasjoner får god nok hjelp og ikke minst oppfølging, slik Stortinget har lagt til grunn.

Kristelig Folkeparti har, sammen med de andre partiene på Stortinget, vist et sterkt engasjement for veteranene, både fra et helse- og et forsvarsperspektiv. Det handler om å se det enkelte mennesket, de spesielle opplevelsene og ikke minst belastningene som disse menneskene har blitt utsatt for ute i felten. Det handler om å ta enkeltmennesket på alvor og ikke overlate det til seg selv, slik mange som har vært i denne tjenesten, dessverre har opplevd. Derfor er det viktig at vi letter byrdene for våre veteraner. Det må ikke være tvil om at de som på denne måten ofrer seg for vårt land ved å gå inn i farefulle operasjoner, skal få en oppfølging som tar nettopp deres risikofylte liv på alvor.

Når Riksrevisjonen i sin rapport slår fast at veteraner med psykiske helseplager i mange tilfeller ikke får den hjelpen de trenger, er det et urovekkende signal. Selv om rapporten også slår fast at tilbudet er blitt bedre for de fleste, er det fortsatt ikke alle som har like god tilgang på den hjelpen de trenger. Det pekes på varierende tilbud innenfor psykisk helse og til dels lange ventetider. Når Riksrevisjonen peker på behovet for at flere veteraner får raske hjelp, en bedre oppfølging og bedring av mulighetene for at helsepersonell og saksbehandlere kan nyttiggjøre seg kompetansemiljøer og kjennskap til veteranenes behov, er det et sterkt signal om en sterkere prioritering av den nasjonale kompetansen på området.

Kristelig Folkeparti har, sammen med Høyre og Fremskrittspartiet, tidligere tatt til orde for intensivert forskning på dette området. Vi trenger et nasjonalt kompetansesenter for denne typen krigstraumer, som kan bidra med relevant og nyttig kunnskap også rettet inn mot vårt regionale og ikke minst lokale helsevesen, samt til saksbehandlere på Nav-kontorene.

Det finnes i dag noen gode fagmiljøer på krigstraumer i Norge. Utfordringen er at dette ofte blir en kunnskap for de få. For mange ute på Nav-kontorene og ved DPS-ene blir denne kompetansen av og til for vanskelig å tilegne seg på en slik måte at veteranene kan få gjort seg nytte av den. Avstanden synes for lang mellom dem som besitter kjernekompetanse, og dem som skal følge opp veteranene i praksis.

Vi er imidlertid glade for at statsråden nå tydelig gir uttrykk for at hun ønsker å legge til rette for å styrke samhandlingen og kompetanseoverføringen mellom de ulike sektorene. Dette gjelder ikke minst statsrådets klare intensjon om å tilskynde at Forsvaret bidrar aktivt i samarbeidet med andre departementer med sin spisskompetanse på traumefeltet, relatert til både forebygging og behandling. Også det forholdet at kostnadene for den enkelte for å gjøre seg nytte av at KPS' tjenester, altså Kontor for psykiatri og stressmestring, skal refunderes via HELFO, er et positivt bidrag til å gjøre veien kortere fra personellet til fagmiljøet som kan gi den beste helsemessige oppfølgingen.

Redusert ventetid, mer kompetanse inn mot det personalet som møter den enkelte veteran, og ellers bedre tilrettelegging av økonomiske ordninger som gjør at den enkelte kan få den beste faglige oppfølgingen når de trenger det, er viktige tiltak som vi fra Kristelig Folkepartis side imøteser blir realisert.

Jeg viser ellers til saksordførerens gjennomgang.

Ola Elvestuen (V) [15:57:10]: Vi har nå 100 000 veteraner i Norge som har vært i internasjonale oppdrag etter andre verdenskrig. Det er en stor gruppe, og tar man med familie, er det mange i Norge som enten har vært med i internasjonale oppdrag, eller som kjenner eller er nære venner av noen av disse.

Det påhviler, som flere har sagt, nasjonen et bestemt ansvar når det gjelder å følge opp disse, både i forkant av oppdraget, når de er ute, og over tid etter at de har tjenestegjort. Det er klart at det å være med på internasjonale operasjoner, spesielt for personer som har vært i krigslignende situasjoner eller i krig, er en unik opplevelse som det er veldig vanskelig for andre å sette seg inn i.

Derfor er vi fra Venstre veldig glade for denne rapporten fra Riksrevisjonen, hvor man kommer med tydelige og klare anbefalinger om hvordan vi kan gjøre tilbudet til veteraner enda bedre. Vi skal også ta med oss at det som har skjedd de siste årene når det gjelder tilbud, både fra Forsvarets side og fra det sivile tjenesteapparatet, er blitt langt bedre enn det veteraner kom tilbake til etter at de hadde vært utplassert i Libanon gjennom 1980-tallet og på begynnelsen av 1990-tallet. Men det kan alltid forbedres, enten det er ved å gi bedre tilbud via Nav, få erstatningsaker til å gå fortere i Statens pensjonskasse, få opp kvaliteten i de distriktspsykiatriske sentrene, slik at variasjonene blir mindre og tilbudene blir jevnere, eller ved noe så enkelt som at man får refusjon for reiseutgifter når man skal besøke Forsvarets Kontor for psykiatri og stressmestring.

Alt dette er viktig, og det er viktig å følge opp alle de punktene som komiteen påpeker, for hele tiden å gjøre tilbudet bedre.

Det er ett forhold jeg tar ordet for å ta opp spesielt, og som er en større problemstilling: Det er den korte tiden mange som tjenestegjør ute, har mellom tjenesteperiodene, for det er særlig, som vi har sett i operasjonene vi har hatt i Afghanistan, en mindre del av Forsvaret som har måttet ta en veldig stor belastning. Da er det viktig at man klarer å få oversikt over hvem som har tjenestegjort hvor – for

å utnytte kapasiteten i størst mulig grad og for å skåne den enkelte i størst mulig grad. Samtidig må man se på selve innretningen av Forsvaret – om det egentlig er satt opp for å kunne rullere personellet når operasjonene drar ut i tid. Det er ingen grunn til å tro at dette ikke er en problemstilling vi også kommer til å stå overfor i årene framover. Det har vært det i Afghanistan.

For ett år siden tror jeg det var få, om ingen, i denne sal som kunne ha forestilt seg at vi om kort tid vil ha norsk personell i Irak. Ser man på situasjonen – en situasjon som er uavklart i østlige Ukraina, og spesielt i Midtøsten – som helhet, er det i hvert fall ikke utenkelig at man vil kunne ha en situasjon også framover hvor man vil ha utenlandsoperasjoner. Det vil være regelen mer enn unntaket – som det jo også har vært. Hvis man ser tilbake, har det fra 1978 og fram til i dag nesten kontinuerlig vært norske soldater utenlands.

Jeg tror det er viktig når vi nå ser på Forsvarets innretning, å passe på at det er en god balanse mellom det som er nødvendige investeringer og drift innenfor Forsvaret, og at man har nok personell til å kunne følge opp det som er normen, nemlig at er man ute i mer enn tre måneder, skal man ha et opphold på fire til fem ganger den tiden hjemme. Jeg tror det er vanskelig for mange med den innretningen vi har nå, men vi må planlegge for at dette i større grad er mulig i årene framover.

Utover det mener Venstre at dette er en god rapport fra Riksrevisjonen. Responsen fra departementene og imøtekommenheten er god, og vi støtter selvfølgelig alle merknadene fra kontrollkomiteen.

Kenneth Svendsen hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Ine M. Eriksen Søreide [16:02:44]: Våre soldater og våre veteraner gjør en stor innsats for å bidra til økt sikkerhet og stabilitet i andre land. De løser oppdrag med til dels veldig store utfordringer. De utsetter seg selv for stor risiko, belastninger og sterke inntrykk.

Norske soldater er i verdensklasse, og mine kollegaer internasjonalt framhever veldig ofte norske soldaters innsats. Den innsatsen de gjør, er avgjørende for å ivareta vår sikkerhet og våre nasjonale interesser, og det er jo sånn i dagens verden at ting som skjer langt borte, kan få direkte konsekvenser her hjemme.

Heldigvis kommer de aller fleste hjem med gode opplevelser og erfaringer, men mange av de veteranene som sliter i dag, var ute i tjeneste for 10, 15, 20, ofte 25 år siden. Og la meg bare dele en kort historie med henvisning til akkurat dette: Kåre Brændeland fikk Krigskorset med sverd 8. mai i år. Han var en veldig ung mann som var ute i operasjoner i Bosnia. Han reddet flere sivile mennesker og gjorde en fantastisk innsats – han, sammen med mange andre. Det han opplevde da han kom hjem som 21-åring, var at han ikke hadde noen han kunne snakke med dette om. Det å snakke med vennene sine, som fortsatt bodde hjemme, om det man nettopp hadde stått midt oppe i, all død og lidelse, alle dramatiske situasjoner, var uhyre vanskelig. Sånn har mange av våre veteraner det – og

har hatt det. Heldigvis har hjelpeapparatet blitt bedre, men mange ble sittende veldig mye og veldig lenge alene med opplevelsene de hadde.

Våre veteraner reiser ut på vegne av Norge, dvs. på vegne av oss alle. Derfor er det et ansvar for hele samfunnet å gi dem den anerkjennelsen og også den støtten de trenger når de kommer hjem. Jeg er glad for at både Riksrevisjonens rapport og komiteen er så tydelig på å understreke nettopp dette samfunnsansvaret.

Jeg har vært opptatt av veteranenes sak i hele min tid som politiker, og representanten Eldegard nevnte også interpellasjonen jeg reiste i desember 2012. Det er et stort engasjement, og det har vært felles for veldig mange i denne salen i mange år. Jeg har på nært hold fulgt den relativt gode utviklingen som har vært de senere årene når det gjelder både anerkjennelse og ivaretagelse.

Handlingsplanen «I tjeneste for Norge» har vært et godt verktøy, og planen har hatt full støtte her i Stortinget. Denne handlingsplanen har brakt oss et godt stykke videre. Jeg skal bruke min tid nå til å fortelle hva vi har gjort, og gjør, for å forsterke og følge opp det som framkommer i Riksrevisjonens rapport.

Vi er nemlig på ingen måte i mål. Det gjenstår fortsatt en del før vi kan si at alle som trenger spesiell oppfølging, får den hjelpen de trenger.

Vi ønsker fra regjeringas side å følge opp og forsterke innsatsen gjennom den nye oppfølgingsplanen som vi presenterte i august. Vi skal fortsette å synliggjøre kompetanse, formidle anerkjennelse og gi støtte. Det er en prosess som må gå på tvers av forvaltningsnivåer og sektorer, og det er nettopp dette perspektivet som gjennomsyrrer den nye oppfølgingsplanen.

Sju statsråder og departement har ansvaret for tiltak i planen, og det er helt nytt at flere departement går sammen på den måten. Hele regjeringa står bak det arbeidet vi nå er i gang med.

Vi er godt i gang med å styrke kompetansen i helsesektoren, i barne- og familievernet og i Nav. Vi skal sørge for at den enkelte veteran og dennes familie får bedre informasjon om hvilke ordninger og hvilke rutiner som gjelder for å få det man har krav på fra hjelpeapparatet. Saksbehandlingstida i SPK, Statens pensjonskasse, og i Nav skal reduseres, og dokumentasjonskrav skal gjennomgås med sikte på forenkling. Det skal foretas en gjennomgang av ordningene.

Kommunene skal få en tydeligere rolle, bl.a. gjennom tilrettelegging for utarbeidelse av kommunale handlingsplaner, som enkelte kommuner – som Oslo og Bergen – har gjort, eller er godt i gang med. Vi vil også, som representanten Grøvan var inne på, bidra til mer forskning på feltet. Særlig har vi pekt oss ut familieområdet som viktig. Jeg sier alltid til veteraner som kommer tilbake fra utenlandsoppdrag, at jeg mener det er feil når man sier at familiene er berørt av oppdraget; de er en del av oppdraget. Uten familiene ville det ikke vært mulig for Forsvaret å sende soldater ut i internasjonale operasjoner.

Vi vet særlig at for barn kan det å ha én eller to foreldre ute i internasjonale operasjoner være en stor påkjenning. Vi vet foreløpig litt for lite om hvordan dette påvirker barn

og familier i det lange løp, og det er noe vi ønsker å forske mer på. Jeg har også tatt et initiativ overfor mine nordiske forsvarsministerkollegaer for å få til et nordisk forsknings-samarbeid på dette området innenfor rammen av det nordiske forsvarssamarbeidet. Det er også forskning i NATO på dette.

Riksrevisjonen har avdekket mangler i systemene som vi skal rette opp. Jeg mener at den gjennomføringen vi har av den nye oppfølgingsplanen, svarer godt på utfordringene som Riksrevisjonen peker på, og ikke minst de anbefalingene som gis i rapporten. For dette er utfordringer som har vært kjent. Evalueringer og forskning peker i samme retning. Det er i det sivile hjelpeapparatet at utfordringene ser ut til å være størst. Oppfølgingsplanen har derfor oppmerksomhet om bedre samhandling mellom de ulike instansene i det sivile hjelpeapparatet. Vi skal sørge for økt kompetanse i alle ledd og en enklere og mer smidig saksgang.

Funnene til Riksrevisjonen er basert på data fra 2012 og ligger med andre ord noe tilbake i tid. Det er grunn til å tro at situasjonen for veteranene er noe bedre i dag enn i 2012, men det er fortsatt utfordringer.

En del områder som jeg pekte på i interpellasjonen, har blitt bedre, og det er også viktig å peke framover på hva vi gjør nå.

Kompetansemiljøet for veteraner ved Nav-kontoret på Elverum vil bli videreført og videreutviklet. Kontoret vil bli videreført og styrket med to stillinger. Dette miljøet har en informasjons- og veiledningsrolle overfor andre enheter i etaten, og de vil også være tilgjengelige for direkte henvendelser fra veteraner. Kontoret skal ha særlig kompetanse på tjenesteområder som er spesielt relevante for veteraner. Det skal også kunne veilede Forsvaret, Statens pensjonskasse og andre eksterne samarbeidspartnere.

Som et supplement til kompetansemiljøet på Elverum vil det bli igangsatt et prøveprosjekt hvor det etableres en desentralisert ordning med veterankontakt. Formålet med veterankontakter er å legge bedre til rette for veteraner i deres møte med Nav. Nav er i gang med å spesialisere ytelsesforvaltningen, slik at søknader om ulike ytelser blir behandlet på færre steder enn tidligere, altså at man samler kompetansen om ulike ytelser. Det jobbes for at saker knyttet til veteraner, etter hvert vil bli behandlet samlet i én enhet.

Etter at Riksrevisjonen leverte sin undersøkelse, har Statens pensjonskasse forsterket sin innsats. Det har ført til at saksbehandlingstida er redusert. Kompensasjonssaker er, som komiteen også har pekt på, i sin natur ganske krevende å behandle. Det skal bl.a. innhentes spesialisterklæringer, og det kan ta tid å stadfeste omfanget av en varig skade. RVTS Øst arrangerte tidligere i høst et eget kurs for spesialister for å øke kompetansen til helsepersonell som kan utarbeide spesialisterklæringer. Målsettingen er at dette vil bidra til å øke tilgangen på spesialister og dermed redusere ventetida på utferdigelse av erklæringer.

Riksrevisjonens undersøkelse knytter seg til forhold som berører flere departementer. Jeg har vært inne på noen av berøringspunktene med Arbeids- og sosialdepartementet, og jeg skal nå redegjøre for merknadene som er relatert

til Forsvarsdepartementets ansvarsområde. Helse- og omsorgsministeren vil redegjøre for sitt ansvarsområde i sitt innlegg.

Veteraner opparbeider seg en unik kompetanse gjennom tjeneste i internasjonale operasjoner. De er strengt selektert, de er godt trent og har tilegnet seg betydelig kompetanse og erfaring. Denne kompetansen er det viktig at samfunnet og ikke minst arbeidsgivere i sivil sektor i større grad ser og tar i bruk. Det er viktig for samfunnet, og det er viktig for veteranene, som skal få en meningsfylt jobb også etter endt tjeneste i Forsvaret.

For å sørge for at overgangen til arbeidet i sivil sektor blir så enkel som mulig, må Forsvaret gjøre det lettere for arbeidsgivere å forstå hva internasjonal tjeneste innebærer, og hvilken kompetanse veteranene har. Vi vil derfor gjøre et arbeid med å «oversette» kompetansen, hvis man kan bruke et slikt begrep, slik at den er tilgjengelig for arbeidsgivere i sivil sektor. Jeg vil også benytte sjansen til å gi ros til mange prosjekter som skjer både blant arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjoner, nettopp for å gjøre overgangen lettere.

Riksrevisjonen har pekt på at belastningen på Forsvarets personell er høy. Dette var også en problemstilling som representanten Elvestuen spesielt tok opp. La meg bruke litt tid på dette: Det er fortsatt en gruppe av veteraner som får for kort tid hjemme mellom deployeringer. Jeg er oppatt av at det skal være en rimelig balanse mellom tjenestegjøring i internasjonale operasjoner og tjenestegjøring i Norge, slik at belastningen ikke blir for høy på den enkelte. Ved tjenesteperiode på over tre måneder skal det fra tidspunktet for hjemkomst etter tjenestegjøring normalt gå en tidsperiode på minimum det dobbelte av den seneste deployeringsperioden før ny disponering kan finne sted. Det er imidlertid en utfordring for enkelte kategorier av personell spesielt. Enkelte fagmiljøer har vært veldig belastet med høy deltakelse i internasjonale operasjoner. Spesielt gjelder det ingeniører og personell knyttet til samband, sanitet og logistikk, og ikke minst også Etterretningsbataljonen og helikopter- og fregattpersonellet er sterkt etterspurt i internasjonale operasjoner.

Vi skal bestrebe oss på å etterfølge normen for hviletid. Det er veldig viktig. Det er imidlertid behov for en viss fleksibilitet i regelverket. Noe personell søker seg frivillig til internasjonale tjenester, mens andre blir beordret. Vi må ikke ha så fasttømrede bestemmelser at vi ikke klarer å dekke, i enkelte tilfeller, Forsvarets behov. Forsvaret vil sørge for å få en bedre oversikt over belastningen på den enkelte og jobber nå med å få på plass bedre styringssystemer. Det er nødvendig å gjennomgå normen for hjemmetid, hvilke retningslinjer som skal gjelde, og hvordan dette skal tilpasses oppdraget. Dette er tiltak som Forsvaret nå følger opp. Bruken av dispensasjon fra normen om hjemmetid har blitt innskjerpet siden i sommer, og den blir i dag bare gitt unntaksvis og i helt spesielle situasjoner. Forsvaret velger i større grad å la stillinger stå vakante når det ikke finnes gripbart personell tilgjengelig, enn å gi dispensasjon. Det er ikke bare lengden mellom deployeringene, men også den totale belastningen på den enkelte som nå blir sett på. Jeg er glad for at Riksrevisjonen ser

at oversikten over enkeltpersoners tjenestegjøring har blitt bedre.

Riksrevisjonen har pekt på at SPKs behandling av kompensasjonssaker som følge av psykiske belastningsskader, tar for lang tid. Noe av det første regjeringa gjorde, var å forenkle den særskilte kompensasjonsordningen ved å omgjøre bevilgningen til en overslagsbevilgning. Det betyr at utbetalingene ikke stopper opp selv om budsjettposten blir overskredet. Dette var, bokstavelig talt, en av de første sakene jeg fikk på mitt bord, dagen etter at jeg tiltrådte. I løpet av høsten 2013 hadde utbetalingene stoppet opp to ganger, og det hadde naturlige forklaringer. Det var nemlig stor usikkerhet knyttet til prognosene for både graden av uførhet og hvor mange som kom til å søke. Det betyr at de som har fått tilkjent kompensasjon nå, ikke skal måtte vente på utbetaling når kompensasjonen er tilkjent. Det er et klart mål i oppfølgingsplanen å redusere saksbehandlingstida og tydeliggjøre kompensasjon etter ordningen.

Jeg er også glad for å kunne si at Statens pensjonskasse nå har innarbeidet nye rutiner for saksbehandlingstid. Fra Statens pensjonskasse har mottatt alt underlagsmateriale, skal saken være ferdigbehandlet innen fire uker. Skjer ikke det, er det nå nye rutiner for hvordan man skal purre på sakene i systemet, slik at de ikke blir liggende uten at noen vet hvor de befinner seg. Den enkelte saksbehandler behandler nå flere saker enn tidligere, og det er også andre tiltak under planlegging, som bl.a. et nytt elektronisk saksbehandlingssystem for personskader og å gjennomgå informasjonskildene til veteraner og pårørende.

Forsvarsdepartementet har også i samråd med Arbeids- og sosialdepartementet og Statens pensjonskasse utarbeidet et forslag til retningslinjer for å styrke styringen og forvaltningen av den særskilte kompensasjonsordningen, og Forsvarsdepartementet har utarbeidet et presiserende tolkningsnotat som synliggjør forskjellen i beviskravet etter 35 G- og 65 G-ordningen.

Til sammen mener jeg at disse tiltakene svarer godt på de funnene Riksrevisjonen fortjenstfullt har gjort i sine undersøkelser og sin rapport. Jeg mener det er viktig at vi ikke slutter å ha oppmerksomhet rundt dette feltet, for vi kan alltid bli bedre. Men jeg mener og tror at de tiltakene vi nå har satt i verk, vil gjøre situasjonen på de områdene som er blitt påpekt, bedre, samtidig som jeg er veldig glad for at samfunnet samlet nå er mye flinkere til å anerkjenne den utrolige innsatsen våre menn og kvinner i uniform har gjort og kommer til å fortsette å gjøre i internasjonale operasjoner.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Gunvor Eldegard (A) [16:17:44]: Det er veldig lett å vera einig i alt som forsvarsministeren sa her no. Eg synest dei tiltaka som ministeren presenterer, og vil setja i gang, er veldig bra, og det er me glade for. Men så tenkjer eg på dei som er veteranar no, som allereie slit osv. Når får dei hjelp? Det er ganske viktig. Me sit her heile Stortinget no og er veldig einige om at dette må skje, men når skjer det? Det held kanskje ikkje for dei som slit no, at dette skjer om

to år. Har me sett nokon tidsfristar når det gjeld dei enkelte tiltaka? Helseministeren kan kanskje svara for det som går på helse, men forsvarsministeren kan iallfall svara for det som går på hennar departement.

Statsråd Ine M. Eriksen Søreide [16:18:29]: Det forsøkte jeg å gjøre gjennom innlegget mitt. Det er jo slik at den enkelte veteran må oppsøke hjelp hvis man føler at man trenger det, og der er nå terskelen betydelig lavere enn den var tidligere. Det gjelder for tiltak i Forsvaret, og det gjelder for tiltak etter at man har vært i Forsvaret eller etter at man har vært i internasjonal tjeneste. De tiltakene som vi har satt i verk i forbindelse med oppfølgingsplanen, gjennomføres fortløpende. Det er viktig at også de sakene som har hatt størst problemer knyttet til seg, som f.eks. saksbehandlingstida i Statens pensjonskasse, nå viser tydelige tegn til bedring, både fordi det behandles flere saker enn tidligere, Statens pensjonskasse vinner erfaring med å behandle denne typen saker og ser litt mer av hvilket mønster det er i de sakene som behandles, og ikke minst fordi det nå settes tydelige frister for saksbehandling. Det har det ikke vært tidligere, og derfor er det viktig at de tiltakene som nå iverksettes, er tydelige og har de fristene som er nødvendige, slik at alle de veteranene som trenger hjelp og oppfølging, får det.

Presidenten: Replikordskiftet er slutt.

Statsråd Bent Høie [16:19:57]: Veteranene våre fortjener og kan forvente anerkjennelse for den innsatsen de har gjort for Norge, for vår sikkerhet og våre verdier. Gjennom oppfølgingsplanen «I tjeneste for Norge» står sju ministre sammen om et viktig initiativ for nettopp ivaretagelse av veteranene.

Riksrevisjonen påpeker at veteraner som har behov for hjelp, opplever et varierende psykisk helsetilbud i spesialisthelsetjenesten med til dels lange ventetider.

Min ambisjon er å skape pasientens helsetjeneste. Det betyr at pasientens behov, forventninger og ønsker skal stå i sentrum for hvordan vi legger opp tilbudene. Det er avgjørende for tilliten til helsetjenesten at de som har behov, får rask og god hjelp. På psykisk helse-området er det fortsatt utfordringer og mange uløste oppgaver. Psykisk helse har høy prioritet i Høyre–Fremskrittsparti-regjeringen, og vi styrker tilbudet både i kommunene og i spesialisthelsetjenesten.

Kompetansen innen traumebehandling er i positiv utvikling på landsbasis, særlig i tiden etter 22. juli 2011. Det er også gjennomført systematiske kompetansetiltak i behandling og oppfølging av veteraner gjennom opplæringspakken i militærpsykiatri og gjennom opplæringsprogrammet Tryggere traumeterapeuter. Det er satset mye på kompetansebygging gjennom de regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging, som yter veiledning til alle berørte tjenester. Regionale ressursnettverk for innsattpersonell videreføres. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress driver forskning og utredning på veteranområdet.

Regjeringen har foreslått å avsette 5 mill. kr til å videre-

utvikle og implementere en ny metode for traumebehandling for voksne i de distriktpsikiatriske sentrene. Tiltaket gjennomføres i samarbeid med Nasjonalt kunnskapssenter og de regionale ressursentrene.

Behandling av posttraumatisk stressyndrom kan være aktuelt på flere nivåer, hos fastlege, ved distriktpsikiatriske senter og på sykehus. Fastleger henviser til spesialist, normalt til distriktpsikiatriske senter for utredning og behandling. Modum Bad har en egen traumepoliklinikk i Oslo. Viken senter i Troms har også en enhet som tilbyr behandling for traumer. Det er i alt 75 distriktpsikiatriske sentre som dekker alle landets kommuner. Men vi har fortsatt utfordringer med for lang ventetid og for dårlig kapasitet innen psykiske helsetjenester både i kommunene og i spesialisthelsetjenesten. Dette er vi i ferd med å endre på. Regjeringen har gjeninnført den gylne regel som skal innebære økt vekst innen behandling innenfor psykisk helse og rus i spesialisthelsetjenesten. Denne ble fjernet av den forrige regjering, og vi så en nedgang både i personell og antall behandlede pasienter.

Vi gjennomfører nå viktige reformer i spesialisthelsetjenesten, og vi innfrir også til neste år fritt behandlingsvalg for psykisk helse og rus, og har som nevnt gjeninnført den gylne regel om at psykisk helsevern og rusbehandling hver for seg skal ha større vekst enn andre områder i sykehusbehandling. Fritt behandlingsvalg skal øke valgfriheten til den enkelte pasient og forventes å gi redusert ventetid. Den gylne regel skal sikre at psykisk helse- og rusbehandling ikke blir salderingsposter, og understøtter vårt mål om kortere ventetider.

For å få ned ventetiden i spesialisthelsetjenesten må vi imidlertid også satse i kommunene, med bedre forebygging, lavterskeltilbud og tidlig intervensjon. Regjeringen starter dette ved å øke bevilgningene til kommunenes frie inntekter med 100 mill. kr i 2015, i tillegg til de øremerkede ordningene innen etablering av psykologtilbud og de øremerkede tilskuddene på 100 mill. kr, som det er blitt enighet om i budsjettavtalen, til behandlingstilbud til rusavhengige i kommune. Ved å styrke de kommunale tjenestene som lå i regjeringens opprinnelige budsjettforslag, og som er blitt ytterligere styrket i budsjettavtalen med Kristelig Folkeparti og Venstre, vil det bl.a. også bli rom for å sørge for flere psykologer i kommunene, sikre bedre kompetanse og lettere tilgjengelighet til hjelp der folk bor. Vi jobber også med en egen stortingsmelding om framtidens primærhelsetjeneste, hvor et sentralt tema nettopp vil være tilbud til mennesker med psykiske lidelser.

Helsedirektoratet er i ferd med å utarbeide en rapport om kompetansesvake områder og behovet for nasjonale tjenester innen fagområdet psykisk helsevern. Behovet for traumekompetanse er ett av områdene som gjennomgås.

Regjeringen vil arbeide med å redusere stigmaet knyttet til psykisk sykdom. Mange venter for lenge med å ta kontakt med helsetjenesten, og en av grunnene til det er trolig at det fortsatt er utfordringer knyttet til stigmaet rundt det å ha psykiske helseutfordringer. Gjennom informasjon om behandlingstilbud og rettigheter til veteraner vil vi legge til rette for at personellet søker hjelp tidlig, når og hvis de har behov for det.

Vi kommer ikke utenom at noen får plager av ulik art etter endt oppdrag, og vi vil legge til rette for mestring av eget liv, både for personellet og for familien. Lærings- og mestringsarbeidet må derfor styrkes. Helse er å mestre de fysiske eller psykiske belastningene som kropp og sjel utsettes for. Gjennom vårt arbeid med psykisk helse skal vi nettopp legge til rette for mestring av eget liv.

Riksrevisjonen påpeker at for de veteranene som har behov for oppfølging fra Forsvaret, vil det ha stor betydning at det etableres en varig ordning med reiserefusjon.

Forsvaret tilbyr helsetjenester som mange veteraner har god nytte av. Dagens lovgivning dekker i utgangspunktet kun utgifter til reiser til spesialisthelsetjenester som dekkes av helseregionene, og tjenester som omfattes av folketrygdlovens kapittel 5. Det vil være behov for lovendring dersom reiseutgifter til annen behandling skal dekkes. Den ordinære helsemessige oppfølging av forsvarspersonell, både tjenestegjørende og tidligere tjenestegjørende, skal på lik linje med oppfølging av den øvrige befolkningen skje i de ordinære helse- og omsorgstjenestene. Helse-regionene og kommunene skal tilby nødvendige helse- og omsorgstjenester til alle. Helse- og omsorgstjenestenes refusjonsordninger for pasientreiser er tilpasset disse tjenestene.

På denne bakgrunn har Helse- og omsorgsdepartementet og Forsvarsdepartementet kommet til at reiseutgifter til behandling hos Kontor for psykiatri og stressmestring dekkes av Forsvaret inntil en eventuell ny ordning er vurdert.

Martin Kolberg (A) [16:28:16] (komiteens leder): Denne saken – ikke saken vi behandler i dag, men veteranenes situasjon – har vært til behandling i Stortinget ved flere anledninger. Det dokumentet som Riksrevisjonen nå har lagt fram for Stortinget, har vært en veldig grundig gjennomgang av situasjonen. Det gode ved denne debatten er at det ser ut til å være en felles forståelse av hva som er utfordringa, og jeg føler meg veldig betrygget av det som de to statsrådene nå har redegjort for i debatten.

Det er helt nødvendig og helt riktig, selvsagt, at man i sånne sammenhenger som dette – når vi snakker om håndtering av våre over 100 000 veteraner, som har stilt seg til disposisjon for de oppdragene som Stortinget har bestemt – sørger for at de får den oppfølginga som de har krav på. Det har i lange tider ikke vært bra. Nå tror jeg at vi begynner å se enden på en utvikling hvor vi kan betrygge oss selv med å si at det er bra.

Et lite element i dette, som kan være viktig for den enkelte, som jeg har lyst til å understreke, og som statsråd Høie var inne på, er det aspektet som knytter seg til den enkeltes barriere for å søke hjelp. Og det er helt sikkert, som statsråden sa, at mye av dette knytter seg til de fordommene som fortsatt ofte er der når det gjelder det å vise fram at man har psykiske eller andre typer problemer som følge av dette. Det skal man liksom ikke gjøre. Dette er det vanskelig for Stortinget å gjøre noe aktivt med, men vi må sørge for at skranken for å ta dette initiativet er så lav som mulig.

Jeg ba om ordet for å si det første jeg sa, nemlig at det

er fint at det er bred enighet om at Riksrevisjonens anbefalinger, komiteens merknader og det regjeringa nå sier til oss, er så sammenfallende at vi har kommet et stykke på vei. Dette er en konstruktiv utvikling. Men hvis det fortsatt er små ting, som dette med reiseutgifter, som vi kan rette på, så gjør vi det. Dette er små ting og små barrierer, som kan være nok til at folk holder seg hjemme. Mange av disse – jeg kjenner noen av dem – har dessverre kommet i en situasjon hvor de sitter hjemme og ikke kommer seg ut. De har ikke penger, de går til Nav, og slik kommer de inn i denne dårlige utviklinga, fordi de ikke blir forstått, fordi de føler at de ikke blir respektert, eller fordi skrankene har blitt for høye.

Alt som det har blitt redegjort for her, er bra, men hvis det fortsatt er småting som kan rettes på, gjør vi det. Hvis det trengs en lovendring knyttet til dette med reiseutgifter, gjør vi noe med det. Min anmodning til statsråden er: Kom tilbake til Stortinget med et forslag, og så gjør vi noe med det, slik at vi rydder dette av veien.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 8.

Sak nr. 9 [16:31:31]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse om utnyttelse av infrastruktur til forskning i norske områder i Arktis (Innst. 41 S (2014–2015), jf. Dokument 3:13 (2013–2014))

Michael Tetzschner (H) [16:31:55] (ordfører for saken): Denne saken gjelder Riksrevisjonens undersøkelse om hvorvidt vi utnytter forskningsinfrastruktur i norske områder i Arktis godt nok. Bakgrunnen er at Norge ønsker å være en ledende polarforskningsnasjon, og at forskningsinnsatsen skal styrkes. En forutsetning for dette er at utnyttelsen av infrastrukturen er samordnet og fullgod. Norsk forskningsvirksomhet og norske forskningsbaser på Svalbard skal også være virkemidler for å understøtte nasjonale interesser på Svalbard generelt og for å nå forskjellige mål i Arktis.

Målet med undersøkelsen har vært å vurdere om forskningsinfrastrukturen i Arktis blir utnyttet godt nok og i tråd med Stortingets vedtak og forutsetninger. Følgende forskningsinfrastruktur er undersøkt: forskningslandsbyen Ny-Ålesund, Norsk Polarinstituttets forskningsstasjon, luftmålingsstasjonen, marinlaboratoriet og geodesiobservatoriet i Ny-Ålesund og nordlysobservatoriet og EISCAT-radareren i Longyearbyen. I tillegg inngår forskningsfartøy som gjennomfører tokt i Arktis.

Undersøkelsen er gjennomført for perioden 2006–2013.

Norges forskningsvirksomhet på Svalbard er viktig for å understøtte de overordnede målene for svalbardpolitikken og for å oppfylle de forskjellige målene for norsk nærvær. Internasjonalt har Norge lenge vært regnet som en av verdens ledende nasjoner innenfor polarforskning.

Norge var i 2009–2010 rangert som nr. 3 innen forskning på Arktis, ifølge rapport 3/12 Norsk polarforskning.

Manglende utnyttelse av infrastrukturen kan få konsekvenser for oppfølging av hovedmålene for norsk svalbardpolitikk og særlig målet om opprettholdelse av norske samfunn på øygruppen, samt at Norges posisjon som ledende forskningsnasjon i Arktis svekkes, og at en kunnskapsbasert forvaltning av polarområdene blir vanskeliggjort.

En samlet komité har merket seg at Riksrevisjonen i denne forvaltningsrevisjonsrapporten sier at utviklingen «er (...) ikke i tråd med føringen i Innst. S. 336 (2008–2009)», der det forventes at Svalbards «unike forskningsmuligheter skal utnyttes bedre». Komiteen har også merket seg at Kunnskapsdepartementet for sin del ikke mener å ha grunnlag for å konkludere med at forvaltningen av forskningsinfrastrukturen ikke er i tråd med Stortingets vedtak, men at forvaltningsrevisjonens sentrale tema er hvorvidt Stortingets vedtak og forutsetninger er oppfylt.

Når det gjelder undersøkelsens omtale av norsk forskningsaktivitet, bemerkes at de ytre kjennetegn på forskningsaktivitet, f.eks. publiserte artikler i vitenskapelige tidsskrifter og videre siteringer, ikke er en helt nøyaktig målestokk for vellykket forskning. Det er likevel bekymringsfullt at Norge som betydelig bidragsyter i arktisk polarforskning ikke ser ut til å ha så stor vitenskapelig innflytelse som man burde kunne forvente.

Komiteen har også merket seg at antallet registrerte norske forskerdøgn i forskningslandsbyen Ny-Ålesund har hatt en nedgang på 700, tilsvarende 14 pst., og at nedgangen i forskerdøgn ved marinlaboratoriet er redusert med 90 pst., og for begge vedkommende snakker vi om perioden 2008–2013.

Komiteen sier seg enig i Riksrevisjonens uttalelse om at utviklingen i norsk forskningsaktivitet og tilstedeværelse i Ny-Ålesund er uheldig.

Det foreligger ikke en samlet oversikt over utnyttelse av forskningsinfrastruktur i Arktis eller informasjon om omfanget av finansieringen av norsk polarforskning.

Når det gjelder forskningsfartøyer, viser komiteen til at fire av fem er nær eller over sin forventede levetid, som regnes å være 30 år. Dette kan innebære at de i mindre grad tilfredsstillers dagens krav til moderne forskningsfasiliteter, og dermed ikke er tidsmessige for mottak av nytt vitenskapelig utstyr, og at driftssikkerheten også svekkes ved mer krevende vedlikehold og økende problemer med tilgang på reservedeler og utstyr. En samlet komité uttaler at et nytt, isgående fartøy bør erstattes når de nåværende utrangeres, og at flåtens beskaffenhets under ett gir grunn til å frykte negative effekter for havforskningen om det ikke utarbeides en plan for utskifting av de eldre fartøyene.

En samlet komité viser til at Nærings- og fiskeridepartementet vurderer utnyttelsesgraden for fartøyene som tilfredsstillende, og at datainnsamlingen ikke påvirkes nevneverdig av antall toktdøgn. Likevel vil komiteen understreke behovet for en fornyelsesplan, da investeringene som vil måtte gjøres, vil kreve ressurser, og det selvsagt også vil ta tid fra vedtak om å få erstattet de eldre fartøyene med nye og til de nye faktisk er operative. Risikoen for at en manglende planlegging for fornyelse av flåten i Arktis vil kunne få negative konsekvenser for havforskningen, er

overhengende, og dermed vil det også svekke våre muligheter til både å overvåke fiskeriresurser og å følge med i eventuelle klimaendringer.

På bakgrunn av ovennevnte vil jeg anbefale komiteens forslag for å operasjonalisere noen av de anbefalingene som har kommet fra Riksrevisjonen. Forslagene til vedtak er sålydende:

«Stortinget ber regjeringen vurdere tiltak for økt utnyttelse av forskningsinfrastrukturen på Svalbard, herunder tiltak for økt norsk forskningsaktivitet i Ny-Ålesund.»

Og:

«Stortinget ber regjeringen vurdere hvilke forutsetninger som må være til stede for at forskningsfartøyene i arktiske farvann i fremtiden samsvarer med de uttalte målsettingene for norsk havforskning, fiskeriforvaltning, klimaovervåking og arktisk forskning.»

Gunvor Eldegard (A) [16:39:10]: Eg har lyst til å starta med å fortelja at då me i næringskomiteen var i Ny-Ålesund i 2006, var eg utruleg imponert over det arbeidet som vart – og vert – gjort der oppe. Det syner jo òg rapporten, at Noreg har hatt framifrå forskning der oppe, og at dei har det framleis, men at me har falle nedover på lista, og det er synd.

I denne saka er me i komiteen einige, både i merknader og i forslag. Me er einige om å be regjeringa vurderer tiltak for auka utnytting av forskingsinfrastrukturen på Svalbard, inkludert tiltak for auka norsk forskingsaktivitet i Ny-Ålesund. Me er òg einige om å be regjeringa vurderer kva føresetnader som må vera til stades for at forskingsfartøya i arktiske farvatn i framtida samsvarer med dei uttala måla for norsk havforskning, fiskeriforvaltning, klimaovervåking og arktisk forskning.

Det er eit mål at Noreg skal vera ein leiande polarforskningsnasjon, at forskingsinnsatsen skal styrkjast, og at me skal samordna utnyttinga av infrastrukturen for forskning. Og målet med Riksrevisjonen si undersøking har vore å vurderer om forskingsinfrastrukturen i Arktis vert utnytta på ein god måte og er i tråd med Stortingets vedtak og føresetnader, og å kartleggja årsakene til ei eventuell mangelfull utnytting. Riksrevisjonen fann at forskingsinfrastrukturen på Svalbard kan utnyttast betre, at forskingsinfrastrukturen vert brukt i mindre grad no enn tidlegare, og at eldre forskingsfartøy ikkje tilfredsstillers dagens forskingsmessige behov.

Noregs forskingsverksemd på Svalbard er eit viktig verkemiddel for å understøtta dei overordna måla i svalbardpolitikken og for å oppfylla dei ulike måla for norsk nærvær i Arktis. Internasjonalt har Noreg lenge vore rekna som ein av dei leiande nasjonane innanfor polarforskning, og det er eit fortrinn som me må byggja vidare på.

I 2009–2010 var Noreg rangert som nr. 3 innanfor forskning på Arktis, ifølgje rapport 3/12, «Norsk polarforskning – forskning på Svalbard», frå Norsk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning. Og i 2012 er Noreg nr. 17 på en relativ siteringsindeks der alle polarforskningspublikasjonar frå Arktis inngår. Men i 2010 så var me faktisk nr. 6 på ein tilsvarende indeks.

Stortinget har uttrykt ønske om at Noreg skal vera ein leiande polarforskningsnasjon, og at utnyttinga av infrastrukturen skal samordnast. Manglande utnytting av infrastrukturen kan få konsekvensar for oppfølginga av hovudmåla for norsk svalbardpolitikk og særleg målet om å halda oppe norske samfunn på øya, samt at Noregs posisjon som leiande forskningsnasjon i Arktis vert svekt, og at ei kunnskapsbasert forvaltning av polarområda vert vanskeleggjort.

Fire av fem forskingsfartøy er nær – eller over – si funksjonelle levetid, som faktisk er rekna til å vera 30 år. Det kan bety at dei i mindre grad tilfredsstiller dagens krav til forskningsfasilitetar, at dei ikkje er tidsmessige for mottak av nytt vitskapeleg utstyr, og at driftsikkerheita vert svekt ved meir krevjande vedlikehald og auka problem med tilgang på reservedelar og utstyr.

I dag ligg det ikkje føre planar for utskifting av dei eldre forskingsfartøya, og det vil ta lang tid å få erstatta dei gamle med nye. Derfor har komiteen bede regjeringa om å vurdere kva føresetnader som må vera til stades for at forskingsfartøya i arktiske farvatn i framtida samsvarar med dei uttalte måla for norsk havforskning, fiskeriforvaltning, klimaovervaking og arktisk forskning.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [16:43:51]: Som komiteen peker på, er det bred politisk enighet om svalbardpolitikken, og forskning og høgere utdanning er en av hovedpilarene for norsk aktivitet og nærvær der.

Det er et mål at Norge skal ha en faglig ledende rolle på Svalbard, samtidig som vi utvikler Svalbard som plattform for internasjonalt forskningssamarbeid i Arktis. Derfor er det et mål å få til økt koordinering og bedre utnyttelse av forskningsinfrastrukturen. Da må vi passe på at norsk forskning på Svalbard holder volum og kvalitet, at vi har en god og gjennomtenkt vertskapspolitikk for det internasjonale forskningsmiljøet, og at vi utvikler og utnytter forskningsinfrastrukturen på en god måte. Det er det denne debatten handler om.

Først litt om det overordnede helhetsbildet: Det store bildet er at både norsk og utenlandsk svalbardforskning har økt siden svalbardmeldingen kom i 2008. Det er den norske aktiviteten som har økt mest, og som er størst. Oppbyggingen av Universitetsenteret på Svalbard har også vært viktig for dette. UNIS har blitt et viktig element i svalbardsamfunnet.

Det er dyrt å bygge og drive infrastruktur i Arktis. Derfor er god utnyttelse viktig, og det skjer best gjennom nasjonalt og internasjonalt samarbeid, der de dyktigste forskerne deler utstyr og data med hverandre. Mesteparten av den norske infrastrukturen på Svalbard er godt utnyttet, men det finnes rom for forbedringer, spesielt ved et par av anleggene i Ny-Ålesund. Jeg skal komme tilbake til dette senere.

Forskningsinfrastruktur er også et satsingsområde i forskningspolitikken. Forskningsrådet spiller en sentral rolle ved å gi midler til viktige utstyrsinvesteringer og til forskning som bruker utstyret. Når det gjelder Svalbard, har Forskningsrådet i flere år stilt krav til deling av data fra svalbardprosjekter som de støtter. Bruk av norsk infra-

struktur er dessuten ett av flere kriterier når rådet velger ut hvilke søknader som skal innvilges.

Kunnskapsdepartementet inviterte i 2007 til et ambisiøst prosjekt kalt SIOS –Svalbard Integrated Arctic Earth Observing System. Det er et internasjonalt, norskledet samarbeid om forskningsinfrastrukturen på Svalbard, hvor målet er at forskere fra norske og utenlandske institusjoner skal gjøre egne forskningsanlegg og data tilgjengelig for hverandre. Norske myndigheter har foreløpig ikke tatt stilling til om – eller hvordan – vi vil etablere dette. Det har et potensial for vitenskapelige nyvinninger, økt utnyttelse av infrastruktur og bedre koordinering og åpenhet mellom institusjoner og forskere fra forskjellige land.

Så til Ny-Ålesund, som Riksrevisjonen har satt et spesielt søkelys på. Ny-Ålesund har utviklet seg til en attraktiv norsk forskningslandsby med internasjonalt preg. Forskningsinstitutter fra ti land har stasjon ved Kings Bay AS. Det har skjedd etter norsk invitasjon, i tråd med føringene i svalbardpolitikken.

Som komiteen peker på, har det vært en viss nedgang i norsk bruk av infrastrukturen i Ny-Ålesund de siste årene. Infrastruktur er selvsagt et middel og ikke et mål i seg selv, men en nedgang i bruk av infrastrukturen er selvfølgelig uheldig – fordi det kan svekke norsk nærvær og faglig ledelse i forskningslandsbyen, og fordi kostbare anlegg bør brukes optimalt så sant det er relevant og mulig.

Samtidig har det kommet hyggelige nyheter fra Kings Bay AS – som for øvrig er næringsministerens ansvar: 2014 blir et rekordår for forskningsaktiviteten, den norske aktiviteten øker, og det internasjonale samarbeidet øker under norsk ledelse.

Kings Bay AS kan også fortelle at Universitetsenteret på Svalbard har begynt å bruke marinlaboratoriets studietilbud, og at norske og utenlandske forskere vinterstid bruker laboratoriet til å studere livet i havet i mørketiden. Polarinstituttet ønsker å kunne bruke marinlaboratoriet til forskning på havforsuring. Dette er lovende for fremtiden, men det er også stor variasjon i bruken – det kan være uforutsigbart.

Når det er sagt, er jeg enig i at det er viktig å følge med på utviklingen i Ny-Ålesund. En god og balansert utvikling av Kings Bay AS som eier og tilrettelegger i Ny-Ålesund er en viktig svalbardpolitisk målsetting. Den norske aktiviteten og det norske lederskapet er viktig. Ansvaret for Kings Bay AS ligger, som allerede nevnt, hos næringsministeren. Jeg vet at hun er opptatt av å legge til rette for det på en hensiktsmessig måte.

Jeg vil til slutt kommentere spørsmålet om forskningsfartøy. Dette er i stor grad en portefølje som ligger til andre statsråder, og jeg ber derfor om forståelse for at jeg ikke har detaljkunnskap om saken. De fartøyene som er omfattet av undersøkelsen, brukes til fiskeriforvaltning i ulike farvann, til miljøkartlegging, til forskning og til undervisning. De eies av flere institusjoner, herunder Havforskningsinstituttet, Universitetet i Tromsø og Polarinstituttet.

Fartøysparken er – som det også er blitt påpekt her – aldrende. Samtidig er det greit å være klar over at nye, interessante metoder tas i bruk for å hente inn data med bøyer, droner, akustikk, satellitter, glidere osv. Nærings-

og fiskeridepartementet opplyser at de nå ber Havforskningsinstituttet gå gjennom fremtidige metoder og alternativer for innsamling av data og vurdere behovet for utstyr, inkludert fartøy. Da skal de også se dette i sammenheng med næringslivets fartøyskapasitet, og en rapport skal foreligge innen 1. juli 2015.

Komiteen ber regjeringen vurdere hvilke behov som bør ligge til grunn for fremtidige fartøysbehov. I forbindelse med den rapporten jeg nevnte, vil det bli gjort vurderinger av behov, metoder og utstyr for datainnsamling i havet. Det vil bli et viktig grunnlag for å vurdere fartøysbehovene fremover.

For øvrig vil jeg til slutt nevne at vi i 2017 får det nye isgående forskningsfartøyet «Kronprins Haakon», som vil bety et stort løft for norsk havforskning, fiskeriforvaltning og klimaovervåking.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 9.

Sakene nr. 10–13 er andre gangs behandling av lovsaker, og presidenten vil foreslå at sakene behandles under ett. – Det anses vedtatt.

Sak nr. 10 [16:49:47]

Stortingets vedtak til lov om endringer i lov om merking av forbruksvarer mv. (forbrukermerkelen) (Lovvedtak 2 (2014–2015), jf. Innst. 30 L (2014–2015) og Prop. 128 L (2013–2014))

Sak nr. 11 [16:49:48]

Stortingets vedtak til lov om endringer i stortingsgodtgjørelsesloven (yrkesskade og tilbakebetaling) (Lovvedtak 3 (2014–2015), jf. Innst. 19 L (2014–2015))

Sak nr. 12 [16:49:49]

Stortingets vedtak til lov om endringer i plan- og bygningsloven (forenklinger mv. i plandelen) (Lovvedtak 4 (2014–2015), jf. Innst. 47 L (2014–2015) og Prop. 121 L (2013–2014))

Sak nr. 13 [16:49:50]

Stortingets vedtak til lov om endringer i industrikonsejnsloven og vassdragsreguleringsloven (Lovvedtak 5 (2014–2015), jf. Innst. 46 L (2014–2015) og Prop. 4 L (2014–2015))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet til sakene nr. 10–13.

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Vi er da klare til å gå til votering.

Sakene nr. 1 og 2 er det allerede votert over.

Votering i sak nr. 3

Komiteen hadde innstilt:

Meld. St. 23 (2013–2014) – om Datatilsynets og Personvernemndas årsmeldinger for 2013 – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 4

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

lov

om endringer i kommunelova m.m. (teieplikta til revisor m.m.)

I

I lov 25. september 1992 nr. 107 om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) skal følgende endringer gjerast:

§ 39 a skal lyde:

§ 39 a. *Innbyggerforslag*

1. Innbyggerne i kommunen eller fylket kan fremme forslag som gjelder kommunens eller fylkeskommunens virksomhet. Kommunestyret eller fylkestinget plikter selv å ta stilling til forslaget dersom minst 2 prosent av innbyggerne står bak forslaget. Likevel er 300 underskrifter i kommunen eller 500 i fylket alltid tilstrekkelig. *Kommunestyret eller fylkestinget tar selv stilling til om forslaget gjelder kommunens eller fylkeskommunens virksomhet.*

2. Kommunestyret eller fylkestinget skal ta stilling til forslaget senest 6 måneder etter at det er fremmet. Tidsfristen gjelder ikke dersom forslaget henvises til behandling i forbindelse med pågående plansak etter plan- og bygningsloven. *Forslagsstillerne skal informeres om de avgjørelser som treffes, og de tiltak som gjennomføres som følge av forslaget.*

3. I samme valgperiode kan det ikke fremmes forslag dersom dette har

a) samme innhold som et tidligere forslag fremmet etter denne bestemmelse, eller

b) samme innhold som en sak som er behandlet av kommunestyret eller fylkestinget i løpet av valgperioden.

Kommunestyret eller fylkestinget tar selv stilling til om forslaget omfattes av bokstav a eller b.

4. Et forslag som er fremmet etter reglene i denne paragraf, og som blir nedstemt i kommunestyret eller fylkestinget, kan ikke påklages med mindre dette følger av andre regler.

§ 78 nr. 7 skal lyde:

Revisor har taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13 til 13 e.

II

I lov 19. mai 2006 nr. 16 om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd skal § 5 annet ledd lyde:

For dokument som er utarbeidde av eller til Riksrevisjonen i saker som han vurderer å leggje fram for Stortinget som ledd i den konstitusjonelle kontrollen, gjeld innsyn først når saka er motteken i Stortinget, eller når Riksrevisjonen har varsla vedkommande organ om at saka er ferdigbehandla, jf. lov 7. mai 2004 nr. 21 om Riksrevisjonen § 18 andre ledd. *Innsyn kan utsetjast for dokument som er utarbeidde av eller til ein revisor for ein kommune eller fylkeskommune, i saker som revisoren skal rapportere til kontrollutvalet, jf. kommuneloven § 78 nr. 5, inntil kontrollutvalet har motteke ein endeleg versjon av dokumentet. Det same gjeld dokument som er utarbeidde av eller til den som utfører selskapskontroll, jf. kommuneloven § 77 nr. 5.*

III

Lova gjeld frå den tida Kongen fastset.

Presidenten: Det voteres først over komiteens innstilling til II.

Venstre og Sosialistisk Venstreparti har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling under II ble bifalt med 87 mot 5 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 17.01.32)

Presidenten: Det voteres over komiteens innstilling til I og III.

Votering:

Komiteens innstilling under I og III ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 5

Presidenten: Under debatten er det satt fram fem forslag. Det er

- forslagene nr. 1–3 og nr. 5, fra Geir S. Toskedal på vegne av Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti
 - forslag nr. 6, fra Heidi Greni på vegne av Senterpartiet
- Presidenten minner om at forslag nr. 4 ikke ble framsett.

Det voteres først over forslag nr. 6, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at det i Nasjonal transportplan prioriteres etablering av kollektivdekning til nye og etablerte bo- og næringsområder, og hvor hensynet til bevaring av dyrka mark ikke må vike til fordel for utbyggingsinteresser.»

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet ble med 93 mot 6 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.02.33)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 5, fra Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen innskjerpe den rikspolitiske bestemmelsen om kjøpesenterstopp slik at det bare kan planlegges for nye kjøpesentre i bysentre, bydelsentre og avlastningsområder ved kollektivknutepunkter.»

Senterpartiet har varslet at de vil stemme for forslaget.

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti ble med 84 mot 14 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.02.54)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 3, fra Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at det i Nasjonal transportplan prioriteres utbygging av transportsystemer som er nødvendige for å dreie utbyggingsmønsteret mot sentrale kollektivknutepunkter i byer og tettsteder.»

Arbeiderpartiet har varslet at de vil stemme for forslaget.

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti ble med 58 mot 42 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.03.16)

Presidenten: Det voteres så over forslagene nr. 1 og 2, fra Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at det av hensyn til jordvern, miljø, livskvalitet og sosial kapital stilles krav til mer fortetting og høyere bebyggelse, særlig rundt sentrale kollektivknutepunkter.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en ordning der staten inngår forpliktende partnerskap med kommunene om utbygging av kollektivtransport.»

Arbeiderpartiet og Senterpartiet har varslet at de vil stemme for forslagene.

Presidenten vil presisere at Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre skal stemme imot forslaget.

Votering:

Forslagene fra Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti ble med 53 mot 47 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 17.03.50)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:72 S (2013–2014) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Rigmor Andersen Eide, Line Henriette Hjemdal, Hans Olav Syversen og Geir S. Toskedal om en miljøvennlig boligpolitikk – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 6

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

L o v om endringer i utlendingsloven (ny returterminologi)

I

I lov 15. mai 2008 nr. 35 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her gjøres følgende endringer:

§ 66 annet ledd bokstav b skal lyde:

b) når utlendingen ikke er gitt en *utreisefrist*
– fordi det er fare for unndragelse, jf. § 90 femte ledd bokstav a og § 106 a,
– fordi en søknad er avslått som åpenbart grunnløs eller som følge av vesentlig uriktige eller åpenbart villedende opplysninger, jf. § 90 femte ledd bokstav b, eller
– fordi utlendingen er funnet å utgjøre en trussel mot offentlig orden eller grunnleggende nasjonale interesser, jf. § 90 femte ledd bokstav c.

§ 90 femte ledd skal lyde:

Vedtaket som innebærer at en utlending må forlate riket, iverksettes ved at utlendingen pålegges å reise innen en fastsatt frist. Fristen skal settes til mellom sju og tretti dager. Dersom det anses nødvendig, kan det settes en lengre frist. Det kan settes en kortere frist enn sju dager eller unnlates å gi en *utreisefrist* når

- a) det er fare for unndragelse, jf. § 106 a,
- b) en søknad er avslått som åpenbart grunnløs eller som følge av vesentlig uriktige eller åpenbart villedende opplysninger,
- c) utlendingen er funnet å utgjøre en trussel mot offentlig orden,
- d) utlendingen omfattes av § 32 første ledd bokstav b,
- e) utlendingen bortvises eller utvises ved Schengenyttergrensen, eller
- f) utlendingen utvises etter § 66 første ledd bokstav b, c, e eller annet ledd eller §§ 67 eller 68.

§ 90 åttende ledd skal lyde:

Kongen kan gi nærmere regler i forskrift om fastsettelse av *utreisefrist* og om innføring av et system for kontroll av tvangsreturer.

§ 106 a første ledd skal lyde:

Fare for unndragelse skal vurderes konkret i det enkelte tilfelle. For å avgjøre om det foreligger unndragelsesfare skal det foretas en totalvurdering hvor det blant annet kan legges vekt på om

- a) utlendingen har unndratt seg iverksetting av et vedtak som innebærer at utlendingen må forlate riket, herunder ikke overholdt en *utreisefrist*,
- b) utlendingen uttrykkelig har motsatt seg å forlate *riket*,
- c) utlendingen er utvist fra riket,
- d) utlendingen er ilagt straff eller særreaksjon i riket,
- e) utlendingen har vist manglende samarbeid ved identitetstvist,
- f) utlendingen unngår eller vanskeliggjør forberedelsen til en utsendelse,
- g) utlendingen har gitt uriktige opplysninger til norske myndigheter ved søknad om tillatelse,
- h) utlendingen har unnlatt å gi melding om endring av bopel, jf. § 19 annet ledd,
- i) utlendingen er ansvarlig for alvorlige ordensforstyrrelser ved innkvarteringssted for asylsøkere mv., jf. § 95 første og annet ledd, eller
- j) utlendingen er funnet å utgjøre en trussel mot grunnleggende nasjonale interesser.

§ 129 femte ledd skal lyde:

Vedtaket kan iverksettes på et tidligere tidspunkt enn det som følger av § 90. Det kan settes en kortere frist enn sju dager eller unnlates å gi en *utreisefrist* etter § 90 femte ledd, dersom utlendingen er funnet å utgjøre en trussel mot grunnleggende nasjonale interesser.

II

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 7

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

L o v
om endringer i utlendingsloven (utvidelse av
fremstillingsfristen ved pågrepelse m.m.)

I

I lov 15. mai 2008 nr. 35 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her blir det gjort følgende endringer:

§ 92 fjerde ledd skal lyde:

Retten skal oppnevne en prosessfullmektig når den prøver spørsmålet om fengsling etter § 106. Det skal så vidt mulig oppnevnes en prosessfullmektig straks det er klart at en pågrepet utlending ikke vil bli løslatt, uttransportert eller fremstilt for fengsling etter § 106 innen utløpet av den andre dagen etter pågripelsen. Retten skal også oppnevne en prosessfullmektig når den prøver spørsmålet om beslag eller pålegg etter § 104 annet ledd og § 105 annet ledd, med mindre det ville medføre særlig ulempe eller tidsspille, eller retten finner det ubetenkelig å unnlate å oppnevne prosessfullmektig. Dersom utlendingen allerede har advokat på det offentliges bekostning, skal vedkommende advokat som regel oppnevnes. Oppnevningen faller bort når retten bestemmer det.

§ 106 tredje og fjerde ledd skal lyde:

Pågrepelse besluttes av politimesteren eller den politimesteren gir fullmakt. Når det er fare ved opphold, kan en polititjenestemann foreta pågrepelse. Vil politiet beholde den pågrepne, må vedkommende snarest mulig, og senest den tredje dagen etter pågripelsen, fremstilles for tingretten med begjæring om fengsling. Straffeprosessloven §§ 174 til 191 gjelder så langt de passer. Fengsling etter første ledd bokstav b til f kan besluttes for høyst fire uker av gangen.

Er den pågrepne under 18 år, må fremstilling skje snarest mulig og senest dagen etter pågripelsen. Ender fristen

på en helgedag eller dag som etter lovgivningen er likestilt med helgedag, forlenges fristen med én dag.

§ 106 nåværende fjerde ledd blir femte ledd. Nåværende femte ledd blir nytt sjette ledd.

§ 130 annet ledd annet punktum skal lyde:

Bestemmelsene om lengste samlede fengslingstid i § 106 femte ledd gjelder ikke.

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelser til forskjellig tid.

Presidenten: Det voteres først over komiteens innstilling til § 106 tredje ledd under I.

Sosialistisk Venstreparti har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling til § 106 tredje ledd under I ble bifalt med 91 mot 2 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 17.04.58)

Presidenten: Det voteres så over innstillingens øvrige paragrafer og ledd under I samt II.

Votering:

Komiteens innstilling til øvrige paragrafer og ledd under I samt II ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 8

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 3:9 (2013–2014) – Riksrevisjonens undersøkelse av ivaretagelse av veteraner fra internasjonale operasjoner – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 9

Komiteen hadde innstilt:

I

Stortinget ber regjeringen vurdere tiltak for økt utnyttelse av forskningsinfrastrukturen på Svalbard, herunder tiltak for økt norsk forskningsaktivitet i Ny-Ålesund.

II

Stortinget ber regjeringen vurdere hvilke forutsetninger som må være til stede for at forskningsfartøylene i arktiske farvann i fremtiden samsvarer med de uttalte målsettingene for norsk havforskning, fiskeriforvaltning, klimaovervåking og arktisk forskning.

III

Dokument 3:13 (2013–2014) – Riksrevisjonens undersøkelse om utnyttelse av infrastruktur til forskning i norske områder i Arktis – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sakene nr. 10–13

Presidenten: Sakene nr. 10–13 er andre gangs behandling av lovsaker, lovvedtakene nr. 2 til og med nr. 5.

Det foreligger ingen anmerkning til noen av sakene. Stortingets lovvedtak nr. 2 til og med nr. 5 er dermed bifalt ved andre gangs behandling og blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 14 [17:06:03]

Referat

1. (82) Endringer i statsbudsjettet 2014 under Arbeids- og sosialdepartementet (Prop. 20 S (2014–2015))
Enst.: Sendes arbeids- og sosialkomiteen.
2. (83) Endringer i statsbudsjettet 2014 under Klima- og miljødepartementet (Prop. 26 S (2014–2015))
3. (84) Endringer i statsbudsjettet 2014 under Olje- og energidepartementet (Prop. 33 S (2014–2015))
4. (85) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Rasmus Hansson, Eva Kristin Hansen og Åsmund Aukrust om å videreutvikle indikatorene for bærekraftig utvikling (Dokument 8:33 S (2014–2015))
Enst.: Nr. 2–4 sendes energi- og miljøkomiteen.
5. (86) Endringer i statsbudsjettet 2014 under Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (Prop. 21 S (2014–2015))

- Enst.: Sendes familie- og kulturkomiteen, unntatt kap. 821, 822, 3821 og 3822, som sendes kommunal- og forvaltningskomiteen.
6. (87) Endringer i statsbudsjettet 2014 under Kulturdepartementet (Prop. 31 S (2014–2015))
Enst.: Sendes familie- og kulturkomiteen, unntatt kap. 310, 340, 342 og 3340, som sendes kirke-, utdannings- og forskningskomiteen.
7. (88) Endringer i statsbudsjettet 2014 under Helse- og omsorgsdepartementet (Prop. 23 S (2014–2015))
Enst.: Sendes helse- og omsorgskomiteen.
8. (89) Lov om forsvunne personar og lov om endringer i arvelova (avvikling av arveretten for staten til fordel for frivillig verksemd) (Prop. 18 L (2014–2015))
Enst.: Sendes justiskomiteen.
9. (90) Endringer i statsbudsjettet 2014 under Justis- og beredskapsdepartementet (Prop. 24 S (2014–2015))
Enst.: Sendes justiskomiteen, unntatt kap. 456 og 3456, som sendes transport- og kommunikasjonskomiteen, og kap. 490, 491 og 3490, som sendes kommunal- og forvaltningskomiteen.
10. (91) Endringer i opplæringslova og privatskolelova (skolebyte i mobbesaker) (Prop. 19 L (2014–2015))
11. (92) Endringer i statsbudsjettet 2014 under Kunnskapsdepartementet (Prop. 25 S (2014–2015))
Enst.: Nr. 10 og 11 sendes kirke-, utdannings- og forskningskomiteen.
12. (93) Endringer i statsbudsjettet 2014 under Kommunal- og moderniseringsdepartementet (Prop. 27 S (2014–2015))
Enst.: Sendes kommunal- og forvaltningskomiteen, unntatt kap. 542, som sendes transport- og kommunikasjonskomiteen, og kap. 3595, som sendes energi- og miljøkomiteen.
13. (94) Endringer i statsbudsjettet 2014 under Landbruks- og matdepartementet (Prop. 28 S (2014–2015))
Enst.: Sendes næringskomiteen, unntatt kap. 1137, som sendes kirke-, utdannings- og forskningskomiteen.
14. (95) Endringer i statsbudsjettet 2014 under Nærings- og fiskeridepartementet (Prop. 29 S (2014–2015))
Enst.: Sendes næringskomiteen, unntatt kap. 926, som sendes kirke-, utdannings- og forskningskomiteen.
15. (96) Endringer i statsbudsjettet 2014 under Samferdselsdepartementet (Prop. 32 S (2014–2015))
Enst.: Sendes transport- og kommunikasjonskomiteen.
16. (97) Endringer i statsbudsjettet 2014 under Forsvarsdepartementet (Prop. 22 S (2014–2015))
17. (98) Endringer i statsbudsjettet 2014 under Utanriksdepartementet (Prop. 30 S (2014–2015))
Enst.: Nr. 16 og 17 sendes utenriks- og forsvarskomiteen.

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.